AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Konya Sk. Bursa Han No. 28-Ankara
P. K, 582 — Tel; 18992

Fiyatı: 60 kuruş

AKİS Ortaklığı adına imtiyaz sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden:

Metin TOKER

Bu nüshaya yazı yazanlar:

Hayreddin ERKMEN — İsmail TÜRK — Avni BAŞMAN — Bilge KARASU — Dr. Esad EĞİLMEZ — Orhan Remzi YÜREĞİR — Refika ESMER — Asım KURT — Tevfik ÜNSİ — Nejad AKKAN — Cevdet KARATAŞ

Karikatür

TURHAN

Ressam:

İzzet ÇETİN — AYHAN

Fotoğraf:

Naci YILDIRIM

Klişe :

Kanal ONGAN

Abone Şartları:

3 aylık (12 nüsha) : 6 lira
6 aylık (25 nüsha) ; 12 lira
1 senelik (52 nüsha): 24 lira

Dizildiği ve basıldığı yer

Güzel Sanatlar Matbaası

Kapak Resmimiz

Hayreddin Erkmen

Çalışma Vekili

Kendi aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Sizlere bu haftadan itibaren bir yenilik daha takdim ediyoruz. Bundan böyle, her sayıda, o sayının kapağını süsleyen şahsiyet hakkında alâka uyandırıcı bir yazı bulacaksınız. Bu şahsiyet, şimdiye kadar yaptığımız gibi şimdiden sonra da bizden veya yabancı bir devlet adamı, bir politikacı, bir iş adamı, bir tacir, bir sanatkâr, bir sporcu v.s., olarak seçilecek ve kısa biyografisi "Kapaktaki Adam" başlığı ile kendi hüviyetiyle alâkalı sayfalarda yer alacaktır.

Burada bir küçük müşkülümüzü size duyurmak ve sizin yardımınızı beklemek isteriz. Kapak resmimiz bir erkek olduğu zaman biyografisine "Kapaktaki Adam" demek iyi gidiyor. Fakat ya kadın olursa?. O zaman bu başlık, biraz tuhaf kaçacak.

Düşündük! Hatırımıza "Kapaktaki Kadın" geldi; fakat onun da kabaca bulunabileceğinden korktuk. "Kapaktaki Hanım" veya "Kapaktaki Bayan" ise fazla yavan.

Ne demeli?

Cevabı vermek size düşüyor. Siz nasıl münasip görürseniz, öyle diyeceğiz.

Yalnız, fikrinizi belirtmekte acele davranmanızı rica ederiz. Zira bu yakınlardaki kapaklarımızdan biri kadın olacaktır. Zahmetinizi hiç karşılıksız bırakmamak için de bir küçük "çoban armağanı" takdimine cesaret edeceğiz.

Ekseriyeti toplayacak tâbiri teklif eden okuyucularımız arasında bir kur'a çekeceğiz ve kazanana 1 senelik .AKİS abonesi hediye vereceğiz,

İnşaallah bir gün daha geniş imkânlara sahip oluruz ve bu neviden kur'aların talihlilerine biz de villâ veya altın hediye ederiz.

Fakat şimdilik, 1 senelik aboneyle iktifa gerekiyor.

Dedik ya, bu bir çoban armağanıdır,

"Kapaktaki Adam" yazılarımızın ilkini "Yurtta Olup Bitenler" sayfamızda bulacaksınız.

Bu vesileyle, kapak resimlerimizin mânası üzerinde durmak faydasız olmayacaktır.

Prensip şudur: Kendi sahasında bir kıymet olan ve — aktüalite mecmuası olduğumuza göre — aktüel tarafı bulunan bir şahsiyet.

Başka mâna aramak beyhudedir.

İlk sayımızın kapağında Celâl Bayar vardı. Onu Adnan Menderes takip etti. Şarklı kafaların şarklı dilleri derhal faaliyete geçtiler:

— Tamam! AKİS Demokrat Partinin organı...

Son sayımızın kapağım İsmet İnönü süslüyordu. Aynı cins kafaların aynı cins dilleri gene dışarı uzandılar:

— Tamam! AKİS, Halk Partisinin organı...

Şimdi, biraz kafamızı yoklayalım. AKİS'in ilk sayısı 15 Mayıs tarihini taşıyordu. 14 Mayıs günü Türkiye Büyük Millet Meclisi Celâl Bayarı tekrar Reisicumhur seçmişti. Bir Aktüalite mecmuasının kapağını Celâl Bayardan başka kim süsleyebilirdi?

İkinci sayımız yedi gün sonra çıktı. O yedi gün içinde Reisicumhur, Başvekil olarak Adnan Menderesi tayin etmiştir. Elbette ki AKİS'in kapağında Adnan Menderes olacakta. Üstelik Adnan Menderes, seçimleri kazanan adamdı.

Bundan evvelki sayımız, 24 Temmuz tarihini taşıyordu. 26 Temmuz. da Cumhuriyet Halk Partisinin Kurultayı toplandı. İsmet İnönü, haftanın adamıydı. Üstelik 24 Temmuz Lozanın yıldönümüne isabet ediyordu. Kapağımıza İsmet İnönünün resmini koyduk.

AKİS, kapağını İsmet İnönünün resmiyle süslediği zaman ne kadar "Halk Partili" olduysa, Celâl Bayar veya Adnan Menderesin resmile süslediği zaman da o kadar "Demokrat Partili" olmuştur.

Ne eksik, ne fazla...

Söylenenler, şunun veya bunun kulağına fısıldananlar, bir mecmua kapağı gösterip:

— İşte efendim, rengim belli etti...

denilmeler bizi tuttuğumuz yoldan katiyen döndüremiyecektir ve mesleğimiz neyi icap ettiriyorsa onu yapmakta şaşmadan devam edeceğiz.

Niçin anlamak istenmiyor ki AKİS, böyle çıkması gerektiği için böyle çıkıyor; onu, siyasî mülâhazalar, şahsî menfaat veya arzular, hissî sebepler değil sadece adına gazetecilik denen ve var olduğu halde varlığı bir türlü kabule yanaşılmayan mesleğin icapları öyle çıkarıyor?

Ekmekçi hamuruna fazla su koyarsa ekmek bozuk çıkar. Demirci demirini İyi dövmezse, yapacağı âlet çabuk kırılır. Kunduracı pençeyi iyi çivilemezse, ayakkabı süratle aşınır.

Bunları herkes anlıyor, mesleğin icapları sayıyor da, bir takımı kimseler AKİS'e şüphe ile bakmakta, onu şu partinin veya bu partinin, şu hizbin veya bu hizbin organı olarak görmekte hâlâ ısrar ediyor.

Affedersiniz ama, müşarünileyhlerde ne kafa varmış!

Saygılarımızla

A K İ S

YURTTA OLUP BİTENLER

C.H.P.

İsmet İnönü
İp kimin elinde?

Kurultay

eleğe evvelâ kendini takdim etti:
— Ben, Hıfzı Oğuz Bekata, dedi.
Sonra, devam etti:
— Eğer başkan seçimi yenilenmezse, Kurultayın sonuna kadar kendimizi gayri meşru bir başkan tarafından idare edilmiş sayacağız. Bu gibi toplantılarda, işler nasıl başlarsa öyle biter...

Hıfzı Oğuz Bekata, Faik Ahmed Barutçunun Kurultay Başkanlığına seçiliş tarzına, İsmet İnönünün bu seçimi idare ediş tarzına, delegelerin "emri vâki" i kabul tarzına itiraz eden tek delege değildi. Gerçi itiraz hep "tarz" a idi, ama gene de bir başka ateşli hatip seçimi protesto maksadile celseyi — öğleye kadar — terkedeceğini bildirmiş ve salondan çıkıp gitmiş.

Halbuki Kurultay fiilen başlayalı yarım saat olmuştu.

Toplantı için Büyük Sinema temin edilememiş, hava tertibatı olmayan Yeni Sinema ile iktifa olunmuştu. Rivayet odur ki "Büyük Sinemanın çıkış kapılarının kâfi olmadığı" na dair bir dosya alâkalılar tarafından tam Kurultay arefesinde keşfedilmiş ve haber, el altından sinemanın sahibine uçurulmuştur. Arkadan da eklenmiştir;

— Hani, bilesin!

Adamcağız salonunu C.H.P. ye her zaman verdiği için müşkül mevkide de kalmış ve çıkar yolu, gözden kaybolmakta bulmuştur.

Bu rivayet iktidar mahfillerince tabiî derhal tekzip olunmuş ve Vatan gazetesi Büyük Sinema sahibinin "salonunu Halk Partisine rizasiyle verme-

İşçi meskenleri politikası

Hayreddin ERKMEN
(Çalışma Vekili)

Çalışma hayatının çeşitli problemleri arasında, işçi meskenleri mevzuu hususî bir ehemmiyet arzeder. Filhakika, işçi için mesken inşa ve tevzi politikasının birbirine sımsıkı bağlı ekonomik ve sosyal veçheleri yanında, mesken dâvasının devamlılığı mevzuumuzun perçin vasfını teşkil etmektedir. Gerçi, çalışma hayatı ile alâkalı meselelere verilen kanuni veya idari hal suretleri zaman zaman gözden geçirilmek ve yeni şartlara uyudurulmak icap eder. Meselâ çalışma müddetleri, işe girme yaşı, yıllık izinler, asgari ücret, aile yardımları gibi müesseseler üzerinde, mühim teknik ve ekonomik değişiklikler halinde sosyal tedbirler ve değişiklikler talep olunur. Halbuki bütün bir işçi zümresini bir anda meskene kavuşturmak mümkün olmadığı gibi, artan işçi nüfusu ve istimalden düşen mesken sayıları dolayısile de, mesken politikası tatbikatı temadilik bakımından diğer mevzulara tevaffuk eder.

Diğer taraftan, işçi meskenleri politikasının, umumi mesken politikası ile muvazene halinde bulunması da bu politikanın esaslı unsurlarındandır.

I. İktisadî bakımdan işçi meskenleri.

İşçinin mesken sahibi kılınması iş randımanı ve istikrarı bunlardan büyük bir iktisadi ehemmiyet taşır. Ancak, geliri mahdut ve fiyat temevvüçlerini az veya çok bir saman fasılası ile takip edebilen işçi için inşa edilecek evin, onun ödeme kabiliyeti ile ölçülü bulunması yani ucuz olması zaruridir. Bu zaruret, birçok ekonomik ve teknik şartları temin ve onlara riayeti icap ettirir. Bunu şöylece sıralayabiliriz:

1 - Açılacak kredinin karşılanması, (diğer bir tâbirle inşaat fonları);
2 - Kredi fiyatı, yani faiz haddi;
3 - ödeme planı, diğer bir deyişle vaade ve taksitlendirme;
4 - Arsa fiyatları ve hâsıl olan kıymet iktisaplarının kullanılma tarzı;
5 - Malzeme fiyatları;
6 - İnşaat tarzı ve ev tipleri

İnşaat için lüzumlu fon veya inşaat sermayesi büyük miktarlara baliğ olmaktadır. Bu fon temin olunduğu ahvalde dahi, bir sermaye döndürülmesi ameliyesi karşısında bulunulduğu muhakkaktır. Lüzumlu sermayenin işçi meskenleri inşaatına sevk ve tahsisi serbest bir ekonomi düzeninde kolay temin olunan hususlardan değildir. Zira, malûm olduğu üzere, sermaye akışını tayin eden âmillerin başında rantabilite gelir. Halbuki, yukarıda da işaret ettiğimiz üzere, işçi evinin ucuza maledilmesi zaruridir, bu sebep edir ki hükümler mevzuu tanzim yani bu sahaya müdahale mecburiyetinde kalırlar. Sermayenin temini hususunda ilk baş vurulan kaynak, içtimaî sigorta fonlarıdır. Hususî sermayenin yatırım sahası bulmak hususunda müşkülâta uğradığı memleketlerde bu kaynaktan faydalanmak cihetine gidilir. Nihayet, işsizlik tehlikesini önlemek mevzuubahis olduğu ahvalde, devlet ve diğer âmme müesseseleri bütçelerinden tahsis yapıldığı vakidir. Bu kaynaklara ilâveten, işçi ücretlerinden muayyen nisbetler dahilinde tevkif olunan meblâğlardan faydalanıldığı memleketler de vardır.

Hülâsa, sermaye bolluğu ve iş imkânı yaratma zarureti, işçi evleri inşasını kolaylaştıran ve süratlendiren iktisadî âmiller olarak görünmektedir. İktisadî kalkınma devrini yaşayan memleketler ise, sermaye için çeşitli yatırım mevzuları bulunması ve işsizlik tehlikesine maruz bulunmamaları dolayısiyle, işçi evi inşa sermayesi temini bakımından daha dar imkânlarla çalışmak mevkiindedirler.

İşçi evleri kredisi faizinin ucuzluğu, mesken maliyeti üzerinde müsbet tedbirlerden birini teşkil eder. Umumiyetle faiz nisbetlerinin % 2,5 - 5 arasında seyrettiği görülmektedir. Faiz haddini tayin eden aslî âmilin sermaye mevcudu ile yatırım imkânları münasebeti olduğu malûmdur. Bu bakımdan da iktisadi inkişafını ikmal etmiş memleketler daha şanslı durumdadırlar.

Açılacak kredinin düşük faizli olmasını gerektiren bir sebep de, işçinin ev bedelini uzun vade içinde ödemesi zaruretidir. İşçi borçlandırıldığı ev bedelini, en az 25 yıl içinde ve ödeme gücü ile ölçülü taksitler halinde tesviye etmelidir. Aksi halde, kendi istifadesi için yapılan evin ömrü boyunca kiracısı kalacak veya evi başkasına devretmek mecburiyeti ile karşılaşacaktır.

İşçi evi, ucuz ana üzerine ucuz fakat iyi malzeme ile inşa edilmeli, arsa kıymetinde hâsıl olan yükselmenin, ev bedeli itfasında kullanılma formülleri tatbik olunmalıdır. Mahdut bir faktör olarak arsanın tarafından kati surette kaçınmak gerek-

digi" ni birinci sayfasında ilân etmiştir.

Yalnız, bu rızanın hangi yollardan temin olunduğu tarafı yazıda meskût geçilmiştir.

1946'dan bu yana "rıza istihsali" usulleri hep aynı bulunduğundan Büyük Sinema Meselesi hiç kimseyi şaşırtmamıştır.

Alkış, Yaşa, Varol!

Yeni Sinemanın salonu da büyük bir salondur ve o gün evvelâ dinleyiciler, sonra gazeteciler, nihayet delegeler kısmı dolu haldeydi. Gelenleri Genel Sekreter Kasım Gülek kapıdan karşılıyor ve ister delege, ister gazeteci, ister dinleyici herkese söyleyecek bir çift lâf buluyordu. Yalnız kendisinin saat kaçta o kapıda yer aldığını tesbit, bütün gayretlere rağmen mümkün olamamıştır. Bilinen hakikat şudur ki Kurultaya, muhtelif sebeplerle en erken gelenler dahi kendisini orada gördüklerini hatırlamaktadırlar. Toplantıda partinin kaderiyle beraber Genel Sekreterin mukadderatı da ele alınacaktır.

Alkış, İsmet İnönü geldiği zaman koptu. Lider göründü, alkışlandı; kapıdan girdi, alkışlandı holü geçti alkışlandı; salona dahil oldu, alkışlandı. Sinemanın içinde, küçük çapta bir kıyamet kopuyordu. Delegeler ayağa kalkmışları ellerinin var kuvvetiyle alkışlıyor, nefeslerinin var kuvvetiyle:

— Yaşa İnönü! diye bağırıyorlardı.

YURTTA OLUP BİTENLER

İsmet İnönünün parti mensuplarını nasıl teshir ettiği aşikâr olmakla beraber bugünkü bu tezahüratta "bazılarını alkışlamak, bazılarını yuhalamak mânasına gelir" prensibinini rolü bulunduğunu da dikkat nazarından kaçırmamak gerekir.

İsmet İnönü salonun en önünde duran ve üzerine kulaklık tertibatı konulmuş masasına otururken dışarda, koridorda — yahut kuliste — propaganda faaliyeti başlamıştı bile... Delegeler, gurup gurup toplanıyor, "müdavele,i efkâr" da bulunuyorlardı. En ziyade faal olanlar Genel Sekreterin ta raftarlarıydı. Nitekim biraz sonra, Genel idare kurulunun raporunu okumak üzere Kasım Gülek sahneye çıktığında en aşağı İnönü kadar alkışlanacak ve bir ses:

— Yaşasın istikbalin başvekili! diye bağıracaktı.

Bu sesin, salonun ortalarında oturan Nihad Erimin kulağını tırmaladığında hiç kimsenin şüphesi bulunmasını...

Kırşehir Vilâyeti

Cumhuriyet H. P. sinin kanunlara riayetkâr bir parti olduğunda şüphe yok. Buna rağmen delegelerin o pek uzun sûren yoklamasında, iller arasında bir de Kırşehir Vardı. Halkçıların haritasında, iktidarın hışmına uğrayan sabık il hâlâ il olarak görünmeli. Hattâ bir temayül, parti teşkilâtı bakımından Kırşehirin "itibarî" sıfatı ilâvesiyle il şeklinde bırakılmasını istemektedir.

Zaten Genel Başkanın nutkunda, o hâdisenin protestosu olan kısımlar "Biz inkılâpların bekçisiyiz" cümlesinden sonra en fazla alkışlanan parçayı teşkil etti. Dinleyicilerin gösterdikleri "reaksiyon" dan da olup bitti'nin hazmedilmediği, kabul edilmediği, muhalefet partilerinden biri iktidara geçer geçmez — ne zaman? — Kırşehire il payesinin derhal iade olunacağı açıkça anlaşılıyordu.

Başkanlık *divanı*

O turumu gene alkışlar, gene yaşa - varol sesleri arasında İsmet İnönü açmıştı. Yoklama bitince, Kurultaya bir başkan seçilmesi gerektiğini hatırlattı.

Başkan kim olacaktı?

Teklif edilen isimler okundu. Başta Faik Ahmet Barutçu vardı. İsmet İnönü, teamül gereğince — tüzükte bu hususta sarahat yoktu — seçimin iş'arî reyle yapılacağını bildirdi. İtiraz eden olmadı.

Fakat Faik Ahmed Barutçuyu "kabul edenler — etmeyenler" tarzında reye koyup ta bir kaç el kaldırtıp indirtmeden sonra kazandığını ilân ettiği zaman itirazlar hem de en kuvvetli şekilde yükseldi. İsmet İnönü, Barutçuyu tuttuğunu biraz fazla belirti şekilde göstermiş, delegelerde bir aksülâmel yaratmıştı. Eğer Kurultayın sonunda Islahat Komisyonunun raporu kabul edilmez, her şey eskisi gibi kalırsa bun-

tiğini de ilâve etmek yerinde olur. Bu bakımdan inşa tarzı ve ev tipleri teknik ehemmiyetlerinin üstünde ekonomik bir ehemmiyet arzeder. Gerçi inşa tarzının ve ev tiplerinin tayini üzerinde sadece ekonomik faktörler değil, onun yanında sosyal faktörler de tesir yaparlar. Her fer. dine bir oda tahsis edilebilecek büyüklükte eve sahip olmayı hangi aile arzu etmez?

Fakat evlerin mümkün olduğu kadar ucuza maledilebilmesi ve en geniş ölçüde işçi ailelerinin faydalandırılabilmesi için sosyal icaplarla ekonomik imkânları telif etmek şarttır. Blok halinde inşaat bu bakımdan en müsait tarzı teşkil eder. Diğer taraftan seri halinde inşaat, maliyet üzerinde olduğu kadar arsa tasarrufunda da müsbet tesir yapar.

Malzemenin, lüks hevesinden uzak, iyi vasıflı ve ucuz neviden seçilmesi, esas gayeye uygundur. İnsaat malzemesi imal eden sanayiin gelişmesi, işçi evleri inşasında büyük kolaylık sağlayan arzuya şayan bir keyfiyettir.

II. Sosyal bakımdan işçi meskenleri:

İktisaden zayıf olan vatandaş gruplarının himayesi cemiyetin borcu telâkki edilmektedir. İşçi evleri inşasında gösterilen türlü kolaylıkların sosyal sebebini bu anlayışta aramak lâzımdır.

Sağlık şartlarına uygun mesken sahibi kılınan işçi, âmme sıhhatini tehdit eden bir âmil olmaktan çıkarılır ve vatandaş haysiyetine yakışır tarzda yaşamak imkânına kavuşturulmuş olur. Aile huzuru, iş huzurunun ve netice olarak içtimai huzurun temelini teşkil eder. Nihayet mülk sahibi olan işçinin, mülkiyet müessesesine düşmanlığı ve bu yüzden gelebilecek sosyal ve politik tehlikeler bertaraf edilmiş olur.

İşçi evlerinin inşasında sosyal bakımdan dikkat edilecek husus, büyük ve müstakil işçi siteleri yerine, şehirlerin muhtelif semtlerine yerleştirilme ve serpiştirilme olmalıdır. Bu sayede işçi vatandaş, kendisini cemiyetin kucakladığını, ayrı ve aşağı telâkki etmediğini her gün kendi şuurunda hisseder ve vatandaş şuurundan ayrı bir şuurun arkasında koşmaktan kurtulur. Hemen ve şükranla belirtmek isterim ki, Türk işçişi böyle bir compleks'e düşmekten çok uzaktır ve onun vatandaşlık vasfı her şeyin üstündedir.

İşçi meskenleri politikasının umumî hatlarına böylece işaret ettikten sonra, bizim politikamızı ve tatbikatımızı kısaca belirtmek yerinde olacaktır.

İşçi evlerimiz, işçilerimiz tarafından teşkil olunan kooperatifler marifetiyle ve onlar hesabına inşa olun" maktadır. Kooperatiflere açılan krediler esas itibariyle işçi sigortaları ihtiyarlık fonlarından karşılanmakta, buna iktisadi devlet teşekküllerinin yardımları ve ortakların hisseleri katılmaktadır. Faiz haddi % 4 dür. fideme planı 20 yıl için hazırlanmakta ve aylık taksitler şeklinde ödenmektedir. Arsaların, 6188 sayılı kanundan faydalanılarak hazmeden, vilâyetlerden ve belediyelerden teminine bilhassa ehemmiyet verilmektedir. İnşa tarzı olarak umumiyetle tek katil tercih olunmakta, baran iki evler şekli tatbik edilmektedir. İşçi evleri, şehirlerimizin müsait arsa bulunan semtlerine serpiştirilmekte ve belediye hizmetlerinin süratle ulaştırılmasına itina olunmakta. dır,

İşçilerimiz mesken mevzuunun ehemmiyetini tamamiyle müdrik olarak gayret sarfetmekte ve bize müzahir olmaktadırlar.

Her işçi vatandaşımızın, arzusuna en yakın tarzda inşa edilmiş bir eve sahip olmasını ve çok bağlı bulunduğu yuvasında mesut ve müreffeh yaşamasını temenni ederken, peydarpey tahakkuk edeceğine inandığım bu dâvanın hizmetinde bulunmaktan duyduğum sonsuz zevki belirtmekten kendimi alamıyorum.

Kurultayın koridorları
... Müsademeleri efkârdan çıkar

da, ufak da olsa, ilk günkü başkanı seçimi hâdisesinin rolü mutlaka bulunacaktır.

İtiraz edenler ne istiyorlardı?

İtiraz edenler istiyorlardı ki Genel Başkan bütün adayları teker teker ve sadece "kabul edenler" şeklinde reye koysun, sonra en fazla reyi toplayan Kurultan başkanı olsun.

Bu uzun münakaşalara yol açtı, konuşuldu, konuşuldu, konuşuldu, nihayet bir teklifin reye konulması ile kökünden halledildi.

— Kurultay başkan seçiminin yenilenmesini istiyor mu, istemiyor mu?

Kahir bir ekseriyet menfi rey verdi, bu suretle seçimle gelen Barutçu, plebisitle mevkiini tahkim etti, Kurultay heyeti umumiyesi Genel Başkanın arkasından gitti ve çalışmalara başlanıldı.

Alkışlanan kısımlar

Önce Genel Başkan nutkunu okudu. Bu uzun bir nutuktu ve tabii yeni harflerle yazılmıştı. İsmet İnönü belki de harf inkılâbını yapanlardan hayatta olanlar arasında milletin kullanmasını istedikleri harfleri bizzat kullanan tek adamdır. Ne eski türkçe, okur ne eski türkçe yazar.

Fakat ışık karşıdan geldiği için, elindeki kâğıtları görmekte müşkülât çekiyordu.

— Biraz ışık! dedi.

Kurultaydan sesler yükseldi:

— Genel Başkana biraz ışık!..

Hareket oldu, fakat arkadan ışık vermek imkânı bulunamadı. Sadece, karşıdan gelen ışıklar biraz ayarlandı. Lider nutkunu, yer yer alkışlar arasında tamamladı.

Kurultayı en ziyade alâkalandıran — şahıs meselelerinin haricinde — davaların ne olduğu, delegelerin neden memnun, neden şikâyetçi bulunduklarını bu nutuk sırasında belli oldu. Elbette ki en çok alkışlanan kısımlar, en fazla tutulan taraflardır ve bunların başında muazzam bir tezahüratla karşılanan, artık meşhur:

— Biz inkılâpların bekçisiyiz, cümlesi gelmektedir.

O kadar ki ertesi gün Ahmed Emin Yalman bile bunun, gönüllere ferahlık verdiğini yazıyordu.

İki numaralı alkışa, Kırşehire reva görülen muamelenin protestosu toplandı. Sadece delegeler değil, bilhassa dinleyiciler nutkun o kısmında uzun tezahürat yaptılar. Bu sırada Osman Bölükbaşı, salonun siyasi partiler temsilcilerine ayrılan kısmında oturuyordu. Aynı yerde Demokrat Partiden ise Nusret Kirişcioğlu vardı.

Üç numaralı alkışı Yargıtay, Danıştay ve profesör teminatlarının kaldırılmış olmasını tenkid eden kısımlar aldı. Dört numaralı alkışlar, Yüksek Seçim Kurulunun iktidar büyüklerinin seçim sırasında hareketlerini haksız gören ilâmlarına gitti. Bu mevzuda İnönü şöyle dedi:

— Geçen seçimde Yüksek Seçim Kurulunun ilâmları iktidarı çok kızdırmış olduğu anlaşılıyor. Halbuki bu ilâmlar memleketimize şeref vermiştir (Sürekli alkışlar). Bu şerefin en büyük payı da, İktidarda bulunduğu için onun hakkı idi. İktidar, hiddete kapılmakla manen en büyük zararı kendine yapmıştır.

Beşinci alkışları da memurlar hakkındaki kanundan bahseden kısmında toplandı.

Fakat "Biz inkılâpların bekçisiyiz" cümlesi ve Kırşehir meselesi diğerlerinden bir kaç boy ilerdeydi.

Nutukta öyle bilinmeyen bir mevzu yoktu. Genel Başkanı Parti için meselelerden de bahsetmemişti. Nutuk için kullanılacak en iyi tâbir "acı, fakat mutedil" olmalı. Bakalım, iktidarın cevabı ne olacak..

Her halde Kurultayın ilk gününden Zaferin belli başlı şikâyeti. Celâl Bayar Amerikaya giderken kendisine, gıyabında sözle hakaret eden bir genç üniversiteli kızın Divan kâtipliklerinden birine seçilmesi oldu. Zafer bunda, devlete hakaret görüyor ve yazısının sonunda bir soğanın ucunu göstererek "Buna asla müsaade etmeyeceğiz" diyordu.

Kurultay salonu
Ankara - Temmuz saat 12

Romantik perde

Kurultayın romantik perdesi bundan sonra başladı.

Genel Başkan nutkunu tamamlamış, en heyecanlı şekilde alkışlanıyordu. Yaşa, varol sesleri bütün sinemayı kaplamıştı. İşte bu sırada, sahneye çıkan merdivenin altında duran kızlı erkekli bir genç grupunun İnönüye doğru ilerlediği görüldü. Ellerinde bir plâk tutuyorlardı. Bu Lozan zaferi münasebetiyle Gazi Mustafa Kemal Paşanın Lozandaki murahhas heyetimiz reisi İsmet Paşaya çektiği telgrafın metniydi. Lozan zaferinin milletçe — yahut iktidarca — unutulan yıldönümünde (24 temmuz) bu, o zaferin yapıcılarının başında gelen adama C.H P. gençlik kollarının hediyesiydi.

Sonra, gençlerden biri mikrofona geldi ve elindeki plâktan telgrafı okudu. Daha ilk kelimelerde bütün salon ayağa kalktı ve Büyük Atatürkün telgrafı ayakta, huşu içinde dinlendi.

Bu heyecan verici bir sahne oldu. Pek çok kişi göz yaşlarını tutamamıştı. Kadınlar ağlıyorlardı.

İnönü geldi, yerine oturdu.

Sıra Kasım Gülekteydi, Gene İdare Kurulunun raporunu okuyacaktı. Müthiş tezahürat koptu. Genel Sekreter en az Genel Başkan kadar alkışlanıyordu. İnönü gözlüklerini takmış, nutkunu okumaya başlamıştı. Kasım Gülek gözlüklerini çıkardı, okumaya başladı. Raporun bir yerinde Islahat Komisyonunun tekliflerinden kapalı bir şekilde bahsediliyor ve hemen akabinde, teklif lerin G. İdare Kurulunda görüşülmesi sırasında Genel Sekreterin tüzük değişikliğine, mevsimsiz ve lüzumsuz olduğu mülahazasıyla muteriz kaldığı belirtiliyordu.

Kurultayın açılış merasimi tamamlanmış, mücadele safhası başlamıştı. Bu mücadele evvelâ komisyonlarda cereyan edecekti.

Kurultayda kadın kolu
En iyi kulisciler

Mücadele

Bir çok komisyon kuruldu. Komisyonlar, her ilin teşkilât başkanı tarafından gösterilen birer delegeden teşekkül ediyordu. Görüşülecek öyle mesele vardı ki, komisyonların sayısı arttıkça arttı. Hattâ daha sonra, "Ulus" meselesini görüşmek üzere gazeteci delegelerden mürekkep bir basın komisyonu bile teşkil edildi. Fakat bunların en mühim ikisi "Ana Davalar Komisyonu" ile "Tüzük Komisyonu" idi. Birincisinde Sertler ile Yumuşaklar, ikincisinde Gülekçiler ile Barutçular çarpışıyorlardı.

Çalışmasını ilk tamamlayan birincisi oldu; orada maçı Sertler kazandılar. Bu sırada Kurultay umumî heyetinde delegeler politikten ziyade edebî kıymeti haiz konuşmalar yapıyorlardı.

Ana Davalar Komisyonunun ele aldığı davaların başında Partinin "bugünkü şartlar içinde" muhalefet vazifesini nasıl yapacağı meselesi vardı. Önümüzdeki belediye, muhtar ve il genel meclisleri seçimleri bulunuyordu. C.H.P. bunlara katılmalı mıydı, katılmamalı mı? Bu, bir! İkincisi C. H. P. grupu Meclisten kalmalı mıydı, kalmamalı mı?

Müzakereler hararetli oldu. Her iki fikrin faydalı ve zararlı tarafları bulunduğundan her iki fikrin de taraftarı ve aleyhtarı vardı. Belediye, muhtar ve il genel meclisleri seçimlerine katılmamak bahsinde mutabakata daha kolaylıkla varıldı, fakat Meclisten çekilme mevzuunda çarpışma daha şiddetli oldu. Bundan ne kazanılacaktı?

İlhami Sancar:

— Menderes demokrasisini, yalnız başına bırakalım, diyordu.

Fakat bu, 1946'dan beri devam eden demokrasi tecrübesine fiilen son vermek ve tek parti rejimine dönülmesini kabul etmek mânasına gelmeyecek miydi? Gerçi mücadele Meclis dışında, "milletin sinesinde" de olabilirdi; fakat Meclisten çekilme hareketi karşısında iktidarın, ne yapacağı, nasıl mukabelede bulunacağı, ne "reaksiyon" göstereceği bilinmezdi. Sonra C. H. P. Meclisteki tek muhalefet partisi de değildi, Cumhuriyetçi Millet Partisi de vardı. O kalırsa, C.H.P. nin çekilmesi seçimleri kaybeden bir partinin küskünlüğü olmaktan daha baş-

Ateşli delegeler
İtiraz başkan seçiminedir

ka mâna taşıyabilir miydi?

Buna rağmen Sertler'in tezi galebe çaldı. Meclis açıldığında demokrasinin "Ana Davalar" ı mevzuunda C.H.P. grupu bazı kanun teklifleri yaparak, bunlar makbul görülmediği takdirde Meclisten çekilecekti.

Rapor hazırlandı. Gün salı, saat beşti. Kurultay faaliyetteydi. Fakat raporun Umumi Heyette müzakeresi ertesi güne bırakıldı ve o gece, geç vakte kadar aralarında bizzat İsmet İnönü de bulunan delege toplulukları meseleyi, hususi şekilde, kendi aralarında enine boyuna görüştüler.

Genel Başkanın böyle bir karara taraftar olmadığı seziliyor ve bu, delegeleri düşündürüyordu.

Gündüz alman karar, gece tâdil edildi; daha doğrusu iş "geri dönülmez bir karar" olmaktan çıkarılıp, bir "yetki tanımak" şekline getirildi. Meclis açıldığında C.H.P. grupu bazı kanun teklifleri yapacaktı. Fakat bunlar kabul edilmezse, "alâkalı parti mercileri" Mecliste kalıp kalmamaya karar verme salâhiyetini haiz olacaklardı. Teklifler makbul görülmezse, Meclisten çekiliverebilecektir. Ama, çekilinmeyebilinirdi de...

Böyle bir neticeye varıldığında, vakit gece yarısını geçmişti.

"Alâkalı parti mercii" ne olacaktı? O. Tüzük komisyonunda bir karara bağlandı.

İdarei Maslahat

Tüzük komisyonu Parti binasında, kapalı kapılar arkasında çalışıyordu. Ama hava sıcaktı, pencereler açıktı, açık pencerelerin altında açıkgöz gazeteciler yer almışlardı. Müzakereleri takip ettiler.

Nihat Erim, ilk gün ne Kurultay müzakerelerine — fiilen — ne de komisyon faaliyetine katıldı. Zorladılar, girmedi. Tüzük komisyonunda, ilk gece yapılan toplantıda yakın arkadaşı Vedat Dicleli bulunuyordu. Müzakereler tüzük meselelerinden çıkmış, partideki çekişmeye girmişti. Kasım Gülek te orada idi. Birden mesele partideki hiziplere intikal etti. Denizli delegelerinden biri ayağa kalktı ve Dicleliye:

— Sizler parti içinde ikilik çıkarmış, Gülek — Erim mücadelesinde saf tutmuş olanlarsınız.

Dicleli, hayır, dedi, vallahi, billahi böyle şey yok, dedi. Genel Sekreterin her telefonuna koştuğunu, her dediğini yerine getirdiğini söyledi. Partinin yaşaması, istikbali, kazanması gibi büyük sözlerle konuşmaya devam edil. di. Gülek susuyordu. Denizli delegeleri konuşuyordu, Dicleli cevap veriyordu. Cemil Sait Barlas 1951 ara seçimlerinde adaylığını Denizliden koymuş, 176 farkla kaybetmiştir, Gülekin hizip arkadaşıdır.— Gülek hep susuyordu.

Komisyon delegeleri hayretle bakıştılar. Dicleli, oturmuş hüngür hüngür ağlıyordu. Neye? Burası belli degil.

Kasım Gülek acı acı dert yandı. Tüzük değişikliği ile hedefi kendisi olduğunu, bu tertiplerin dört seneden beri devam ettiğini, Kurultay umumi heyetinin Genel Sekreterliğe kendisini seçeceği bilindiğinden bu usullere başvurulduğunu söyledi:

— Benim yanıma adam verin, bakın ben partiyi ne hale getiririm, dedi. Yalnız, beraber çalışacağım adam olsun...

Buna mukabil Islahat projesi taraftarları işlerin kendi teklif ettiklerinden başka türlü yürüyemeyeceğini bildirdiler.

O zaman, Cumhuriyet Halk Partisinde daima yapıldığı gibi — bu, partinin en büyük zaafıdır — bir uyuşturucu hal çaresi bulundu — uyuşma, hareketsizlik demektir — ve şöyle bir karara varıldı:

Genel Sekreteri Kurultay seçsin. Fakat aynı Kurultay bir de Parti Meclisi seçsin. O Meclis, kendi arasından beş kişiyi seçsin; beş kişinin başına, kendi seçeceği iki yardımcısı ile Genel Sekreter geçsin. Genel Sekreter ve Kurulu, Parti Meclisi murakabe etsin.

Bir Arap saçı istenilseydi, bundan iyisi pek güç bulunabilirdi.

Şimdi, hiç olmazsa tüzük bakımından, en korkulan ihtimal gerçekleşmiş bulunuyor: Ne İsayı, ne Musayı gücendirmek korkusiyle "idare-i maslahat"! İnönü, Kasım Güleğin karşısında bir defa daha yenilmişe benziyor. Fakat Partide "Kuvvetli Adam" gene İnönüdür. Bu, bir garip vaziyettir.

İdareciler arasındaki anlaşmazlık, her birinin Partiyi bir tarafa çekme gayreti, parti içi komplolar devam edecek demektir. "Cumhuriyet Halk Partisinin asıl dayanması gereken taraftsızlar — bilhassa münevver tarafsızlar — kendilerini tatmin olmuş hissetmeyeceklerdir.

Artık ümid, "Prensipler ilânı" na kalıyor. Prensiplerin ilânı, bu prensiplerin nasıl tatbik edilebileceği şüpheli olduktan sonra, ne işe yarar ki? Mekanizma, faaliyet gösterecek hale getirilmedikçe, yapılacak, bir delegenin dediği gibi:

— Oturup, Allaha dua etmekten, ibaret kalıyor,

Gündüz bütün bunların cerayan ettiği Yeni Sinemada, gece Üniversal stüdyolarında çevrilen bir film gösteriliyordu. Filmin türkçe adı şuydu:

Eden bulur!

Hararetli müzakereler
Üçlü pakt mı?

Politika

Cilveler

Eğer yazı ile karikatür yapmak âdet olsaydı Dünya gazetesinin 26 temmuz 1954 tarihli sayısında çıkan şu haberi alır:

Ankara, 26 (Telefonla) — C.H.P. Meclis Grupu Başkan Vekili iken bu vazifeden ve partiden istifa eden Sinop Milletvekili Server Somuncuoğlu, bugün İstanbuldan şehrimize gelmiştir. Server Somuncuoğlu'nu uçak alanında Devlet Bakanı Mükerrem Sarol'a ait 0050 plâka numaralı arabalardan birinin karşılaması ve şehre getirmesi dikkati çekmiştir. Somuncuoğlulnun yakında D. P. ye gireceği hakkındaki söylentiler, bu vesile ile kuvvetlenmiştir.

altına YAZISIZ derdik!

Maarif

Neyi tetkik?

Celâl Yardımcı:

— Üniversitelerde tetkikler yapmak üzere, bir heyetle beraber Amerikaya gideceğim, dedi.

Bunu söylediği zaman Celâl Yardımcı Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin Maarif Vekiliydi — hâli da öyledir — ve şimdi bu seyahatin hazırlıklarına başlanılmış bulunmaktadır.

Medeni memleketler topluluğuna mensup memleketler vekillerinin temaslar yapmak konferanslarda bulunmak, hükümetlerinin görüşlerini izah etmek üzere değil, sadece Amerikaya, Patagonyaya bile gitmeleri bugünün en tabiî hadiselerindendir. Fakat bu memleket vekillerinden biri "tetkiklerde bulunmak, yani görüp öğrenmek için bir yabancı diyara gitsin... Bu, ancak geri şark milletlerine hâs ve sadece onlara yakışan bir hareket tarzıdır. Yabancı memlekeferde tetkik, yapılsa yapılsa, vekil olmadan yapılır Vekil olduktan sonra ise böyle hafifliklere cevaz yoktur. Vekil, bu neviden işler için mütehassıslar kullanan adamdır. Tab'î kendi sahasındaki işlere dair vukufu bulunan bir adam değilse...

Hâdise İstsnbulda, bir basın toplantısında cereyan ediyordu Vekil, sark vilâyetlerimizde kurulacak Atatürk üniversîtesine ait çalışmaların hangi sahada bulunduğunu anlatmaktaydı. İfadesine göre başında kendisi bulunan bir heyet Amerikan üuîversitelerinde "tetkik" yapmak, onların kuruluşlarını inceklemek üzere yakında Amerikaya gidecek, bir müddet orada kalacak, görüp öğrenecek, sonra Amerikalı mütehassıslarla beraber Türkiyeye dönecek, Amerikalılar bizim Atatürk üniversitemizin temellerini atacaklardır.

Sanki bir Vietnam Vekili Fransaya, bir Güyam Vekili İngiltereye gidecekti...

Bu. Celal Yardımcının yaptığı ikinci gaftır. Bir gün Meclîste Muhalefet Liderinin hücumuna ugradığında — o vakit Devlet Vekiliydi ve Başvekil adına söz almıştı — kendisini:

— Ben. politikada acemiyim Bana ne diye hücum ediyorsunuz! Siz, bu işte kurt olmuşsunuz...

tarzında müdafaa etmişti.

Çimdi de Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin bir Vekili olduğu halde, "tetkik" lerde bulunmak üzere Amerikaya gitmeğe hazırlanmaktadır.

Şahsına karşı duyduğumuz hisler ne kadar dostane olursa olsun, bu yeni gafın millî hisleri acıttığını burada ifade etmek isteriz. Biz, hâlâ görüp öğrenmeğe ihtiyacı, bulunan Vekiller kullanan geri bir şark memleketi olmaktan çıktık. Yeni montesgieu'lere yeni 'Acem mektupları" yazdıracak değiliz.

Bir Maarif Vekili Amerikanı üniversitesinde bizzat neyi tetkik eder? Bütün medenî milletlerde yapıldığı gibi oda, raporlar üzerinde çalışır. Gidip üniversitesin kuruluşunu mu inceleyecektir, ders programını mı, kantini mi, binasını mı? Bir defet, bunlar hakkında malûmat almak için Atlantiği aşmaya katiyen lüzum yoktur. Amerikadaki kültür ataşemize yazıldı mı, bu hususta en etraflı bilgi bir hafta içinde gelir.

Yok, profesörlerle temaslar yapmak maksadiyle mutlaka birinin gitmesi gerekiyorsa, o zaman da gitmesi uygun son adam Maarif Vekilidir. Bir Vekilin vazifesi bu mudur? Bir Vekâletin mütehassısı yok mudur? O halde karayollarını incelemek üzere Nafia Vekili, vapurları incelemek üzere Münakalât Vekili, tapu dairelerini incele-

Celâl Yardımcı
Hâlâ mı tetkik?

mek üzere Devlet Vekili v.s., v.s., nihayet nasıl hükümet edildiğini görmek üzere bizzat Başvekil çantayı eline alsın ve diyar diyar dolaşsın.

Bu yapılacak iş değildir ve yapılmaması gerektir. Projeden bir an evvel vaz geçilmesini; mutlaka adam göndermek gerekiyorsa bir mütehassisin gönderilmesini, fakat daha iyisi mütehassısların getirtilmesini halisane ve acizane tavsiye ederiz.

Ama asıl maksat seyahatse, bunun için Cook acentesine müracaat daha uygun değil midir?

Milli Müdafaa

Değiştirilen İstiklâl Marşı

Bir cumartesi günü saat tam 13'de Ankarada, Bakanlıklardan geçenler hayret ve şaşkınlık içinde duraladılar. kulaklarına bir marşın nağmeleri geliyordu. Bu, âşinân oldukları bir melodiydi. Fakat ne kadar başka türlü çalınıyordu.

Doğrusu istenilirse duraklamağa değil, durmaya mecburdular. Zira, ne kadar değişik tarzda çalınırsa çalınsın, eğer yanılmıyorlarsa bu, İstiklâl Marşımız di. Acele, çabuk, süratli bir hale getirilmişti. Sanki bir yürüyüş marşı olmuştu. Ahengi, o ağırlığı, tokluğu tamamiyle ortadan kaldırılmış, temposu alt üst edilmişti. Hele söylemeye katiyen imkân yoktu. Bandoların geçit resminde çaldıkları sıra marşlardan biri gibiydi. Yıldırım gibi çalındığından, pek kısa bir müddet içinde bitti.

Cumartesi günleri saat 13'de, Ankarada Bakanlıklarda resmî dairelerin üzerine bayrak çekilir ve bu münasebetle bir merasim yapılır. Millî Müdafaa Vekâletine bir askerî bando gelir, bayraklar direklerde yükselirken İstiklâl Marşımızı çalar.

İşte o gün — ve bugün — bu marşı acaip şekilde çalan o birliktir. Temponun değiştirilmesi için emir, bizzat yeni Genel Kurmay Başkanı tarafından verilmiştir ve kendisinin giriştiği "ısla. hat hareketleri" arasındadır.

İstiklâl marşımızın zaman zaman tenkidlere yol açtığı bîr hakikattir. Temposunun fazla ağır olduğu, söylemesinin güç bulunduğu da ileri sürülmüştür ve sürülmektedir. Fakat bunu değiştirmeğe bir genel kurmay başkanının kendini selâhiyetli görmesine şaşmamak elden gelmez. Değil genel kurmay başkanı, cumhurbaşkanı bile devletin resmî marşına dokunmak hakkına sahip değildir.

Eğer her isteyen marşları ve bayrakları kendi zevklerine göre ayarlarsa, bu, içinden çıkılmaz bir kesmekes doğurur, ne millî bayrak kalır, ne millî mars!

Bakanlıklarda askerî bandonun hu" susî emirle çaldığı o acaip şey, İstiklâl marşımız olmaktan çok, ama pek çok uzaktır. Bu mars bir kanun mevzuudur ve ancak Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından tâdil edilebilir. Yoksa ona, beğenilse de beğenilmese de hiç kimse ilişemez.

Marşı işitenlerin duydukları hüzün ve şaşkınlık buradan ileri gelmektedir.

Fazla düşünülmeden verilen emrin geri alınması ve İstiklâl marşının askeri bandolar tarafından da gerektiği gibi çalınması, derhal yerine getirilmesi icap eden bir husustur.

Bu meselenin üzerinde, düzeltilinceye kadar, her hafta büyük bir titizlikle duracağız.

Çalışma

Talihli Vatandaşlar

Hayreddin Erkmen, Ankarada — Vekil olduğu halde Ankaradaydı — Mithat Paşa caddesi üzerindeki yeni

YURTTA OLUP BİTENLER

Çalışma Vekâleti binasında, duvarları tahta kaplama zarif çalışma odasında:

— Gelişmenin hızı o kadar büyük ki, yetişmekte güçlük çekiyoruz, de.

İşçi ve iş yeri meseleleri bahis mevzuu idi.

Sonra Vekil, yanında duran istatistikleri açtı. Bu istatistiklerde kalkınan bir memleket gözle görülür bir şekilde ortadaydı.

Bayii uzun zaman var ki bu "kalkınma" kelimesi İktidar propagandalarının ağzından lügatimizin en sevimsiz kelimelerinden biri haline gelmiştir.

— Ekmek yok! dersiniz,
— Memleket kalkınıyor, derler,
— Şeker yok! dersiniz,
— Memleket kalkmıyor, derler,
— Şu yok, dersiniz,
— Memleket kalkmıyor, derler.

Fakat, duvarları tahta kaplama odadaki istatistikte beliren kalkınma, bu neviden değildir.

İstatistik, yurttaki işçi ve iş yeri sayısına ait bulunuyordu.

İlki Ankara, Aydın, Balıkesir, Bursa, Diyarbakır, Edirne, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kayseri; Kocaeli; Konya; Samsun; Seyhan Sivas, Trabzon ve Zonguldağı ihtiva ediyordu.

1948 senesinde buralardaki iş yeri sayısı mecmuu 6174, işçi mevcudu 288 869 dur. 1953'de ise birincisi 11 403'e, ikincisi 461 113'e yükselmiştir. Memleketin iş kapasitesinin yükseldiğine bundan iyi bir delil, kolay kolay bulunamaz.

İş yerlerinin sayısı 1954 şubatında ise 17615 dir.

Çalışma Vekilinin, tedbir almakta yetişilemediğini bildirdiği tempo işte bu tempoydu. Buna rağmen memleketin şurasında veya burasında yükselen işçi hastahaneleri, bakım evleri, barındırma yurtları, genişleyen ihtiyarlık sigortası, hastalık sigortası, kaza sigortası ve nihayet en alâka uyandırıcı mevzulardan biri olan işçiye ev temini meselesi elde bulunan, terakkiler kaydedilen — ama, her türlü reklâmın dışında, resmî propagandanın haricinde — işler arasındadır.

Pek çok kimse bilmez ki işçiler, ev sahibi olmak üzere aralarında bir yapı kooperatifi kurdular mı, Vekâlet onlara, gereken paranın % 90 nını % 4 faizle kredi olarak bulur. Bu para, biriken ihtiyarlık sigortası fonundan alınıp verilir.

Kolaylık burada bitmez. Ev yaptırmak isteyenlerin, gerekli paranın yüzde 90 nını kredi olarak bulmaları ne demektir? Onlara üstelik, ucuz fiyatla arsa temini için de Vekâlet hususî gayret sarfeder. gerçi bu arsalar Floryada, deniz kıyısında değildir; ama nerede olursa olsun, hakiki ihtiyaç sahiplerine dağıtılacağından, onların emrine tahsis edileceğinden kimse şüphelenmez.

Sigorta işlerinin iyi yürütülmesinde bir sebep nazariyatla fiiliyatın yan yana faaliyet göstermesi, birbirine yardım etmesidir. Gerçi bugünkü Vekil bizzat Akademik kariyerden geldiği için ilmin kıymetini takdir etmektedir, ama kendisinden de evvel İşçi Sigortaları Genel Kuruluna üniversitede iş hukuku, sosyal ekonomi, sigorta ve iş hıfzıssıhhaları derilerini okutan öğretim üyeleri kanunen katılmışlardır. Bunların yanında Vekâletin, iş verenlerin temsilcileri vardır.

Şimdi Vekâlet, yeni teşebbüslere girişmiştir. Hayreddin Erkmen beynelmilel konferansa katılmak üzere daha oldukça kısa bir zaman evvel talebe olarak bulunduğu Cenevreye gittiğinde Beynelmilel İş Bürosu (B. I. T.) reisile temas etmiş ve hayırlı kararlara varmıştır.

Bunlardan en mühimi şudur:

Ekim ayında İstanbulda, Tophanedeki İş ve İşçi Bulma Kurumunda bir Çalışma Enstitüsü faaliyete geçecektir. Bu enstitünün gayesi etüd ve personel yetiştirmektir, ilk önce millî bir mahiyet taşıyacak, fakat 1955'de Orta Şarka şamil beynelmilel bir müessese haline getirilecektir.

Enstitü tâ başından beri B. İ. T. ile beraber çalışacak, onun yardımından ve mütehassıslarından faydalanacaktır.

İstanbulda ayrıca bir iş gücü faaliyet merkezinin bulunduğu da hatırlardan çıkarılmamalıdır,

Bütün bunlara rağmen memleketteki iş ve işçi davası halledilmiş, ortada mesele kalmamış mıdır?

Haşa!

Bunu iddiaya hiç kimse cesaret edemez. Her şey bir kenara, ancak seçimden seçime ortaya çıkarılan ve seçim aralarında sakalı şerif gibi makamı mahsusunda muhafaza edilen grev hakkı mevzuu henüz ele bile alınmamıştır. Alınması da yarın veya öbür gün olacak bir iş değildir.

Fakat gene de işçi vatandaşlarımızın, milletin bir çok sınıfından, meselâ hâkimlerimizden, profesörlerimizden, memurlarımızdan talihli olduklarım inkâr haksızlık sayılır.

Ücretleri yüksek olduğundan veya ev yaptırmak istediklerinde yüzde 90 kredi alabildiklerinden değil...

Bir hâkim, bir profesör veya bir memur gibi değil Bakan, alimallah Başbakan onları yerinden edemez, ekmeğiyle oynayamaz, siyasî kanaatinden dolayı bugünden yarına işinden atamaz.

İşçiler, kanunların himayesinde bulunan, teminatları mevcut talihli vatandaşlarımızdır.

Kapaktaki Adam

Hayrettin Erkmen

Seçim kampanyalarının en ziyade kızıştığı günlerde, partilerarası münasebetlerin en gergin olduğu anlarda, herkesin birbirine atıp tuttuğu ve çamurların avuç avuç sıvandığı zamanlarda iki taraftan da bazı adamlar vardı, hiç kimse tecavüze yeltenmiyordu.

Bunlardan biri Hayreddin Erkmendi.

Çalışma Vekilleri bir zamanlar kabinelerin sonunda yer alırlardı. İşletmeler Vekâleti kuruldu ve Çalışma Vekilleri "son numara" olmaktan kurtuldular. Ama kabinedeki âdet yaş sırasına göre oturmak olsaydı, sonuncu sandelye gene Hayreddin Erkmene düşerdi. Çalışma Vekili, Vekil olduğu zaman 37 sine basıyordu. Bugün 38 indedir ve bekârdır.

Hayreddin Erkmen Giresunda doğudu. Sene 1416. Şimdi de Giresun Mebusudur, Lise tahsilini Trabzonda yaptı, Mülkiyeyi bitirdi. Ama o kadarla kalmadı: Cenevreye gitti, doktorasıyla beraber Iktisad fakültesini tamamladı, Lozana geçti, Hukuk fakültesinin diplomasını aldı.

İlk memuriyeti Maliye Vekâleti Tetkik Heyetinde raportörlüktür, oradan üniversiteye geçti, İktisat fakültesine asistan oldu. 1950 de mebus seçildiği zaman o vazifedeydi.

Eğer Vekiller "siyasî vekil", "teknik vekil" diye ayrılsalardı Hayreddin Erkmen ikincilerin en iyilerinden biri olurdu. Başvekilin hususî tayyaresinde bir Paris dönüşünden sonra — Avrupa konseyinde delegeydi — kendisine Çalışma Vekâleti tevdi olunduğu zaman işine canla başla sarıldı.

Nice vekil, şu cumhuriyet tarihinde, aynı hüsnüniyeti göstermiştir ve sadece bu hüsnüniyeti sayesinde bir de iyi nam bırakmıştır. Onların ekserisinden farklı olarak Hayreddin Erkmen'de kâfi malûmat ve kültür de vardı. İnsan yaptığını aşkla, imanla ve bilgiyle yaparsa elbette ki muvaffak olur. Çalışma Vekilinin başarısı ve topladığı sevgi, sempati bunun neticesidir.

Bir vekâlette işler sessiz ve alayişsiz, ama iyi gidiyor. Bir vekilin resmi veya beyanatı, yahut seyahate çıktığı haberi her gün gazetelerde yer almıyor; ama vekil, ismi etrafında daimi surette gürültü kopanlanlardan da fazla muvaffak oluyor. Hem de bir suça köşkte oturduğu halde, kendisine taş atılmadan

Hayreddin Erkmen, Başvekil Menderesin bizzat bulup çıkardığı ve politika hayatımıza hediye ettiği genç kıymetlerden biridir.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Avrupa

Rusyanın planları

vrupa meselelerinin halli" adını taA şıyan temcid pilavı Sovyet Rusya tarafından bir defa daha siyaset sofrasına getirilmiş bulunuyor. Açıklandığına göre Hindicini harbine Cenevrede son verildiği günlerde Moskovada Rus makamları Amerikan, İngiliz ve Fransız Büyük Elçiliklerine "Avrupa meselelerinin halli" için yeni bir konferansın toplanmasını teklif etmişlerdir.

Bu, İkinci Dünya Harbinin sona ermesinden bu yana komünistlerin giriştikleri "Sulh Taarruzları" ndan bir yenisidir.

Bırakınız İkinci Dünya Harbinin sona erdiği yılları, şu son senelerde aynı mevzuda Batı ile Doğu arasında teati edilen notaların haddi hesabı olmadığı gibi, toplanan konferansları saymak için de iki elin parmakları kâfi gelmez. Bu konferansların her biri Doğulu politikacılar tarafından propaganda vesilesi ittihaz olunmuş, adı ister Vişinski, ister Molotof, ister Gromiko olsun her Rus delegesi uzun uzun nutuklar vermekten ve nutuklarda Batıyı, bilhassa Amerikayı kötülemekten ileri gitmemiştir. Hiç bir anlaşma için zemin dahi bulunamamış, Avusturya muahedesinin üçyüze yakın konferansı muahedenin imzalanmasını sağlayamamış, Pariste Pembe Saraydaki toplantılar daha müsbet bir netice vermemiş, nihayet son Berlin konferansı da fiyaskoyla neticelenmiştir.

İşte Rusyanın, bütün dünyada hayret uyandıran teklifi bu son konferans üzerine yapılmış, Moskova seneler senesi tenkid ettiği Atlantik Paktına girmek istemiştir.

Martta yapılan bu teklife batılılar elbette ki kanmamışlardır. Dışarıdan yıkılamayan binaların içerden tahrip olunması eski bir komünist taktiğidir. Üç Batılı devlet Mayısta Rus notasını cevaplandırmışlar ve teklifi reddetmişlerdir.

Şimdi Ruslar, yeniden teklifte bulunmakta ve Avrupa meselelerinin halli için bir yeni toplantı yapılmasını istemektedirler.

Talep, ne Amerikan, ne İngiliz, ne de Fransız başkentinde öyle aşırı bir hayret, uyandırmamıştır. Zaten böyle bir teklif beklenilmekteydi. Hindicinide destekledikleri harbe son vermeyi kabul etmekle yeniden Ur sulh havarisi rolünü takınmak imkânını bulmuşlardır ve bunu istismara çalışmaktadırlar.

Fakat Foster Dulles, haber duyulur duyulmaz gazetecilere verdiği bir demeçte bunun reddedileceğinden emin olduğunu, zira Rusyadan teklif değil samimi niyet beklediğini söylemiştir, Amerika Hariciye Vekili Rusyanın toplanan bu konferanslarda çalışmala-

Eden — Mendes - France
Cenevrenin kahramanları

rı neticesiz bırakmak için hususî taktik kullandıklarını elbette ki unutmamıştır.

Doğunun bütün gayesinin, Avrupa Savunma Camiasının teşekkülünü önlemek olduğu bilinmektedir. Şimdi Mendes . France Fransada büyük bir kuvvet kazandığına göre bu camianın andlaşmasını, bir takım tadillerle de olsa Fransız Parlâmentosuna kabul ettirmesi beklenebilir.

Gerçi Mendes . France bu plânın en hararetli taraftarı olmaktan çok uzaktır, fakat meclisten itimad istediği zaman sunduğu rapor şuydu:

1 — Hindicini,

2 — Fransanın ekonomik kalkınması,

3 — Avrupa Savunma Camiası.

Bunlardan birincisi gerçekleşmiştir. Fransanın yeni Başvekili şimdi meselelerin ikincisine el atmıştır. Üçüncü nokta etrafında da tetkikler yaptırmaktadır. Mendes . France Parlâmento tatile girmeden önce bunların hallini vaadetmiş bulunmaktadır.

Üçüncü meseleyi ele alış, hangi şartlar dahilinde tehir olunabilir?

Bu sualin cevabı basittir: Avrupa meselelerinin halli için Dörtlü bir konferans toplandığı takdirde.. O zaman, parlâmentonun Başvekile yeni bir müddet vereceği ve böylece Rusyanın ele alınmasını hiç arzulamadığı Avrupa ordusu meselesinin sonbahara — bizim tâbirle bir başka bahara — kalmasını kabul edeceği muhakkaktır.

Üstelik, Hindicini belâsından kurtulan Fransızların, bu işte kolaylık gösteren Rusların "artık" sulh taraftarı kesildiklerine inanmak temayülünde oldukları da bilinmektedir.

Şimdi, bilhassa Amerikanın teşvikiyle — zira Amerika hâdiseleri ve Rusyanın gayelerini hisleriyle hareket eden Fransadan daha realist bir gözle görmek imkânına sahiptir — Rusların Dörtlü konferans talebi reddedilirse komünist propagandasının ekmeğine yağ sürülmüş olacaktır. Fransız komünistleri Birleşik Devletleri bir defa daha "Barışı istememek", "Harbi tahrik etmek" le suçlandırabileceklerdir.

Rusyanın da istediği, bundan başka bir şey değildir.

Uzak doğu

Hindiçinide mütareke

Pariste, Büyük Millet Meclisi olarak kullanılan, mermer sütunlarla süslü Palais Bourbon'un yuvarlak toplantı salonunda bir gün bir adam:

— Beni Başvekil yaparsanız, 20 temmuza kadar Hindiçinide mütarekeyi temin ederim.

Sonra ilâve etti:

— Eğer o gece yarısına kadar temin edemezsem, istifaya hazırım.

Adamın adı, Mendes - France idi. Gerçi bir zamanlar vekillik yapmış, vekillikten de hafızalarda kalacak kadar gürültülü bir şekilde istifa etmişti ama ne memleket içinde, ne memleket dışında öyle büyük bir şöhrete sahipti. Hiç kimse kendisini yaman bir politikacı olarak tanımıyordu.

Buna rağmen Fransız Parlâmentosu iddiayı kabul etti.

Fransa o sıralarda, bütün memleketi yerinden oynatan, en küçüğünden en büyüğüne, en yaşlısından en gencine herkesi her şeyden çok alâkalandıran bir hâdisenin hazırlıkları içindeydi: Fransa Bisiklet Turu Ona ait tahminler yapılıyor, müşterek bahisler tertipleniyor, Fransayı bisikletçiler le beraber dolaşmak üzere "İlânat kervanları" kuruluyor, gazeteciler, fotoğrafçılar, sinema operatörleri hâdiseden umumî efkârı günü gününe haberdar etmek üzere yollara düşüyorlardı.

Mendes - France'ın iddiası, ikinci bir Fransa Turu oldu.

Hindiçinide harp tam 8 senedenberi devam ediyordu ve şerefli bir sulhun temini için pek çok gayret, pek çok emek sarfedilmişti, Buna rağmen, muvaffak olunamamıştı.

Mendes - France, 87 günlük bir mücadeleden sonra, sadece 3,5 saatlik bir rötarla iddiasını kazandı. "Ateş kes" anlaşması, avadettiği gece yarısından 3,5 saat sonra imzalandı. Fakat andlaş-

ma, bir cemile olarak "gece yarısı" işaretini taşıyordu

Fransayı vıyıp b.tiren kanlı bir harp sona ermişti

Harp nasıl çıkmıştı?

Fransızların Hindıçınıye ayak basma .arı ve gelip oraya yerleşmeleri, sonra da memleketi bir müstemleke halıne getirmeleri geçen asır sonu hâdiselerıdır Geçen asır sonunun bütün bu nevi hâdiseleri gibi garplılar Hınd.çınıde de emnıyetın bulunmadığını, yağma, eşkıyalık ve korsanlığın alıp yürüdüğünü, beyazların menfaatının tehlikeye gırdığını, ılerı sürerek mü dahale etmişler, Kamboç u 1863'de. Annam'ı 1885'de hımayelerıne almışlardır

Hındıcını, 1940 senelerıne kadar, ufak tefek patırdılara sahne olmuşsa da daıma Fransız ıdaresı altında kalmış, bazı ısım, bazı şekıl değ.şıklıklerıne tevessül olunmuş, fakat ne cıddî bir "ıstıklâl verme", ne de cıddî bir "ıstık.âl alma" hareketi olmuştur

Hâdıseler, Japonya ıkıncı dünya harb.ne gırıp Uzak Doğudan beyazları sılındır geçırır gıbı sıkıp attığı zaman yeni bir veçhe almıştır Gerçi "Asya Asyalılarındır" prensıbını alavışle ılân eden Japonya, hakıkatti, "Asyalılar da Tokyaya bağlıdırlar" dıye düşünmüyor ve o şekılde davranıyor değı.dı ama fikırlere bir defa "beyaz müstevlıler" den kurtulmanın kabil olduğu tohumu ekılmıştı

Japonya, Hındıçınıye doğrudan doğruya geç el atmış, daha zıyade Sı am'a Vichy hükumetı üzerınde tesır ıcra ettırerek arzularının tahakkuku yoluna gıtmıştı Zayıf Fransa ıse harpten sonra Hındıçınıye ıstıklâl tanıyacağını bol keseden vaadedip duruyordu

1945 senesının 9 Martında, artık hezımetın eşığında bulunan Japonlar, bır darbe yaparak Fransız garnızonlarını esır etmişler, fakat 18 Ağustosta da kendıleri teslım olmuşlard. Tek kuvvet olan Japonya sahneden çekılın ce Hındıçınıde derhal karışıklıklar başladı ve 25 Eylulde Saygon'da Fransızlar katl.âma uğratıldılar

Harp yılları ıçınde Hındıcını ıkı bölgeye ayrılmıştı 16 ıncı paralelın şımalınde Çınlıler, cenubunda İngılızler bulunuyordu O sırada Çın de İng.ltere de Fransanın müttefikıydıler Nıtekım Japonları Çınlıler 16 ıncı paralelın şımal.nde, İngılızler cenubunda teslım almışlardı

İngılızlerın bu Fransız müstemlekesını terketmelerını ve yerlerını Fransız birlıklerıne bırakma.arını temin o kadar zor olmadı 5 Ekım 1945 de General Leclerc'ın kumandası altında Fransız kuvvetleri Saygon'a çıktılar ve dört ay ıçınde Koşenşin, Kambo ve Cenubî Annamı ışgal ettıler. Fakat Çınlıler bir türlü gıtmek bılmıyorlardı

Bunun ıçın 1946 nın şubatını beklemek ıcap ettı. O ayın 28 ınde Çınlıler Tonk.n'ı Fransızlara teslıme razı oldular. Martta General Leclerc, Ha-

Mme. Mendes-France kocasını karşılıyor

Zaferden sonra yuvaya dönüş

noi'a gırdi, fakat kasımda bir gümrük kontrolü meselesınden Haîphong da hâdıseler çıktı, bunlar başka yerlere de sırayet ettı ve Hındıçınılıler Fransız birlıklerıne ateş açtılar Buna Fransızlar Haıphong'u bombalamakla mukabele ettıler Bunun üzerıne 10 Aralıkta Hanoı de ısyan başladı kı harbın çıkması bu tarıhe tesadüf eder. Vıetmınh lıler sılâhı ellerıne alırlar ve Hındıçınının Çıne yakın şımal kısımlarını zaptederler.

Bu sırada Çında de komünıstler ıdareyı ele almaktadırlar Hındıçınıde harp bır "sürünceme" manzarası göstérir ve ıkı taraf da rakıbının başını ezemezken Çının cenubu Yunnan komünıstlere katılır ve 1950'nin ılk aylarında komünıst Çınlıler ıle Vıetmınh' lıler arasında ırtıbat başlar. Çın, asıleri hem sılâh, hem teçhızat, hem de subay ve hoca ile desteklemekte, buna mukabıl Amerıka Fransaya yardım et mektedır

Harp bazan sıyasî, bazan askerî muhtelıf veçheler göstererek devam eder Fakat Fransa üzerınde büyük bır yüktür ve memlekette huzursuzluk âmılı olur Umumı efkârın büyük bır kısmı savaşa son vermenın ve çekılmenın taraftarıdır Fakat ıktısadî sahada ban şahısların, bazı fırmaların, kısaca bir zümrenın genış menfaatı vardır Bu zümre sıyasî muhıtlere tesır yaparak Hındıçınının bırakılmasını önler. Sadece bırakılması — yanı komünıst.ere terk — değ.l, eskı müstemlekenın üç yenı devletı Laos, Kamboç ve Vıetnam'a samımî ve hakıkî ıstıklâlın verılmesını de önler

İşte, Mendes - France ısmındekı adamın Fransız Parlâmentosunda "ateş kes"ı temin edeceğını vaadettığı ve aksı takdırde ıstıfasını vereceğını bıldırdığı "Hındıcını harbı" budur

Cenevrede Maraton

Fransa Başvekılı evvelâ kendı batılı muttefiklerını , ıkna yolunu tuttu. Gerçi Korede mütareke ımzalanırken, Hındıcını meselesını Cenevrede müzakere etmek üzere bır de konferansın toplantıya çağırılması kabul edılmış, hattâ konferans toplanmıştı, o zaman ış başında bulunan Lanıel hükümetının Harıcıye Vekılı Bıdault "şereflı bir sulh" için teşebbüse geçmıştı. Fakat Batı ile Doğu arasındakı ıhtılâftan başka, bır ıhtılaf da batılıların kendı aralarında, vardı Amerıka apayrı bir tez savunuyordu, İngıltereyle Fransa ıse tam mutabakat halında olmaktan uzaktılar. Gerçi herkes sulhu ıstıyordu ama, herkesın bu "sulh" ten meramı başkaydı

İşte Lanıel kabınesının ıstıfası ve Mendes . France'ın Harıcıye Vekıllığı nı de üzerıne alarak şarta mual .âk Başvekıl olması bu sıralara te saduf eder

Yeni Başvekılın ılk işi, Foster Dulles'ı ve Eden'ı Parıste toplantıya çağırmak oldu Onlara, bütün aç.klığı ile durumun, vehametını anlattı, Fransanın artık bu harbe devam edemeyeceğını bıldırdı İngıltere Guney Asya-

da zaten barışın taraftarıydı;, hattâ ananevi Çin politikasının icabı , Komünist Çini ilk tanıyan devletlerden biri olmuştu. Amerika da anlayış gösterdi Gerçi Foster Dulles komünistlere tâviz verilmesi politikasının taraftan değildi ama, Fransanın içinde bulunduğu Vaziyet takdir edilmeyecek gibi değildi

Mendes - France bir yandan bu müzakereleri yaparken, diğer taraftan da Cenevrede . temasları ihmal etmiyor, zemini yokluyor ve Paris ile İsviçre arasında mekik dokuyor, yemeğini iki sandviçle geçiştiriyor, takvimin yaprakları ile giriştiği yarışı kazanmak için çırpınıyordu

"Ateş kes" i gerçekleştireceğini vaadettiği gece yarısı yaklaşıyordu Gerçi Mendes France, Batılılar arasında bir fikir mutabakatı temin, etmişti, ama Doğu ile Batı henüz uyuşamamışlardı İşler tam halledileceği sırada yeniden bozuluyor, bir yerde bir aksilik çıkıyor, Her şeye tekrar başlamak icap ediyordu

Yarış artık takvimin yaprakları ile olmaktan çıkmış, saatin yelkovanı ile kovalamaca haline gelmişti Bütün Fransa, âdeta Fransa Turunu unutmuş, Başvekilin üzerine gözlerini çevirmişti Yarışı kazanabilecek miydi?

Bu sırada hâdiseler baş döndürücü bir şekilde inkişaf ediyordu.

Baş döndürücü hız

Mahut gece yarısına 24 saat kalmış iken Mendes France, Eden'in refakatinde evvelâ Amerikan delegen Bedell Smith i sonra Rus delegesi Molotof'u görmüştü Bedell Smith mutedil konuşmuş, fakat Rus Hariciye Vekili 9 ların bir umumî heyet toplantısı yapmalarını istemişti. Batılılar Doğulu meslekdaşlarını bu toplantının alenî olmaması hususunda güç ikna ettiler Zira alenî toplantılarda o kadar uzun nutuklar söylenirdi ki, lâfın arkası alınamıyordu

Halbuki finişe sadece 24 saat kalmıştı

Mendes - France, Molotoftan ayrılır ayrılmaz Çin delegesi Çu En Lai ile görüştü Çin delegesi kendisine Vietminh delegesi Fam Van-Dong ile görüşmesini tavsiye etti Fransız Başvekili gece 10'da Vietminh delegesiyle görüşüyordu Konuşmadan bir şey çıkmadı

Ertesi sabah Eden — Çu-En-Lai mülâkatı oldu Gene hız. Saat 3'de 9'lar toplandılar Reis Molotof'tu Bedell Smith ve Vietnam delegesi Tran Van Do söz aldılar Beşe doğru reis, "bir şeyler içmek üzere" celseye ara verdiğinde, elinde bir viski kadehi, Eden'e "Doğrusunu istersenız, azizim birbirimize söyleyecek fazla, bir şeyimiz de kalmadı" ded.

Şaşkınlık!

Toplantı, iki alâkalı devletin, Fransanın ve Vietminh'in delegeleri söz almaksızın 17.45 de dağıldı

Herkes ne olacağını merakla bekli

O akşam, Mendes France kendi arkadaşlarına, Çin Hariciye Vekili Çu En Lai ise İsviçrede bulunanı Şarlo'ya bir yemek veriyorlardı

Sonradan bir evvelki gece yarısı vurdu

Yarışın son anları

O gün, Mendes - France'ın gece yarısında "Ateş kes" i temin edeceğine dair iddiaya girıştiği gündü Gece yarısına kadar mütareke imzalanamadığı takdirde Fransa bir defa daha, hem bu sefer pek uzun müddet Başvekilsiz kalacaktı.

Hava güneşliydi, güzel bir yaz günüydü

Mendes - France sabahleyin Vietminh Hariciye Vekili Fam Vân-Dong la görüşmüştü, saat 12.15'de Molotof ve Eden'i kabul etti; saat 12,30'da görüşmelere Dorig da katıştı' Saat 14'de Çu-En Lai Fransız Başvekiline yemeğe geldi.

Gece yarısına tam 10 saat vardı İşte o sırada Kamboç'un mütarekeyi imzalamayacağı havadısı yayıldı. Kamboç'un Hariciye Vekili Tet Fan itiraz ediyordu.Gece yarısına bir saat kala Tet Fan, Eden Mendes - France — Molotof ve Fam Van Dong-un bulundugu bir toplantıya çağırıldı Fakat Kamboç delegesi inadından vaz geçmiyordu. Mütehassıslar, Vietnam ve Laosla mütarekenin, Kamboç'la mütarekeden ayrı imzalanabilip imzalanamayacağını tetkik ettiler Onda da Vietminh muteriz kaldı

Bu esnada kâtipler andlaşma metinlerini hazırlıyorlar, daktilo ediyorlardı. Fakat imlâsı karmakarışık bir sürü yer ismi yüzünden iş o kadar yavaş gidiyordu ki . Metinler yeniden yazılıyor, tekrar tashih görüyor, tekrar yazılıyordu

Sabaha karşı 2'de, Kamboç kısmen tatmin edildi Bir taarruz tehlikesi vukuunda Kamboç hükümeti "yabancı birlikler" i imdadına çağırabilecekti

Saat tam 3 de, mustatil bir salonda Fransız ve Vietminh delegeleri Vietnam ve Laos'ta mütarekeyi imzaladılar Fakat her iki vesikada da, imza saatı olarak gece yarısı bulunuyordu Saat 4 de aynı salonda Kamboç'a ait vesika da imzalanıyordu. Onda da imza saatı olarak gece yarısı gösterilmiyordu

Mende - France yarışı kazanmıştı

İmza merasimi için Haile Selâsiye tarafından Cemiyeti Akvama hediye edilen altın hokka ve kalemler kullanılacaktı Aceleden bulunamadı Delegeler kendi dolma kalemlerini kullandılar

Buna rağmen tam 8 sene süren, Fransaya 92 bin ölü, 114.000 yaralı, 28 bin esir ve 3000 milyar franga mal olan macera sona ermişti

Andlaşmaların esasları

Hindiçini, varılan anlaşma gereğince 17 inci paralelden ikiye bölünmektedir Şimal komünistlere, cenup Vietnama ait olacaktır. Mütarekeyi Hinci, Kanada ve Polonya'dan müteşekkil bir komisyon kontrol edecek, 20 temmuz 1956'da memlekette serbest seçimler yapılacaktır.

Fransa, Kuzey Hindiçinıyi tamamile terketmektedir

Bu esaslar Vietnam'da nümayişlere vol açmış, gerek şimalde yeşlermiş Fransızlar, gerekse Vietnamlılar nümayişler tertiplemişlerdir. Halk ayaklanmış haldedir Bilhassa Vietminhe terkedilen topraklarda yaşayanlar

Fransayı kurtaran mütarekenin, Hindiçinıyi kaybettirdiği aşikârdır Bunu Mendes - France da Fransız

Vietnam ve Vietminli'liler
Yağmurdan sonra güneş

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Parlâmentosunda açıkçı itiraf etmiş, fakat yapacak başka bir şey bulunmadığını sözlerine ilâve etmiştir. Başvekil mebuslar tarafından — bilhassa Hindiçini harbine "Pis Harp" adını veren komünistler tarafından — hararetle alkışlanmıştır.

Hattâ Dördüncü cumhuriyetin tarihinde görülmemiş bir şey daha olmuş, Mendes - France'a itimat için radikallerin yaptığı teklif reye iştirak eden 481 mebustan sadece 14 ünün aleyhte reyile kabul olunmuştur.

Harbin sonundan beri ilk defa olarak bir Başvekil Fransayı etrafına toplamaya muvaffak olmuş bulunuyor.

Mendes - France'ın şimdi girişeceği yarış, Fransayı kalkındırma yarışıdır.

Bakalım Onu da yapabilecek mi?

Güney Doğu Asya Paktı

Bu suretle komünizm Uzak Doğuda bir zafer kazanırken — zira Hindiçininin bir kısmı komünistlere terkedilmektedir, bu bölgede bulunan Laos, Kamboç ve Vietnam hükümetleri her hangi bir pakta giremeyecekler, dolayısıyle Amerikaya üs veremeyeceklerdir —, başta Birleşik Devlet bu komünizm tehlikesine karşı bir set kurmaya çalışmaktadırlar.

Setin adı, Güney Doğu Asya Paktıdır.

Hindiçini, nazarı olarak tarafsız bir hale gelmiştir. Şimdi o tarafsız memleketi bir kalenin içine almak, komünizmin hem onu yutmasına, hem de yayılmasına, başka yerlere sıçramasına mâni olmak lâzımdır.

Güney Doğu Asya Paktı projesi yeni değildir. Fakat hâdiseler Cenevre konferansı sırasında Dulles ile Eden arasında sık sık yapılan müzakereler

Syngman Rhee
İhtiyar mücahid

de gelişmiştir.

Dulles'in, Güney Doğu Asyada komünistlere en ufak taviz verilmesine aleyhtarken Cenevre andlaşmalarının imzalanmasına göz yumması bir bakıma Eden'in ısrarı üzerine olmuştur.

Fakat Eden de, buna mukabil, Dulles'in Güney-Asyada komünizme karşı bir ittifak kurulabilmesi için 1 Eylüle kadar milletlerarası bir konferansın toplantıya davetini kabul etmiştir. Hattâ bu konferansa katılacak on kadar memleketle istişarelere başlanmış olduğu da bildirilmektedir.

Bunlardan çıkan netice şudur:

Amerikayı, Fransayı içinde bulunduğu bir belâdan kurtarmak için Güney Doğu Asyada komünistlere tâviz verilmesine göz yummuştur. Fakat bu tâvizleri mümkün nisbetinde tehlikesiz hale getirecek, daha doğrusu tehlikesini azaltacak bir hal çaresinin de ciddî surette peşindedir.

Koreden yükselen ses

Bu arada Güney Koreyin inatçı, ihtiyar ve muhteris Reisicumhuru Syngman Ree'nin, de Seul'den sesini yükselttiğini unutmamak lâzımdır.

Syngman Ree Kuzey Korede komünist Çin kıtalarının bulunduğunu bildirmekte ve bunların barış için — kendisi Kore mütarekesine bile aleyhtar kalmıştı — bir tehdit teşkil ettiğini ileri sürmektedir.

İhtiyar reisicumhurun istediği iki Koreyi birleştirmek ve kendi idaresi altına almaktır. Bunun için harekete geçmeyi bile göze almaktadır.

Şimdi, Cenevrede varılan andlaşmalarla Güneyde ikinci bir Kore daha yaratılmış, Hindiçini de ikiye bölünmüştür. Vietnam'ın Hariciye Vekili bu durum karşısında, memleketinin dâvasını iyi müdafaa edemediği mucip sebebiyle hükümetine istifasını göndermiştir. Vietnam Başvekili ise andlaşma hükümlerinin tatbik edilmemesi için elinden geleni yapacağını bildirmiştir. Bunlar, Hindiçini harbinin so-

HİNDİÇİNİ DE İKİYE BÖLÜNDÜ

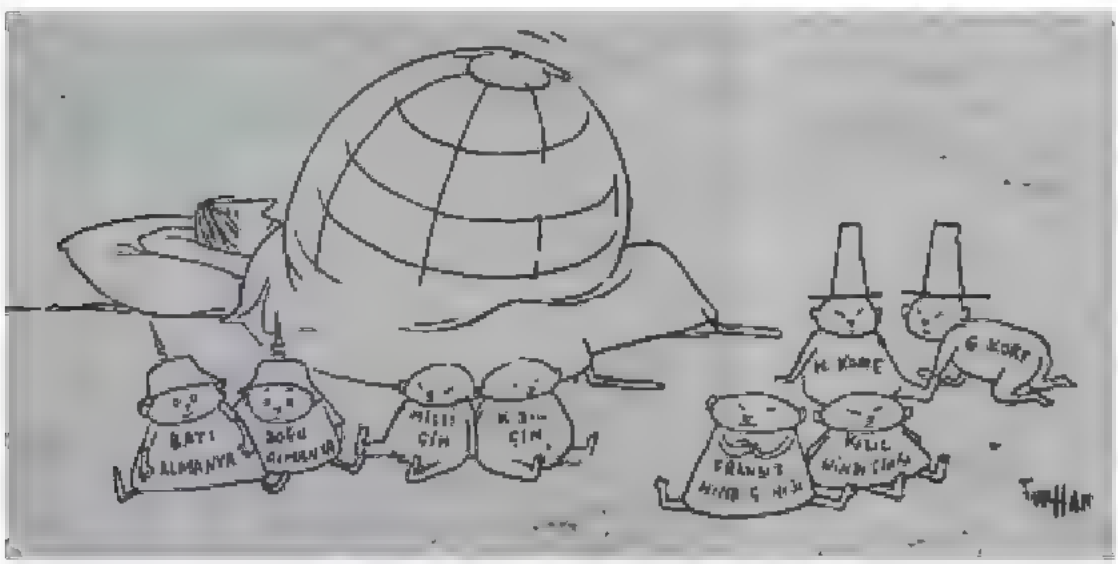

DÜNYA DURMADAN İKİZ DOĞURUYOR

na ermesine rağmen, dünyanın bu tehlikeli bölgesinde istikrarın, ve emniyetin henüz temin edilmekten uzak bulunduğunu gösteren alâmetlerdir

Mısır

İhtilâlin yıldönümünde

Uzun boylu, siyah, ince bıyıklı, sırtında albay üniforması taşıyan adam, görülmemiş bir hiddet ve şiddetle

— Dağıtın bunları! diye haykırdı

Askeri birlikler ve polisler derhal müdahale ettiler, fakat halk hâlâ

— Yaşasın Nagib, kahrolsun Nasr! diye bağırıyordu

Uzun boylu albayın adı Abdül Nasr idi ve Mısırın diktatörü, vaziyetinde bulunuyordu

Hadise Temmuz" ihtilâlinin hususî merasimle kutlandığı Kahirede cereyan ediyordu Mısır hükümeti merasimi ve "halkın yeni rejime bağlılığını gorsun diye kordiplomatik ve Mısırda bulunan yabancı gazetecilerle iktifa etmemiş, ayrıca hariçten muhtelif misafirler de davet etmişti

Kral Faruk'u memleketten süren, krallığı deviren ve cumhuriyet rejimini — güdümlü cumhuriyet — getiren ihtilâlin ikinci yıldönümü tesid olunuyordu O gün, daha sabahtan itibaren şehirler donanmış, halk sokaklara dökülmüştü Müthiş bir sıcak vardı ve kanlar kaynıyordu

Merasimlerin en büyüğü Kahirede, Cumhuriyet meydanında tertiplenmişti. Nasr'ın tesebbüsiyle 150 bine yakın insan o meydanı iğne atsan yere düşmeyecek şekilde doldurmuştu Ortada, liderler için bir tribün hazırlanmış, bayraklarla donatılmıştı. Reisicumhur Nagib uzun muddettenberi ilk defa olarak söz alacak, onu Başvekilin mühim bir nutku takip edecekti

Nesr bu nutku, büyük bir itina ile hazırlamıştı ve bir bakıma hazırlıkların asıl gayesi Başvekile bu nutkun irad fırsatını vermekti

İşte o 150 bin kişi, ciğerlerinin bütün kuvvetiyle Abdül Nasr'ı meydanda yuhalamıştır

Hâdiselerin iyi gitmediği Reisicumhur Nagib tribunde görünür görünmez anlaşılmıştır Halk ihtilâli temsil eden adama muazzam tezahürat yapmış, harareetle alkışlamıştır.

— Yahış Mohammed Nagib! sesleri meydanı çınlatmış, tribüne yakın olanlar Abdül Nasr'ın sınırlı bir tavırla yumruklarını sıktığını görmüşlerdir

General Nagib'ın konuşması aynı tezahüratla takip edilmiş, Halk Abdül Nasr'ın bazı ithamlarına üstü kapalı bir cevap teşkil eden nutku yer yer

— Kahrolsun Nasr! diye bağırarak dinlemiştir

Fakat bu feryatlar daha ziyade mevzii kalmış, asıl karışıklıklar 36 yaşındaki yakışıklı Başvekil meşhur nutkunu irad etmek üzere mikrofonun

General Hacı Nagib
Bu bir reisicumhurdur

başına geldiği zaman kendini gostermiştir, O anda

— Yaşasın Mohammed Nagib! Kahrolsun Abdul Nasr! sesleri bir âvaze halinde yükselmiş, Başvekil konuşmak istemişse de sesini duyurmaya muvaffak olamamıştır. Müteakiben bir kaç teşebbüs daha yapmış, fakat konuşmasına imkân bulunmadığını anlamakta gecikmemiştir

İşte

- Dağıtın bunları! emrini Nasr o zaman vermiştir. Askeri birlikler harekete geçerken radyonun cereyanı kesilmiş, nümayişin nakline son verilmiştir. Müteakiben Başvekil bir kaç söz söylemiştir

Hâdisenin hususî surette dünyanın dört tarafından davet edilen misafirler önünde cereyan etmesi vehameti arttırmıştır

Askeri rejimin artık sağlam temeller üzerine dayandığını ispat için tertiplenen nümayiş bu suretle tam aksi neticeyi vererek nihayete ermiştir

Kral Faruk'un İskenderiyeden yatına binip Kaprı adasına, altın dolu bavullarıyle hareket etmesinden bu yana İhtilâl Komitesinin ne kendisine, ne de memlekete bir çeki düzen verebildiği muntazaman çıkan karışıklıklardan anlaşılmaktadır, 12 subay evvelâ kendi aralarında fikir ihtilâfı içinde bulunmaktadırlar Şubat sonunda evvelâ Nagib'in azli sonra süvari kuvvetlerinin ayaklanması neticesi tekrar reisicumhurluğa getirilmesi, buna mukabil Albay Nasr'ın İhtilâl Komitesi Reisi ve Başvekil olarak bütün kuvveti eline almış bulunması işleri düzeltmemiştir

Halk, Nasr'ın diktatoryal idaresinden memnun değildir ve alınan bütün

sıkı tedbirlere rağmen bunu hem de ihtilâlin yıldönümünde, hem de Cumhuriyet meydanında, hem de askerî bir liklerin gözü önünde açıkça ifadeye cüret edecek derecede boğulmuş haldedir Genera. Nagıb'ten ise bir mede ummakta, onun, ihtilâlin ilk günlerindeki babacan tavrına güvenmektedir

Halbuki, aslında kuvvetli bir adam olmayan ve bir takım alayış ve gösteriş içinde yuvarlanıp giden Hacı Nagıb'ın ne dereceye kadar rol sahibi bulunduğu tamamiyle meçhuldür

Her halde Mısır hükümeti ve rejimi sağlam, mustakar bir rejim olmaktan hayli uzaktır

Süveyş ihtilâfında bir adım

İngiltere Harbiye Nazırı Head, beraberinde Hariciye Müsteşarı bulunduğu halde Kanal mevzuunda temaslar yapmak üzere Mısıra gelmiş ve bu temaslarda mühim gelişmeler olmuştur

Kanal meselesinde artık dava İngilterenin burayı terke yanaşıp yanaşmaması değildir. Londra hükümeti bazı şartlar altında buna hazır olduğunu çoktan bildirmiştir. Harbiye Nazırının ifadesine göre yeni bir harp vukuunda Süveyş atom bombasını yiyecek ilk hedeflerden birisidir Bu bakımdan orasının Mısıra bırakılması Batıya daha fazla fayda sağlayabilir

Fakat Türkiyeye veya İrana bir tecavüz vâki olduğu takdirde Süveyşın müdafaasını — tıpkı bizzat Mısırı tecavüze uğradığı takdirde olacağı gibi — İngilizler ve Batılılar derhâl etmeli, Mısırlılar buna karşı koymamalıdırlar

Şimdi bu prensip de kabul edilmiş vaziyettedir ve öyle görünüyor ki garba yaklaşmanın kendi menfaati icabı olduğunu idrak yolundadır. Hükumetin, sterlin sahasına kapıyı açması da bunun ayrı bir delilidir

Mısır sadece rejim buhranı geçirmemektedir İktisadî bakımdan da vaziyet vahime doğru gitmektedir Amerika yardım elini uzatmadığı takdirde memleketin bu sıkıntıdan kurtulması bahis mevzuu değildir

Amerikanın yardım eli ise ancak garp demokrasilerine ayak uydurarak uzanmaktadır, Mısır için bunun şartı da evvelâ mahut Süveyş ihtilâfında bir hal çaresine mâni olmamaktır

AKİS

Hoşunuza gittiyse hemen

Abone olunuz

Dünyanın Bahsettiği adam

Nikita Sergieviç Krutçev

Patatesli adam

Tass ajansının haberlerinden, mecmualardaki küçük hikâye ve fıkralara kadar, bütün Sovyet basınında artık Malenkov'un değil, Parti Genel Sekreteri Krutçev'in ismi birinci mevkii almaktadır Geçenlerde tertip edilen Kief festivalinde iki defa uzun uzun nutuk söyliyen Polit Büro azasından Kaganoviç, bu nutuklarında yalnız Krutçev'den bahsetmiş ve nihayet Birleşmiş Milletlerdeki Rus delegesi de, bir münasebetle, basına verdiği demeçte Sovyetler Birliğinde Partinin devlet idaresinin üstünde bulunduğunu ve bundan dolayı da Parti Genel Sekreteri Krutçev'in Başvekil Molenkov'dan daha büyük selâhiyetlere malik olduğunu ifade etmiştir. Bu hale göre, Kremlindeki post kavgasını şimdilik Krutçev'in kazanmış olduğu anlaşılıyor. İsveçli gazeteci Björn Nielström bir yazısında Krutçev hakkında şöyle der:"1947 yılında Kief'de bir parti toplantısında Krutçev'i ilk defa gördüğüm zaman "işte her yerde rastlanan âdi tayın, basit bir insan" diye düşünmüştüm. Tombul vücudunda batılı terzilerin elinden çıkmışa benzeyen iyi dikilmiş bir elbise taşıyordu Krutçev o zamanlar Ukrayna Başvekili bulunuyordu Fakat alkışlar arasında kürsüye çıkıp da konuşmaya başladığı zaman derhal fikrimi değiştirdim. Bu adam her yerde gördüğümüz basit birisi değildi Tamamiyle Stalin metodlariyle yetişmiş, zeki, hesaplı ve sırası gelince cesur ve atak bir şahıstı"

Krutçev, Kaganoviç gibi Ukrayna asıdır Babası Kursk civarındaki Kalinowkada maden amelesiydi 1894 yılında doğan Krutçev'in kırmızı renkli parti kayıt defterindeki partiye giriş tarihi de 1918 dir. O, partideki kariyerine Kief'de başlar ve bu arada yalnız parti için değil kendisi için de çalışır. Krutçev'tipik bir "samo uçka", yani kendi kendini yetiştiren bir şahsiyettir Gündüzleri parti işleriyle, meşgul olurken akşamları da "gece teknik okullarına" devam etmiş ve sonunda mühendislik imtihanını muvaffakiyetle yermiştir O zamanlar bütün Sovyet endüstrisini idare eden Kaganoviç 1934 yılında, Krutçev'i Moskovaya göndermiş ve ,Krutçgv Moskovada meşhur Metroyu yeni baştan inşa ettiği gibi, altı milyon dairelik büyük inşaat programını , kuvveden fiile çıkarmak için çalışmış ve yine Moskovadaki blok apartmanlarla, geniş yolları kendisi yaptırmıştır Krutçev 1938 yılında Kaganoviç? ile birlikte parti sekreteri _ olarak Ukraynaya gönderilmiş ve orada endüstri işlerini tanzim etmiştir. 1939 da Polit Büroya giren Krutçev, 1941 de yüksek müdafaa komitesinde, 1943 de harpten zarar gören bölgelerin yeniden imar edilmesini sağlayacak olan komisyona, 1949 da ise partinin merkez komitesi sekreterliğine seçilmiş ve nihayet Stalinin ölümünden sonra, Malenkov ile birlikte "Kollektif idare" cihazında çalışırken partinin genel sekreteri olmuş ve devletin idaresini aşağı yukarı fiilen eline almıştır Onun partiden Malenkov'un adamlarını sistemli bir şekilde sürüp çıkarması günün, mevzuu olmaktadır Sonra Malenkov'un bir nevi muhafız kıtası olan iktisadî bürokrasi de Krutçev'in darbeleriyle hayli parçalanmıştır Meselâ yine Malenkov'un adamları sayılan ve iktisadî sahada Başvekilin muavinleri vazifesini gören Saburow ile Tewosyan mevkilerinden atılmışlar ve bugün sandalyesiz nazır olarak kabinede kalabilmişlerdir. Sonra aynı şekilde Malenkov'un tuttuğu Ziraat Nazın Benediktov da, Krutçev'in darbelerine mukavemett için bir hayli ter dökmekte ve mevkiinde salanmaktadır

Evet, Kremlindeki post kavgasının şimdiki galibi Krutçev dir, fakat bu "şimdilik" kaydına kulanmak mecburiyetindeyiz

İKTİSADİ ve MALİ SAHADA

Maliye

Polatkan Bankaya para yatırıyor
Bu bir açılış merasimidir

Dövizi olmayana seyahat yok

O gün İstanbul Emniyet Müdürlüğü bir ana baba gününü andırıyordu Ağlayanlar, bağıranlar, hattâ bayılanlar dar ve karanlık koridorları dolduruyorlardı Bunların ekserisi son derece şık, zarif ve güzel hanımlardı

Pasaport almaya gelmişlerdi ve kendilerine döviz permilerinin bulunup bulunmadığı sorulmuş, hem permisi bulunmayanlar hem de gideceklerı yerlerde bır akraba veya tanıdıkları vasıtasıyle besleneceklerini ıspat edemeyenlere pasaport verilmemişti

Artık millî turistlerimiz dünyada meşhur olan "yüz liralık" larıvle Avrupada veya Amerikada keyif çatamayacaktardır.

Maliye Vekılı Hasan Polâtkanın ü zufi zamandan berı bızzat üzerınde durduğu bu tedbır nihayet kabul edilmiş bulunuyor

Tedbırın "Antı-Demokratık" olduğunda hıç kımsenın en ufak bir tereddüdü yoktur Prensipler üzerinde iş goren herkes kolaylıkla ıddıa edebilir kı bu, vatandasın seyahat serbestısını adamakıllı tahdıt etmektedır

Fakat demokrasilerde hıçbır Antı Demokratık tedbıre yer olmadığını ıddıa ıçın insanın ya fazla safdil, ya fazla cahil olması gerekir. Demokrasiler, zaruretler karşısında bile müsamaha gosteren rejimler değıldır

Bu bakımdan dövizini resmi makamlardan almayan vatandaşlara pasaport verılmemesını, döviz müsaadelerının kısılmasını bütün kalbımızle desteklediğimiz ve memleket menfaatinin icap ettırdığı — dıkkat edılmesi memleket menfaatının, Partı değil' her tedbırı ne kadar sıkı olursa olsun destekleyeceğimizi burada belırtmek ısteriz

Gönül arzu ederdı kı bir kaç yobazın reyını gözden çıkarmak pahasına hükümet Hacı rezaletine de bır set çeksın, fabrıkalarımızın dövız yokluğundan kapandığı bir devrede mılyonlarca lıramızın harıce akmasını önlemek cesaret ve basıretını gostersın Maalesef o sahada, Maliye Vekılıne rağmen polıtıka mülâhazaları ağır basmıştır

Ancak dövızsız yolculuk kapısının tam kapanmayıp hafifçe aralandığını da ılave etmek lâzımdır Kararın tatbık mevkiine konduğu ılk gün Emnıyet Müdurlüğünde ağlayıp bayılan kadınların "gıdecekleri yerde kendılerını geçındırecek bırının bulunduğuna dair vesika" yı temınde pek de güçlük çekmeyecekleri aşikârdır ve dövız karaborsasının yanında bır de vesika karaborsasının meydana çıkması beklenebilir

Belkı böylece, her yıl dövız almadan dışarı çıkan 30 bın kışı 15 bine ınecektir

Bu da kâr'

Ticaret

Dış Ticaret Rejimi

1950 senesinde ıktıdara gelen Demokrat Partinin ekonomi polıtıkası ile eskı ıktıdar partısının ekonomi polıtıkaları — kredi polıtıkası, yatırım polıtıkası, İktısadî devlet teşekkulleri nin finansmanında takıp olunan polıtıkalar arasında bazı barız farklar goze çarpar. Yeni iktıdar zamanında yatırım teşvik edilir, zıraî kredının hacmi arttırılır, faiz haddi duşürülür, Toprak M ofisının baremi dünya toprak mahsullerının baremine kıyasla yuksek tutulur. Bu ıstıhsalı arttırır, zıraatın makınalaşması bunu kamçılar, üç sene muddetle hava şartları iyi gıder, memleketın ıktısadî bir gelişme içınde olduğu çıplak gözle görülecek kadar aşikâr hale gelir Memlekette toprağı olana kredi, traktör verilir, topraksızlar da topraklandırılmaya çalışılır

Madalyanın bu yönü gayet parlaktır

Fakat bır de öbür yönü vardır kı o tarafına bakınca yavaş yavaş düşünmeğe başlarsınız Memleket 1950 yılında Avrupalılararası mübadeleyi gelıştırmek Üzere Avrupa Tedıye Birlığı adı altında meydana getırılen teşkılâtın üyesidir. Mademkı teşkılâtın gayesi Avrupalılararası mubadelenın gelıştırılmesıdır, mademkı dış ticaret rejımını ıdare eden kararın adı lıberasyondur, o halde dışardan dıledığımız kadar ithalâtta bulunmakta mahzur yoktur denır, ıthalât hacmi genişler, ıhracat hacmı de öyle, fakat ıthalât hacmı ıhracat hacmından daha fazla dır Bu vazıyet karşısında uzun bır devre tedbır alınmak ıstenmez, ıthalât fazlasını ıstıkbalde yapılacak ıhracatla telâfi edileceği kafalarda yer etmış tır. Yurdun ıstıhsal kapasıtesi artmış tır. Sılolar zıraî mahsullerle doludur, ılk fırsatta yapılacak bır ihracat ticaret bılançomuzu aktıfe çevireceği gıbı şayet paranın kıymetı, karşılığı olmasına bağlı ise Türk parası dunyanın en sağlam parası halıne gelecektır Düşünce budur

Muhakeme tarzı aslında doğrudur Fakat bazı hususlar farazıyeden ıbarettir Buğdaylarımız başlıca buğday ıhracatçısı memleketlerın buğdaylarına nazaran fiyatça yüksek, evsafça düşüktür Bu vazıyet karşısında ihracat emtıalarımız arasında başta gelen buğdayımızı serbest dövızle satamaz bır hale gelırız. Memlekette hâlâ lıberasyon usulü tatbık olunur Bu durum karşısında dış tedıye ımkânsızlıkları ekonomık bünyede huzursuzluklar getırmeğe başlar. Yanlış hesap Bağdattan döner denır, bızde de tahdıtlı ıthalât rejımıne dönülürü 22 Eylül 1952

1952 den bu yana

Fakat bu tarıhten ıtıbaren takıp olunan dış tıcaret polıtıkası da bır turlu memleketımızı dış tedıye güçlüklerinden kurtaramaz. Avrupa Tedıye Bırlığı Üyelerıne borçlarımızı ödıyemeyız Bu andan ıtıbaren dış tıcaretımızın ıstıkametınde değışıklıkler belırmeğe başlar. Eskıden Avrupa Tedıye Bırlığı Memleketlerı ile Bırleşık Amerika Devletlerı ıthalât ve ıhracat kalemlerımızın başında gelırken, geçen yıl zarfında dış tıcaretımızde ıkı taraflı tıcaret galebe çalmağa başlar. Başlıca ıthalât ve ihracatta bulunduğumuz memleketler arasına Japonya, Yugoslavya, İspanya da gırer. Lâkın ıkı taraflı tıcaret mahzurludur, "malımı al kı, malını alayım" kaıdesı carıdır Bu bır neyı takas demektir

Sıstemın mahzuru kendılığınden ortaya çıkar, emtıa fiyafları yükselır, aşırı yatırım, ucuz kredi, asıl satınalma gucu artmış olan vatandaşlardan alınan düşük vergi yüzünden enflâsyonist bır veçhe kazanmış olan ekonomık hayatımızın seyrını kamçılar Bu kamçı o kadar tesırıdır kı memlekette luzumlu olarak ne ararsanız bulamaz hale gelmışsınızdır. Kükürt, demır, kereste, şeker ve hattâ bıra ve maden suyu zaman zaman pıyasadan çekılır İste ışlerın bu kadar ahengını kaybettığı bir sırada Ekonomi ve Tıcaret Vekâleti Odalar Bırlığından rapor alır, memleketımızın guzide ıktısatçı ve bankacılarını toplar, yeni kararlaştırılacak relımın esaslarını tesbıt ıçın hummalı bır faalıyete geçer Öbür taraftan hayat pahalılığını husule getıren unsurlardan bırının mal

Yircalı son kararların arefesindeki toplantıda
İki el bir baş içindir

sahiplerinin mallarını istif etmiş olmaları olduğu anlaşılır, kâr hadleri kararnamesi çıkarmak için çalışmalar yapılır, malların elden ele aktarılmak suretiyle fiyatlarının artması önlenmek istenir, çünkü bir malın kaç defa toptancı değiştirebileceği tesbit edilmiştir. İşte Hükümet şimdi dış ticaret rejimimizi "ihracatımız kadar ithalât" formülü ile normale avdet ettirmek iddiasındadır

Aksaklığın asıl sebebi

anaatimizce dış ticaretimizdeki aksaklıkların bir kısmı da ekonomik bünyemizde vâki büyük değişikliklerden ileri gelmektedir. Vaktiyle ihracatımızın başında üzüm, tütün, fındık ve madenler geliyordu Şimdi ise buğday, pamuk ve madenler gelmektedir Bunlardan ikisi beynelmilel piyasası, beynelmilel pazarı olan emtialardır Eğer zirai krediler sadece geniş tarla ziraati için kullanılmayıp da memleketimizde geniş mânada ziraatı geliştirmek için kullanılmış olsaydı, yani, hayvancılığa, balıkçılığa, meyvecilığe, ormancılığa aynı derecede önem verilseydi bu malların ihracatında karşılanacak güçlükler hiç olmazsa nisbî olur, birinde rastlanılan kolaylıklar diğerindeki güçlüğü telâfi eder ve bugün içinde bulunduğumuz durum meydana gelmezdi Dünyanın diğer memleketleri mumkun mertebe harp ekonomisinin sıkıcı şeraitinden kurtulup normal ticaret yollarına döner, Amerika Birleşik Devletleri yardım yerine ticaret formulunü vazeder ve fiyatlar tenezzül halinde bulunurken bizde fiyat murakabesini icap ettiren istifçilik vuku bulmaz, vilâyetlerde murakabe heyetleri teşkil edilmez, elhasıl ticaret fevkalâde hallerdeki ticaret kısvesine bürünmezdi

Alınan kararlar hep iktisadî hayat taki anormalliği gidermek içindir. Kâr hadlerinden kasıt, karaborsacılığı onlemektir. Yeni ticaret rejiminde tatbik edilecek olan ve 8 Temmuz 1954 tarihinde 3214 sayıyla resmî Gazete de intişar eden karar da hayli önemli dir Bununla liberasyon ve tahsis yoluyla ithalât lisansı talebinde bulunan bir kimse ilk önce teminat akçesini — bunun şimdi yüzde dörtten yüzde ona çıkarılacağı söylenmektedir ödiyecektir. Şayet talebi kabul olunmuşsa transferi yapılıncaya kadar Merkez Bankasında faizsiz kalmak üzere tahsisin yapıldığı anda ithalât bedeli bizzat ithalâtçı veya tavassut eden banka tarafından yüzde yüz ödenecektir

Görülüyor ki hükümet, memlekete ithal edilecek emtianın miktarını tahdit etmek için çeşitli yollara baş vurmaktadır Yukarda adı geçen kararla ithalâtçının parası tahsisin yapıldığı andan transferin yapılacağı ana kadar Merkez Bankasında mecburi olarak bekletilmiş olacaktır Paralarını Merkez Bankasında bekletmek takatine sahip olamıyan küçük ithalâtçılar ister istemez bu karardan muteessir olacaktır. Zira bankalar da bütün müşterilerinin taleplerini yüzde yüz yerine getiremiyecektir. Bu mekanizma sonunda piyasadan bir miktar para Merkez Bankasına intikal edecek ve normal olarak dahilde fiyatların tenezzulünü intaç edecektir. Lâkin ithal mallarına gelince, vaziyet biraz değişiklik arzedecek gibidir Zira eskisine nazaran daha az ithalâtçı daha az miktarda ithalatta bulunacağına göre, dahilde effektif talep mevcut arza nazaran değişmemiş olacağından dış malların fiyatı yüksek olacaktır Fiyatlar arasındaki bağlılık dolayısıyle bu, yerli mallar üzerinde de tesirini gösterecek midir?

Meslekler birbirine o kadar çok bağlı ve aralarındaki irtibat o derece kuvvetlidir ki ekonomi politikamızla ilgili bir karar alırken ilk düşüneceğimiz şey herhalde nereye bastığımızı bilmek olmalıdır

Bu yapılmadığı takdirde bütün tedbirler birer deneme olarak kalmaktan kurtulamayacak ve karışıklık devam edip gidecektir

Dış piyasa

Doğu - Batı üzerinde İngiliz Amerikan müzakereleri

Doğu - Batı ticareti üzerinde Stassen ile Thorneycroft arasında cereyan etmekte olan görüşmeler Vaşingtonda sona ermiş ve mezkûr mesele üzerindeki İngiliz - Amerikan ihtilâfının çok cüz'i bir tarzda hallıyle sona ermiştir Zaten bu görüşmelerden İngilizlerin umdukları neticelerin elde edileceği pek beklenmemekte idi. Mamafih stratejik maddelerin ihracında takip edilecek usuller, yapılacak kontroller üzerinde bir anlaşmaya vasıl olunmuştur. Fakat meselenin esasına taallûk eden ihtilâf halâ durmaktadır. Amerikalılar stratejik maddeler listesinden çeşitli gemilerin ve çeşitli aletlerin çıkarılmasını istiyen İngilizlere muhalefet etmektedirler. Bu vaziyet karşısında Vaşington görüşmelerinin neticesine şaşmamak gerekir. Hiç şüphe yok ki Amerika Birleşik Devletlerinde de mutecaviz olarak telâkki edilen Komunist Çin bir tarafa bırakılacak olursa Sovyet blokuyla ticarî mübadelelerin yapılmasını arzulayanlar vardır Hattâ Başkan Eisenhower de bunlar arasındadır Fakat iki şart tahtında

1 — Rusya ve peyklerinden ibaret bir iktisadî blokun teşekkülüne mâni olmak,

2 Rusyanın peyklerini batıyla temasa getirmek

Komünist blokuyla serbest mübadeleye girişmek hususunda bugün Amerika Birleşik Devletlerinde efkârı umumiye geçen aylara kıyasla daha az müsaittir Çünkü halk, komünistlerle ticaret yapmak taraftan değildir, üstelik Kasım seçimleri yaklaşmıştır Bu durum muvacehesinde Batı Doğu ticareti genişletilecek olursa Rusya ve peyklerine yapılacak ihracatın Rusya kanalıyla Komunist Çine oradan da Hindiçiniye vasıl olacağından korkul-

maktadır Elhasıl Amerika Birleşik Devletleri Hindıcını meselesi düzelme dıkçe Doğu Batı ticareti hakkındaki görüşlerini pek değiştirme taraftan değildir

İkıncı Cihan Harbı Amerika Birleşik Devletlerini dünya politika sahnesine bir dunya kudreti olarak çıkardı Orta Şarkta, Uzak Şarkta bu bolgelere has meselelerde Amerika Birleşik Devletleri önemli rol oynamağa başladı, Harp eski kuvvetler muvazenesini alt üst etti Bütun Devletler Amerikaya büyük emnıyet unsuru nazarıyla baktılar. Bu vazıyet karşısında imparatorluğunun yıkıldığını gören İngiltere zararın neresinden dönülürse kârdır diyen atalar sözüne uygun olarak Komünist Çını tanıdı ve Uzak - Doğu ile münasebetlerini kesmedi Amerika aynı elastıkıyetı gösteremedi İşte bunun içindir ki son Vaşington görüşmelerinde politik meselelerde bir anlaşma mevcut olmadığından Doğu Batı ticareti üzerinde de bir anlaşmaya varılamamıştır

Dünya bankası

Avans fonunu 4,5 milyardan 5 milyara yükseltti

Nazi Almanyasının sihirbaz Maliye Vekili Dr Schacht Avrupayı kasıp kavurmuş olan otuz sene harplerinin insanlık için faydalı olmuş olduğunu söyler Zira otuz sene harpleri din savaşlarının sonuncusunu teşkil etmiştir ve bu harpleri sona erdiren Vestfalya barışıyla insanlar vicdan hürriyetine kavuşmuşlardır

Acaba ıkıncı cihan harbı duşunce sahasında bazı yenilikler getirmemiş mıdır, altı sene müddetle dökülen kanlar beyhude yere mıdır, bu harp tefekkür sahasında yeni ufuklar açmamış mıdır?

Bu sualleri müsbet bir şekilde cevanlandırmak gerekir. İkıncı cihan harbı fikriyat sahasında buyük yenilikler getirmiştir, insanlar barış ve güvenlığın müşterek olduğunu, millî camiadakı ferdler arasındaki tesanüde benzer bir tesanut nevinin devletler arasında da mevcut olduğunu şuurlu bir şekilde bu harpte idrâk etmişlerdir Gene bu harbın sonundadır kı devamlı bir barışın temin edilmesi yolunda harpten son derece müteessir olmuş memleketlerle, iktısaden az ınkişaf etmiş memleketlerin kalkınmalarını sağlama babında müsbet işlere girişilmiştir Truman doktrini, Marşal planı, karşılıklı güvenlik teşkilâtı ve nihayet dünya bankası hep aynı gayeye matuf teşekküllerdir

Sonuncu teşkilâtın da başlıca iki Vuruluş gayesi vardır Bunlardan birincisi harp sonunda ekonomilerin yeniden kuruluşunu temin etmek, ikincisi ise iktısaden geri kalmış memleketlerin kalkınmalarını sağlamaktır Banka birinci vazifesinde tamamen muvaffak olmuştur Onun için şimdi ikıncı gayeye daha fazla önem vermektedir Fakat bu ıkı meselenin halli sonunda milletlerarası mübadele hacim ve kıymet bakımından yükselmeler kaydetmektedir. Bunun sonunda ise memleketler alacak ve borçlarının tasfiyelerinde güçlüklerle karşılaşmaktadırlar. İşte bu güçlüklerin izalesi zımnında Amerikan Senatosu geçen ay Başkan Eisenhower tarafından tasvip edilmiş olan Dünya Bankası avans fonu projesinin 4,5 milyardan 5 milyara çıkarılmasını tasvip etmiştir. Bu projenin tasdikiyle beraber Dünya Bankasının statüsünde önemli bir değişiklik husule gelmiş, banka muhtar bir müessese olmuş, hazinenin kontrolünden kurtulmuştur

İktısadî ve ticarî faalıyetler milletlerarası münasebetlerin en önemli ve en acillerini teşkil eder Dünya Bankasının bu bakımdan muhtar bir müessese halıne gelmiş olmasını ve malî yardımlar yerine kaım olacak avansların arttırılmaları keyfiyetini memnuniyetle karşılamak lâzımdır

Bundan sonra banka ile muhtelif memleketlerin ihtiâfları da daha kolaylıkla hal yoluna girecektir

Petrol

Dünya istihsalinin üçte ikisi Amerikalıların elinde

Petrolün zamanımız ıktısadıyatında ve çağdaş harplerde oynadığı rolü gözlerin önünde canlandırmağa lüzum var mı? Yalnız şu kadarı söylenebilir kı Iranda bir aralık Şanı tahtından eden, Musaddık a 14 ncü Louis gibi "Devlet benim" dedirten ve sonra da başım ezen bu petrol meselesidir. Bunu nazarı ıtibara alınsa insan pek haklı olarak kendi kendine sormaktadır: Acaba dünya petrol ıstihsalının kaçta kâçı hangi devletlerin elinde dır?

İngilterede petrol haber alma bürosu bu hususta bir ıstatıstik neşretmiştir Bu ıstatıstiğe göre geçen sene zarfında dünya petrol ıstihsali 677 600 000 tondur. 477 330 000 tonunu Amerikan kumpanyaları ıstihsal etmiştir Geri kalan kısmının diğer kumpanyalar arasında tevzı tarzı işe şöyledir: İngiltere Holanda kumpanyaları 103 840 000 ton, (bu eski Anglo İranian Oil Com dir), Sovyet Rusya

96 430 00 ton; Doğu Avrupa memleketleri 62 milyon 130 000 ton, Meksika 10 milyon 220 000 ton Yukarda ismi geçen büro Orta - Doğu petrol istikşalinde Amerikan şirketleriyle İngiliz şirketleri arasında husule gelmiş olan değişikliklerden de bahsetmekte ve bu bapta şunları söylemektedir

"1950 yılında İngiliz kumpanyası İran petrolünün tamamını inhisarı altına almıştı (32 milyon ton), İngiliz - Hollanda kumpanyaları 46 800 000 ton istihsal etmişlerdi Amerikan kumpanyalarının istihsali ise 39 999 000 tondu Lâkin 1953 senesinde İran'daki petrol istihsalının tamamının durması üzerine Amerikan kumpanyaları Orta . Doğudaki 122 030 000 ton petrol istihsalının 72 210 000 tonunu ellerinde tutmuşlardır İngiliz . Hollanda kumpanyalarının istihsali ise 39 999 000 ton kadardır

Kuzey Amerikada ve Kanadadaki 354 560 000 tonluk petrol istihsalinden geçen sene Amerikan kumpanyaları 331 640 000 tonu istihsal etmişlerdir. İngiliz Hollanda kumpanyalarının istihsali ise 17 690 000 tondur Latin Amerikasında ise durum şöyledir 1953 petrol istihsali 118800000 tondur Bunun 92 600 000 tonu Venezuelaya aittir Latin Amerika istihsalının 67 430 000 tonunun sahibi Amerikan kumpanyalarıdır. İngiliz - Hollanda kumpanyalarının istihsali ise 34 810 000 tondur

Bu vaziyet karşısında İngiliz Hollanda kumpanyalarının Amerikan kumpanyalarına fark oldukları yer Uzak Doğudur Zira Hollanda Hindistanındaki istihsalin büyük bir kısmı Hollândalılarla İngilizlerin inhisarı altındadır Bu bölgenin geçen seneki istihsali 16 340 000 tondur Bunun 10 760 000 tonu Hollanda İngiliz şirketlerinin, 5 200 000 tonu ise Amerikan şirketlerinindir Batı Avrupanın Afrika ile birlikte geçen seneki istihsali 3 740 000 tondur Bunun 2 220 000 tonu Batı Almanyada, 820 000 tonu Hollandada 550 000 tonu Fransadadır Amerikan kumpanyalarına ait istihsal 760 000 ton İngiliz Hollânda şirketlerine ait istihsal 1 590 000 tondur

Anclo . İranian petrol şirketi İran petrollerini kaybetmiş olmaktan dolayı bir nevmidiye kapılmış değildir İngilterenin en büyük petrol gemisi olan 32 bin tonluk "British Sailor İngiliz denizcisi" adlı tanker halen Kuveyt ile İngiltere arasında seferlerine başlamıştır Gemi, şirketin Grain adasındaki tasfiyehanesine petrol taşımaktadır

Bu tanker kumpanyası aynı derecede muazzam altı tanker yaptırmaktadır ve "British Sailor" bunların ilkidir Kumpanyanın elinde — ki kumpanyanın Anglo . İranian ile doğrudan doğruya alâkası vardır — 150'den fazla tanker bulunmaktadır

Bütün dünyanın geçen seneye ait petrol istihsal rakamlarını tetkik

British Sailor
Tankerlerin dev anası

ettiğimiz vakit gördüğümüz gibi Amerika Birleşik Devletleri dünya petrol istihsalinin üçte ikisini ellerinde tutmaktadır Bu durumun tahlilini yapmak bir bakıma kolaydır. İkinci Cihan Harbi Orta - Doğuyu bir dereceye kadar Fransız - İngiliz nüfuz bölgesi olmaktan çıkarmıştır Bugün bu bölgedeki Amerikan nüfuzu İngiliz ve Fransız nüfuzundan daha fazladır Amerika Birleşik Devletlerinin Latin Amerikadaki petrol istihsalindeki fakiyetini ise yirminci asrın başlarında en önemli bir enerji kaynağı olarak ortaya çıkan petrolün ehemmiyetinin Amerikalılarca diğer milletlere nazaran daha çabuk idrâk edilmiş olmasından ileri geldiği tarzında izah ediyoruz. Malûm olduğu üzere petrol sanayii bir nevi kumardır Bu kumarda kazanç, mahvolma pahasınadır Kazılan kuyular çok pahalıya mal olur Şayet kazdığınız kuyulardan petrol elde etmek mümkün olmuşsa kazanmışınızda Aksi halde elinizde toprak yığınından gayri bir şey yoktur Amerikan müteşebbisinin gözü peklığı, yılma, yorulma nedir bilmeyişi, ileri görüşlülüğü, daha Birinci Cihan Harbindenberi dünyaya en büyük sermaye ihracında bulunan bir memleket olarak Amerika Birleşik Devletlerinin ortaya çıkması petrol istihsalinde bu memlekete şimdiki parlak mevkiini vermiştir. Dünya olaylarına, hâdiselerin gelişine, iktisadî faaliyetlerde Amerikalıların eski sermayedar memleketlere nazaran pratik oluşlarına, fakir halkı istismar etmemelerine bakıyoruz da bu mevkiin gün geçtikçe Amerikalıların elinde daha da kuvvetleneceğine inanıyoruz

Geçen sene İngiliz, sosyalist partisi saylavlarından Aneurin Bevann'ın seri halinde yazdığı makaleleri hatırlıyarak denilebilir ki, Rusyayı kalıbında kurdurtan birincik kuvvet anahtar endüstrilerde demokrasilerin üstünlüğüdür

Petrolle ilgili kısa haberler

* Son elli sene zarfında toprak altından 9 milyar ton petrol çıkarılmıştır Hali hazırda tesbit edilen rezerv miktarı 16 milyar tondur Bilinmeyen, fakat tahmin edilen sahalardan ise 250 milyar tonluk bir istihsal yapılabilecektir

***

* Amerikada petrol şirketlerinden, tahminen 3 milyon kişi hisse ve hak, 2 milyon kişi de maaş veya yevmiye almaktadır

* Amerikada petrol sanayii ile iştigal eden 34 bin şirket mevcuttur.

***

* İkinci cihan harbini takip eden üç yıl zarfında Amerikan petrol şirketleri petrol sanayiinin tekâmül ve inkişafı için 6 milyar dolar sarfetmişlerdir Hali hazırda bu sanayide araştırmalar; için senede 1000 milyon dolar sarfiyle 15 bin mütehassıs çalıştırılmaktadır

* Birleşik Amerikada 100 sene zarfında makine istimalinin artış nisbeti şöyledir 1850 de ağır işlerin % 6 sı, 1950 de ise % 94 ü makine tarafından görülmektedir

***

* Amerikada otomobil, kamyon, otobüs ve tayyarelerle diğer motorlar günde vasatî 456 milyon litre benzin yakarlar. Buna ilâveten günde 60 milyon litre gazyağı, 200 000 000 litre mazot ve 30 000 000 litre madeniyağ sarf mislidir

KÜLTÜR SAHASINDA

Üniversite

Yugoslav Üniversiteleri

Biz burada üniversitelerimizin hoca kadrolarını siyasî ahlâk nizamı içinde taze tutanak emeli müstahsenı ile yeni kanunî hükümler çıkarmakla meşgul iken Yugoslavya Garp âleminin üniversite telâkkisine doğru geniş bir adım atmış gibi görünüyor Yugoslav Federal Meclisinin geçen 12 Haziranda kabul ettiği Üniversiteler Kanunu, bu bakımdan, cidden dikkate değer hükümleri ihtiva etmektedir İşte bir kaç numune. 1) Devlet (daha doğrusu Federal merkezî hükümet) şimdiye kadar kendi elinde tuttuğu üniversiteleri idare ve murakabe salâhiyetini, yeni kanunla, âzası arasında Federal Meclis tarafından seçilmiş terbiye ve maarif mütehassısları bulunan üniversite meclislerine devretmektedir 2) Üniversitelerin tedris ve ilmî araştırma hurriyetleri teminat altına alınmaktadır 3) Üniversiteler, şimdiye kadar hep aynı örnekte olan teşkilât ve tedrisatlarını, bundan sonra, bulundukları memleketlerin hususî şart ve ihtiyaçlarına göre nizamlamak hakkını kazanıyorlar 4) Profesörler üniversite mecisleri tarafından beş yıl (doçentler üç yıl) için seçilecek ve memuriyetleri mahallî cumhuriyet meclisleri (yânı Sırbistan Cumhuriyetinde, Sırp, Hırvatistan Cumhuriyetinde halk meclisleri, Slovenya, Bosna ve Makedonya Cumhuriyetlerinde kendi halk meclisleri) icra komiteleri tarafından tasdik edilecektir; seçilme veya reddedilme kararları ne gibi sebeplere dayandığı açıkça bildirilerek ilân olunacaktır

Birinci Dünya Harbinden doğmuş olan Yugoslavyada ilkin üç üniversite vardı: Sırp üniversitesi (Belgrad), Hırvat üniversitesi (Zagreb), Sloven üniversitesi (Lübliana) Bunlar hassaten Hırvat ve Sloven üniversiteleri, Avusturya - Alman üniversiteleri örnek tutularak kurulmuş millî karakterli yüksek kültür merkezleri idi. İkinci Dünya Harbinden sonra biri Bosnada (Sarajevo), diğeri Makedonyada (Üsküp) olmak üzere iki üniversite daha açıldı. Fakat bütün üniversiteler sıkı bir merkezî kontrol altına alındı Teşkilât ve tedrisatta Rus nüfuzu hâkim olmağa başladı Her şubede Marksizm mecburî bir ders oldu Rusça birinci derecede mühim lisan sayıldı 1948 de Yugoslavyanın Kominformla bozuşmasından ve nihayet Rus komünizmi ile rabıtalarını kesmesinden sonra vaziyet değişti Üniversiteler tedricî surette Garp örneklerine yaklaşmağa başladılar Şimdi yeni kânunla bu hareket sarih surette hukukî bir hüviyet kazanmakta ve Yugoslav üniversiteleri için geniş bir terakkî ve inkişaf imkânı açılmaktadır Gerçi üniversite meclislerinde Federal

Gene eski bir gerçeğin hikâyesi

BİZ DE VARDIK

Avni BAŞMAN

Merkezi Umumînin (1) "acele", işaretli telgrafından buradaki Kulun erkânı pek bir şey anlayamadılar "Alemi Medeniyetin vicdanı müşterekinde unulmaz yara açan masum FRR hakkındaki idam hükmüne karşı bir protesto mitingi yapılarak neticesinin süratle bildirilmesi" istenıyordu Son gelen Ajans haberleri arasında FRR'in idamına dair iki satırlık havadis burada kimseyi ilgilendirmemişti Ne FRR'i bilen vardı, ne de idam hükmünün sebebini Zaten burası Merkezden ve demiryollarından hayli uzak, kenarda kalmış bir şehirciktı İstanbul gazeteleri beş günde geliyordu

Ne yapacaklardı? Merkezi-Umumî miting istiyor; protesto edinız, diyordu, Eh, altmış kişiyi toplamak kolaydı. Ama nutuk vermek, birşeyler söylemek lâzımdı. Ne söyleneceekti Ya aradan, biri çıkar da "Bu FRR kim? Nenin nesi? Neden idam edilıyor? Hem bundan bize ne?" diye sorarsa ne cevap verilecekti?

Dersi olduğu için geç kalan İdadi Muduru hele geebildi

"Neredesın, hazret? Yetiş imdada!" diye karşıladılar

Bu işin içinden ancak o çıkabilirdi Çünkü hem mudurdü, hem de Fransızca hocası idi Bilgili adamdı.

İdadi Müdürü telgrafa şöyle bir göz attı, sonra dikkatle okudu Biraz düşündükten sonra, elinden geldiği kadar tevazu göstermeğe çalışarak,

"Bunda anlaşılmayacak ne var, yahu?" diye söze başladı. "Bir FRER'i (2) haksız yere idama mahkûm etmişler, FRERE, malûm ya, Frenk papazı demektir Bizde de bazı yerlerde Frenk papazlarının mektepleri vardır ya. İşte onların hocalarına FRERE derler Fransızca bir isimdir kardeş, birader mânâsına gelir. İşte böyle bir FRER'i haksız olarak idama mahkûm etmişler, belki idam bile etmişler. Şimdi biz bu haksızlığı protesto edece gız "

Kulüp erkânı bu izahı takdirle dinledi, fakat kâfi bulmadı Ajansı getirttiler, bir daha okudular. Bundan da yalnız haberin . İspanyada Barcelonadan verilmiş olduğunu öğrendiler Başka malûmat yoktu

Yarın mitinge gelenlere ne söyleyeceklerdi?

Müdür "Canım, telâş etmeyin, onun da kolayı var," dedi. Şimdi Abarabaşına gidecek, Frenk manastırının reisini görecek, malûmat alıp gelecekti

Abarabaşı sağlam taş yapılı kilisesi ve mektebi ile Franciscan rahipleri manastırının bulunduğu yerdi Kilisenin cemaati katolik olmuş yerli hıristiyanlardı, mektebe de onların çocukları giderdi Müslümanlardan yalnız alış-veriş için esnaf, bir de hastalıklarını papaslara okutmak yahut sıtma için okunmuş zeytin yaprağı almak maksadı ile erkek, kadın bazı köylüler ve fukara şehirliler kapı ağzına kadar gelirlerdi, başka hiç bir musulman manastıra ayak basmazdı.

Kahve rengi kalın abasına bürümüş, uzun boylu, muhteşem sakallı Hollândalı Reis, bundan dolayı, İdadi Müdürünü biraz hayretle karşıladı. Fakat ziyaret neticesiz kaldı. Reis ne FRER'i biliyordu, ne de böyle bir idamdan haberdardı Belki onlar bilirler diye çağırttığı biri İtalyan, öbürü yerli iki rahip arkadaşı ile kendi aralarında yabancı bir dille konuştular İdadi Müdürü bu konuşmadan bir şey anlayamadı, yalnız bir kaç defa FRER ve FERRER sözlerini fark edebildi Nafile, bunlar da bir şey bilmiyorlarmış

Mudur ziyaretine biraz da çeşni vermek için rahipleri, kendilığinden, mitinge davet etmeği unutmadı

"Muhakkak olan şu ki sizlerden bir FRER haksızlığa kurban edilmiş. Biz yarın halkı toplayacağız Bu canıyane suikastı protesto edeceğiz. Sizi de bekleriz, gelirsiniz elbette. Değil mi?"

Üç katolik rahibinin yüzleri bir tuhaflaştı. Reis hafif bir gülümseme, fakat pek nazik bir dil ile özür diledi; Malûm ya onlar ecnebi idiler. Bundan başka mensup oldukları tarikatın nizamları da bu gibi hareketlere katılmalarına katiyen müsaade etmiyordu.

***

İki gün sonra Merkezi Umumîye

(1) Osmanlı Devletini on yıl (1908 - 1918) idare etmiş olan Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyetinin İstanbuldaki "genel kurulu"

(2) Türkçe eski yazı imlâsına göre yazılmış olan aslının yeni yazıya çevrilen şekli budur Eski yazılı metin içinde "frer" okunabileceği gibi "feret" de okunabilir

Meclis tarafından "seçilmiş "terbiye ve maarif mütehassısları" bulunması ve profesörlerin memuriyetlerinin mahallî cumhuriyet icra komiteleri tarafından tasdik edilmesi gibi kayıtlar yeni kanunun temin ettiği muhtariyetin sıhhat ve salâbetini zedeleyebilir diye düşünmek, ve Yugoslavyada, bizdeki gibi liberal demokrat değil, tamamiyle autoritaire siyasî bir doktrin rejimi hâkim olduğu hatırlanarak üniversite hürriyet ve muhtariyetinin o rejimle her bakımdan muvazi gidebileceğinden şüpheye düşecekler de bulunabilir, fakat unutmamalıyız ki tezatların ve paradoksların, bilhassa politika alanında, her zamandan ziyade hüküm sürdüğü bir çağda yaşıyoruz

Olgunluk, Taşkınlık v.s.

Geçen hafta Cumhuriyette Dr. Adnan Adıvar Haziran devresi Olgunluk kompozisyon mevzularını tenkid etti Tenkid ne haksızdır, ne de mübalâğalı Tam, gramı gramına ölçülü

- Bu devre Fransız olgunluk İmtihanları (Baccalaureat) mevzularından bâzıları şunlar: Idealism nedir? Zekânın alâmetleri nelerdir? İdrak etme ile izah etmeyi birbirinden büsbütün ayrı saymak mümkün müdür? Tarih sadece geçmişte olup bitenlerin hikâyesinden mi ibarettir? Hayat meselesi üzerindeki fikirlerinizi yazınız Kompozisyon mevzuu, bir çok muharrirler bir tarafa çekilip kendi başlarına kalmayı denemişler ve bundan hâz duymuşlardır Siz de denediniz mi? Böyle bir yalnız başına kalma anındaki müsbet veya menfî hislerinizi samimî olarak ve Montaigne, Descartes, Chateaubriand, Pascal, Lafontaine, Rousseau, Lamartine v.s. nin tecrübelerinden misaller vermek suretiyle tahlil edip anlatmağa alışınız

Bu cidden ağır mevzularla iki gün saatlerce boğuşarak kafaları kazan, sinirleri hallaç yayı kesilen 3000 kadar liseli imtihanlar biter bitmez soluğu St -Michel meydanında almışlar, orada öyle coşmuşlar ve o mertebe taşkınlık ki koca meydan bir müddet için timarhaneye dönmüş Yirmi kadar otomobil ve kamyon devirmişler, bir kamyondan indirdikleri çuvallar dolusu unu gelip geçen halkın üstlerine saçmışlar, balık yüklü başka bir kamyonu al aşağı ederek ahalıyı balık yağmuruna tutmuşlar. Neticede beş on polis hastanelik, 60 kadar liseli de hapishanelik olmuş. Bununla beraber sunu da kaydedivereliim ki Fransız olgunluk imtihanlarının birinci kısmından bu devrede muvaffakiyet nisbeti % 65'dir İkinci kısım neticeleri henüz belli olmamıştır.

Yugoslav gençleri Pendikte
Bu bir güzellik müsabakası değildir

§ - İngilterede bizim olgunluklara, bir dereceye kadar benzetebileceğimiz G C E. (General Certificate Examinations) yas devresi İngilizce suallerinden biri hakkında The Times Educational Supplement (25 Haziran) de ayrı imzalı iki mektup çıktı Bunlardan birinde suallerde lisan itinasızlığı, gramer sakatlığı ve iki imlâ yanlışı *surprised,* yerine" *suprised, paradox* yerine *perodox*) bulunduğu söylenerek imtihan komisyonu şiddetle tenkid ediliyor. İkinci mektubu yazan da namzetlere verilen parçayı G. C imtihanlarının maksatlarına asla uymayan ve 16 yaşında gençleri hiç bir suratle alâkalandırmayacak alelade yavan bir "edebiyat" örneği diye tavsif ediyor

Ancak her iki tenkidin de bizde mutat olan ölçülere göre değil, biraz fazla titizlikle yapılmış gibi göründüğünü söylemek mümkündür Biz bu kadar ince eleyip sık dokumayız—A B

Rusya

Rusyada züppelik

Sovyet diyarında tıp talebeleri arasında son yıllarda bir "şıklı" meraki almış yürümüş konuşmalara ingilizce kelimeler karıştırmak, şahıs isimlerini ingilizce örneklere güre küçültmek, selâmlaşırken, ayrılırken ingilizce formüller kullanmak, giyinişte, hassaten boyunbağında Amerikan zevkine uygun renk ve şekilleri seçmek bu merakın başlıca belirtileri imiş Hareketin elebaşılarından Anton (kendisine Tonni diye hitab edilmezse adeta canı sıkılırmış), geçenlerde, derslere turuncu zemin üzerine zümrüt yeşili renkte kurbağa ayakları motifleri işlenmiş bir kravatla ve bundan dolayı hususi bir çalımla gelir Hayran arkadaşlarına bu kravatı el altından bir

Rumeli ve Anadolu kulüplerinden gelen, hemen hepsi aynı mealde, yüzlerce telgraf arasından birinde

"FRR'ın idamı haberi burada hepimizi dilhûn etti Âlemi medeniyetin vicdanı umumisinde ebediyen Sunulmayacak yaralar açan bu melûnane suikastı ajansta okuyan yüzlerce vatandaş heyecanlarını zaptedemiyerek işlerini bırakıp hükûmet meydanına koştular Beşeriyetin yüzünü karartan bu cinayeti şiddet ve nefretle protesto ettiler" denildikten sonra miting komitesinin kararı arzedilıyordu. Telgraf İdadi Müdürünün kaleminden çıkmıştı

[Francisco Ferrer, Katolik kilisesinin maarif üzerinde ağır baskısı yüzünden asırlarca koyu bir cehalet içinde bunalan İspanyol halkını ancak lâik mekteplerin kurtaracağına inanmış bir terbiyeci idi Dâvasını fiilen ispan için Barcelonada kurduğu yeni mektep az zamanda büyük muvaffakiyete ermişti. Bir taraftan da lâik terbiye üzerine neşriyat yapıyordu. Bundan dolayı papazlar kendisine düşman olmuştu. O sıralarda şehirde kavgalı, kanlı bir grev çıktı Ferrerin bununla hiç bir alâkası yoktu. Fakat kilise hukumet üzerine ağır bastı ve bir takım tertip ve tezvirlerle Ferrer i askerî mahkemeye verdirdi. Mahkemesi pek kısa sürdü, adam hemen kurşuna dizildi (13.X 1909) Bu "adlî cinayet" bütün dünyada şiddetli akisler yaptı, nefret uyandırdı Ferrer hakikaten haksız öldürülmüştü Bunu 1912de İspanyol Askerî Temyiz Mahkemesi bile kabul etmeğe mecbur oldu Ferrerin mahkeme kararı le müsadere edilmiş olan mal ve mülkü mirasçılarına iade edildi]

gemiciden 120 rubleye aldığını, halis Peru malı olduğunu, Amerikan şıklarının şimdi böyle kravat taktıklarına ağzı kulaklarına varan bir sevinç coşkunluğu ile anlatır. Fakat, *The Times Educational Supplement'ın Smiy* a adlı Rus gençlik dergisinden naklettiğine göre, Tonni, ertesi gun Devlet Satış Mağazalarında bu kravatın türlü renkli çeşitlerinin duzunelerle teşhir edildiğini, hele fiyatlarının 8 ruble olduğunu, hafif kusurluların daha ucuza satıldığını, bu kadarı yetmiyormuş gibi, bir de bunların yerli malı olduğunu görunce gozleri kararır ve ayakta durabilmek için yakındaki sütuna dayanmağa mecbur olur

Geçen ay içinde Parisın Match'ı da Moskovanın Pravda'sından aldığı bazı parçaları tefsir ediyordu, Rus Komunist Partisinin organı Pravda feryad ediyor nedir bu gençliğin hali? Nereye gidiyoruz? Bol maaş, türlü adlarla büyük para mükâfatları ve tahsisat alarak adam akıllı zengin olan sanat kârlar, mühendisler, fabrika müdürleri, sanayi organizatörleri Rusyada adeta yeni bir yüksek tabaka teşkil etmislerdir. Bunların oğulları arasında içki, kumar iptilâsı, sabahlara kadar süren kadınlı sefahet cünbüşleri alabildiğine almış yürümüş Bu gençlerin şehir dışında villâlarda hususî sefahet yerleri, hususî otomobilleri varmış Ahlâksızlıkta o kadar ileri gidenler oluyormuş ki kumarda bütün varını, yoğunu kaybeden bir genç, zengin bir arkadaşını bir gece tuzağa düşurerek Öldürmüş ve soymuştur Bunların hepsi de yuksek tahsil talebesidir Eskiden böyle vakaları, Rus gazeteleri, kötü *bourgeois* devrinin son izleri sayarlardı. İhtilâlden 35 yıl sonra artık bu tesellı de kalmıyor Pravda şimdi bu yeni şımarık zenginlere çatıyor, çocuklarına terbiye vermedikleri, servetlerini, sefahet yolunda sarfettikleri için onları acı acı tenkid ediyor ve cemiyetin bunlar yüzünden korkunç bir akibete sürüklenebileceğim bile söylıyormuş Match ın bu satırlarını okurken "ne kadar değişse gene hep kendisidir" mealinde bir Fransızca sozü hatırlamamak elden gelmiyor.

Talebeler azdı
Nümayişin kurbanları

Victor Hugo'nun tepesinde
Bir saygı duruşu!

Kültür Haberleri

Muharrirler toplantısı

Berlin Sovyet işgal bolgesi ajansı ADN nin bildirdiğine göre "Alman muharrirleri toplantısı" bu sene Eisenach'da yapılacaktır Toplantıya butun Almanyadan 120 muharrir iştirak edecektir Bu münasebetle toplantıya şimdiden Thomas Mann, Hermann Hesse, Watler von Molo ve diğer tanınmış yazarlardan da muvaffakiyet ve tebrik telgrafları gelmiştir

Dünyanın ikinci büyük teleskopu

Hamburg Hamburg civarındaki Bergedorf rasathanesine 1.3 milyon mark kıymetinde muazzam bir teleskop konulmuştur Bu teleskop, Amerikadaki Palomar dağındaki dünyanın en buyuk teleskopundan sonra buyuklukte ikinci olarak gelmektedir Bu yeni devasa aletin optik kısımları, Sovyet işgal bolgesinde bulunan Jena optik fabrikalarında imal edilmiştir Rasathane müdurünün basına verdiği malûmata göre, bu optik kısımların imaline 1951 yılında başlanmış ve ancak bu sene bitirilmiştir. Teleskopun diğer kısımları ise Federal Almanya fabrikalarında yapılmıştır.

Romalı lejyonerin iskeleti

Garmisch Tirodeki Ehrwald yakınlarında, tamamen sağlam kalmış olan bir Romalı lejyonerin iskeleti bulunmuştur. İskeletin 6800 sene evvele ait olduğu tesbit edilmiştir Iskeletin başındaki miğfer ve parmağındaki zafer yüzüğü ile kılıcı bozulmadan bu zamana kadar kalmıştır. Iskeletin 19 ilâ 20 yaşlarında olduğu tahmin edilmektedir

KİTAPLAR ALEMİNDE

USTA İŞİ

Stefan ZWEİG, Çev. Tahsin YÜCEL, Varlık Yayınları (1954, 128 sayfa, 100 Krs.)

Kitapta Zweig'ın Usta işi, Satranç Ustası adlı uzun hikâyeleri ile Cenevre Gölü Vakası (Çev. Zeyyad SELİMOGLU), Herkesin Dostu, Anton(Çev. Muzaffer REŞİT), Görünmez Koleksiyon adlı kısa hikâyeleri yer almış

Zweig adamı ağzının içine baktıran masalcıbaşılardan. Oturmuş, gördüklerini, başından geçenleri tatlı tatlı anlatıyor, siz de merakla dinliyorsunuz Hikâyelerini ballandırmasını biliyor hakçası

Usta İşi hikâyesinde bir yankesici macerası anlatılır Bu sanatın ne kadar güç, soğukkanlılık isteyen bir sanat olduğunu iyice anlarsınız Yankesiciyi yakalatmakla, merakım gidermek arasında bocalayan hikayeci daha çok kendi ruh halini başarıyla çizer

Satranç Ustası hikâyesinde, satranç oyununu bilmiyenleri bile heyecanlandırabilecek bir hava yaratılmıştır. Biri göz hafızasına, öteki hayal etme gücüne dayanan iki oyuncu karşı karşıyadır Sonunda ağır kanlı Czentovic sınır harbini ve oyunu kazanır Czentovic'e karşı oynıyan bay B nın ruh hali daha kuvvetli çizgilerle meydana çıkarılmıştır.

Cenevre Gölü Vakası 'nda kendi dilinden başka dil bilmiyen bir Rus mültecinin kısa, hazin hikâyesi, Görünmez Koleksiyon' da, kör bir koleksiyon meraklısının sanat aşkı, Herkesin Dostu nda Anton adlı bir iyilikseverin hayatı konu olarak ele alınmıştır

Zweig Turk okuyucusuna zaten yabancı değildir, . sevilmiş ve tutulmuş bir yazardır Bu kitapta toplananı bir hikâyelerinin de zevkle okunacağını sanıyoruz Çevirenler guzel, sade bir metin meydana getirmeyi başarmışlar Çünkü.

YAMAN ADAM

Yazan Miguel de Unamuno (1864 1936) —Çeviren· Behçet Necatigil, Varlık Yayınevi, Cep Kitapları serisi· 38 (1954, 127 sayfa, 100 Kuruş)

Modern İspanyol edebiyatının seçkin yazarlarından Unamuno'mın beş hikâyesi girmiş kitaba. Yaman Adam, İki Ana, Lumbria Markısı, Aşkın Hücumu, Sessizlik Mağarası

Kitabın başında Unamuno'nun kısa biyografisi ile eserleri üzerine bir onsoz yer' almış

Dikkate değer bir yazar. Yaman Adam hikâyesinde, kendi kendini yaratan Alejandro, güzelliğine değil, kişiliğine âşık olacak, onun da gerçekten sevebileceği bir erkek arıyan Julia'yı kendine bendetmek kudretini gösteren adamdır, Julia Alejandro ile onun kendisini gerçekten sevip sevmediğini anlamaksızın evlenir O kadar ki etkisi altında kalmıştır Alejandro arzuları na engel taramayan, bükülmez iradeli bir kişidir, Julia ile evlenmeği dilemiş, evlenmiştir Erkek çocuğu olmalıdır, olur, Hiç bir kadın onu aldatamıyacağı gibi Julia da onu aldatamıyacaktır Julia erkeğinin onu malı olarak mı, özunden ayırmadığı bir insan olarak mı sevdiğini bir türlü anlıyamaz Handiyse çıldıracaktır Sonunda sevildiğini anlar, ama bu sevgi onun ölümü demek olur Alejandro'nun eğilmez iradesi yalnız ölümü yenememiş, hattâ kendisini de kucağına çekmiştir Aşk yaşamaya dayanamıyacak kadar güçtür. Hikâyeden kısa bir parça alıyoruz: "Evet, benim karım ölemez Gelsin hele ölüm, gelsin, hele Ama bana, bana gelsin hele!" "Ah, Alejandro .. Ben ki, beni sevdiğinden şüphe ediyordum .", "Doğru Ben seni sevmedim. Aşk denen şey, sana bunu bin kere soyledim, bir aptalliktir Julia Aşktan dem vuran o sefil korkular karılarının ölmesine goz yumarlar!"

DONRAMİRO

Yazan· Enrique Larreta Çeviren Nurullah Ataç. Mf V yayını, Lâtin Amerika Klâsikleri. 1. (442 s., 370 kuruş, 1954)

XVI ncı yüzyıl ortalarında İspanyayı yaşatmış yazar. Memleketini kızının bir Arap kahramanıyla sevişmesinden doğma Ramiro yüzunden terk eden Don İnyigo, şövalyeler şehri Avila'ya gelip yerleşir Ünlu bir geçmişi ve koyu katolik olan İnyiso, kızının günahını, onu, yeğeni Alcantara'ya nikâhlıyarak ortbas etmış, kederinden çılgına dönen Alcantara'da savaşa giderek Fransız protentanlarıyla yapılan bir çarpışmada ölmuştür

Ramiro kanında Arap kanı olduğundan habersiz, korkunç günahından temizlenmek kaygusuyla hareket eden anası Giyamor'un çok sıkı katolik terbiyesiyle yetiştirilmektedir

Zamanla Ramiro iki etki altında kalır. Biri hocası papaz Orosco nun gosterdiği, dunya nimetlerinden el etek çekerek bir buyuk din adamı olmak yolu, öteki; konaklarında at ağası Medrano'nun anlata anlata bitiremediği dunyayı çizmeleriyle titreten unlü cihangirlerden biri olmak yolu

Arapların hazırladığı sanılan bir ayaklanmanın elebaşılarını yakalamak odevi kendisine verildiği vakit, o beklediği fırsatın çıktığını sanır Ramiro Ama, din uğruna girıştiği bu mücadelede, çok güzel bir müslüman Arap kadınına kendini kaptırmaktan da kurtulamaz

Ruhunda ilk çöküntü başlamıştır böylece Sıyrılmak istedikçe batar. Arap kadını yakalatması, buyucu diye onun yakılması ile ettiği kötülükleri Tanrı yanında bağışlatacağını ummaası da boşa çıkmıştır

Ramiro gerçek sukûna ancak ölumune yakın bir zamanda, artık butun hazları tattıktan, türlü aşağılıklara düştükten sonra kavuşabilecektir

KATHARİNA KNİE

Carl ZUCKMAYER, Çev: Muşerref HEKİMOĞLU (Mf V. yayınları, 1954, 134 sayfa, 100 Krs.)

Dört perdelik dram olan piyes, harp sonrası Almanyasında bir gezgin ip cambazhanesinin kışilerini ele alıyor Cambazhanenin başı Knie baba dedelerinden kalma sanatını bütün güçlüklere rağmen devam ettirmek azminde Trupda kızı Katherina, yeğenleri, palyaço, vesair kimseler çalışıyor

İlk perde, sanatına aşkla bağlı ve namusa önem veren Knie babanın, açlıktan bir deri bir kemik hale gelmiş olan cambazhanenin eşeği Maalı için, konakladıkları köye yakını bir çiftlik ambarından üç çuval yulaf çalan kızının, bu hareketini itirafı ile, uğradığı büyük sarsıntı üzerine kapanır

Çiftlik sahibi iyi bir adamdır ama Kızı tevkif ettirmez Hattâ onu kandırarak cambazhaneden, ayırır

Piyes, sade, hareketli hava içinde, Knie babanın dramını yaşatır bundan sonra Kızının cambazhaneden ayrılması olayına bir türlü alışamıyan Knie baba, onun artık ocağına döndüğünü sandığı sıra, çıtlığine sığındığı adamla evleneceği haberini alarak göçüp gider

Bir gözyaşı, bir ağlama sesi bile yoktur piyeste

Dorduncü perde, palyaço Julius'un Knie babanın mezarına sığmadığı için konamıyan terazisi ve şemsiyesi onun de söylediği nutuk ve baba sanatını devam ettirmek kararı ile, onun ölümünden sonra trupun idaresini ele alan Katharina'nın, çevresindekileri gayrete getiren sözleriyle sona erer.

EN GÜZEL TÜRK HİKÂYELERİ

Haz. Yasar NABI, Varlık Yayınları (1954, 141 sayfa, 100 krs.)

Yaşar Nabi. 1864 ile 1910 arası doğumlu edebiyatçılarımızdan hikâyeciliğe de önem vermiş onyedi yazarımızın kısa biyografilerini ve hikâyelerinden birer örneği bu kitapta toplamış. Bu antolojiyi "genç imzaları bir araya getirep ikinci ciltle" tamamlıya cağını bize haber veriyor Güzel, yerinde bir teşebbüs

Kitapta. Hüseyin Rahmi, Halit Ziya, Halide Edip, Memduh Şevket, Ömer Seyfettin, Yakup Kadri, Halikarnas Balıkçısı (Cevat Şakir), Refik Halit, Abdülhak Şinasi, Reşat Nuri F Celâlettin (Dr Fahri Celâl), Bekir Sıtkı, Kenan Hulusi Sait Faik, Sâmet Ağaoğlu, Sabahattin Âli, İlhan Tarus yer almışlar

Bekir Sıtkı'dan sonrakiler, yeni hikâyeciliğimizin onculeri, yeni neslin zaten iyi tanıdığı çehreler Hele Sait Faik

TIB SAHASINDA

Klinik

H ve U Bombalarının tesirleri

İlk atom bombası 6 Ağustos 1945 sabahı saat 8.15 de Hiroshima'da 600 metre yükseklikte patladı Bunu 9 Ağustos 1945 de Nagsssakı'de sabah 11.00 de 500 metre yukseklikte patlıyan bır ıkıncı atom bombası takıp etti Bu ıkı infilâk Japonyanın kayıtsız, şartsız teslim olmasını sağladı. Bu bombaların tesiriyle ilk dört ay içinde ölenlerin sayısı Hiroshima'da 100 000, Nagasakı ve dolaylarında 50 000 kadardır Japon bılgınlerının verdikleri ıstatistiklere gore bombanın tesisine maruz kalanların % 75 i infilâkı takıp eden ilk ıkı günde vefat etmişlerdir Kalanların % 90 nı ıkıncı haftada ölmuşlerdir. Vefiyat mıktarı gittikçe artmıştır, çünkü bombanın patlamasından senelerce sonra da talı tesirleri devam etmektedır

Bombanın ınfrâkı ile termık, mekanik ve radıo-aktif enerjiler ortaya çıkmaktadır İnfilâk merkezinden (Hypocentre) dort kilometreye kadar varan bır saha ıçinde bulunan kımselerde, bılhassa vücutlarının açık olan kısımlarında, termık enerjı yanıklar husule getırmektedir İnfilâk merkezın de hararet 6 000 dereceyı bulmaktadır Bu yüksek hararet bombanın patlamasından yarım sanıye sonra tamamen ortaya çıkmış bulunmaktadır İnfilâk merkezine yakın kısımlarda (Epicentre) da tazyık, Hiroşhıma da m2 ye 4,5-6,7 ton; Nagasadakı'de 6,7-10 ton kadar olmuştur Bu tazyık 0,4 sanıye kadar devam etmıştır

İnfilâk sırasında intışar eden, radıo aktıf enerjı de akıllan durduracak kadar önemlıdır 100 000 000 ton radıum'dan enstantane olarak intışar eden radıo aktıvıteye eşıttir Bu radıo-aktıf ısınlardan ınsan ıçın başlıca hastalık yapıcı olanlar Gamma ışınları ile Neutronlardır. Radıo-aktîvıteye maruz kalen kımselerde ağır yanıklar ve yaralar olur. Hararet, zayıflama, kusmalar kanamalar gıbı belırtılerle 1 - 2 hafta içinde vefât ederler Mortalıte % 100 dur Bombanın tesırıne hîsbefen az maruz kalmış olanlarda ılk günlerde kusmalar, ıstıhasızlık vardır 2 3 hafta sonra hararet yükselmesı. saçların" "dokülmesı, vucutta lekeler, kanâmâlar, dış etlerı kanamaları, boğazda ve bademcıklerde ıltıhaplar, gangrenler, ıshal gorulur Bunlarda da ölüm % 50 dır 1 - 2 haftada ateş düşmeğe başlarsa netıce müsaıt olabılır

Radıo.aktıf yaralara (Atomıc Momb Radıatıon Injury) veya kısaca (Atomıc Dısease) denılmektedır Radıo-aktıf ışınlarla asıl zarara uğrayan kandır. Agır vak'alarda kanda lökosit sayısı çok azalmış, mm.3 de bının altına düşmüştür. Kan yapıcı organlar, kemık ılığı d a l a k, lenfa bezlerı harap olmuştur Başka ıç organlarda da (akcığerler, sındırım sistemi, karacığer, böbrekler, seks bezeleri) lezyonlar vardır

H ıdrojen bombasına gelınce; bu nun deneyleri Kuzey Pasıfikte, Bıkınıde yapıldı Bu sırada bombanın patlatıldığı bölgeden 145 kılometre mesafede bir Japon balıkçı gemisi bulunmakta ıdı Gemının adı (Fukuryu Maru) ıdı 1 Mart 1954 günü sabah saat 3 00 de tayfalar batı ufuklarında kırmızı bır ışık gorduler Bır kaç dakıka sonra da gök gürlemesını andıran korkunç bır gurultu duydular Başlarının üzerinde büyük bulutlar geçti ve gemıye küller yağmağa başladı Etraflarındakı deniz parçası ve gemının güvertesi bu küllerle örtüldü Bu olaylara önem vermıyen gemıcıler avlanmakta devam ettıler, ışlerını bıtırdıler, bır kaç saat sonra da bağlı bulundukları lımana doğru yol almağa başladılar. Uç gün sonra bazı gemıcılerin yüzlerınde, enselerınde, ellerınde şışlık ve kırmızılık görüldü. Bazı kısımlarda su toplanmıştı Kabarcıklar vardı, kaşınıyor, kusuyorlardı 5.6 gün sonra yüzlerının derısı daha kızardı, kaptan yıkanmalarını emretti ıse de bu kuçük balıkçı gemısında yeterı kadar su bulmak ımkânsızdı Gemı nıhayet üssüne döndü. Balıkçıların ıkısı 15 martta, geri kalanları da bir kaç gün sonra Tokyo Ünıversıte Hastanesıne yatırıldılar Hepsının klınık görünüşleri aynı ıdı. Yüzleri ve enseleri koyu kırmızı renkte ıdı. Yer yer kabarcıklar vardı Bu kabarcıklardan bir kısmı patlamış ve yara halını almıştı Kulakları şışmıştı, odemlı ıdı, burunlarından akıntı gelıyordu Geıger sayacı ile yapılan araştırmalarda radıo aktıf ışınlara maruz kaldıkları tesbıt edıldı. Saçlarında da radıo aktıvıte bulundu, ıç organlarda bırşey yoktu Bütün bulgular yukarıdanberi anlattığımız derı ıltıhabı (Dermatıte) olaylarından ıbaretti Gemı 100 tonluk ahşap bir yapı ıdı Küçük bır motoru vardır. Geıger cıhazı ile bu gemıde de radıo-aktıvıte bulundu Güvertede saatte 110; tayfaların bulunduğu kısımda saatte 80 mılı Roentgen ışın tesbıt edıldı Bu mıktar yaşanılan bır yerde bulunması ıcap eden mılletlerarası maksımal dozdan 40-60 defa daha fazla ıdı Bu gemının radıo-aktıvıtesının her gun yavaş yavaş azaldığını da dusünmek lâzımdır. Bır haftada bu radıo aktıvıtenın yarısını kaybetmış olması gerekır Buna gore atom kulleri nın güvertesıne yağdığı sıralarda ne kadar radıo aktıf olduğu kendılığınden meydana çıkar Gemıden alınan atom kulü Tokyo Ünıversıtesi làboratuvarlarına getırıldı, analız yapıldı Asıl çatısının kalsıyum karbonattan ıbaret olduğu anlaşıldı Bu kısımda radıo aktıvıte yoktu. Belkı de Mercan adalarından gelen partıküllerden ıbaretti Artan kısmında Strontium . 89, Strontıum 90, İode 132, Baryum 140 bulundu

B ıkını'de patlatılan hidrojen bombası ile hastalanan bu balıkçıların klınık durumları tamamen akut bır ırradıatıon hastalığını göstermekte ıdı Derılerıne, yapışan radıo-aktıf küllerle ve Beta ışınlarının tesırıyle bır yandan da elbiselerıne bulaşan veya gemının

İngilterede atom müdafaası denemesi
Dost başından ırak

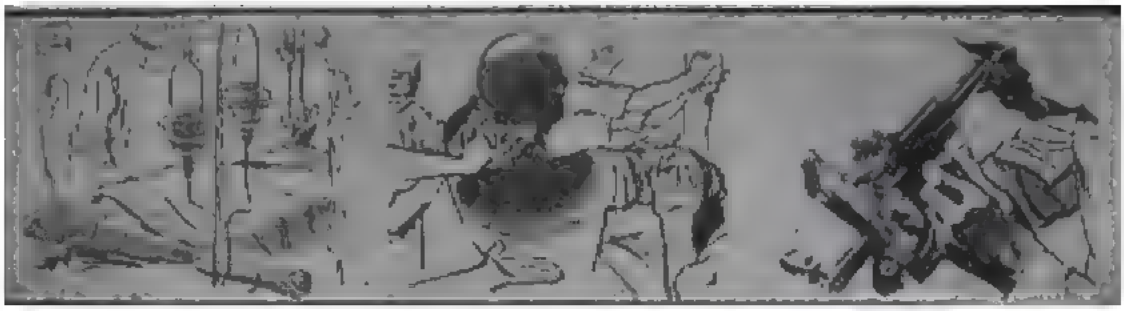

Yaralananlarda tedavinin üç safhası

Kan verilmesi — *Yanıkların tedavisi* — Kan tahlili

güvertesine yağan radio aktif küllerin Gamma ışınlarının tesiriyle dışarıdan radiation'a uğradıkları gibi, solunum ve sindirim yolundan giren, yahut ta deriden geçen partiküllerin tesiriyle içerden Beta ve Gamma ışınlarına maruz kalmışlardı Bu balıkçıların idrarlarında yapılan araştırmalar da fazla ca radio-aktivite bulunduğunu göstermiştir. Bu sebeptendir ki balıkçıların radioaktif maddelerin içerden de (solunum ve sindirim yolundan) aldıkları düşünülmüştür Dermatit vak'alarının çoğu halen iyi olmuş durumdadır Bazılarında nekroz ve ülserasyonlar devam etmektedir 10 Nisanda yapılan kan araştırmalarında 23 gemiciden 16 sında beyaz kan yuvarlaklarının azaldığı (lökopeni) görülmüştür. Kemik iliklerinin de tahribe uğradığına, hücre elemanlarının seyrekleştiğine, azaldıkları zaman vücudun her tarafında kanamalara sebep olan trombositlerin de zarara uğradıklarına işaret etmek lâzımdır Ağır hasta olan tayfalarda halen genel düşkünlük, iştahsızlık, hararet yüksekliği, kanamalara istidat devam etmektedir Bunların durumları iyidir denilemez Atom hastalığının kritik bir döneminde oldukları meydandadır Bolca insan öldürme deneylerinin kötü sonuçlarına ve amansız darbelerine haberleri olmadan tecrübe hayvanları gibi şimdiden maruz kalmış olan bu biçarelerin tedavilerine devam edilmektedir Tam yatak istirahati halindedirler, yüksek kalorili gıdalarla beslenmektedirler Kendilerine zaman zaman kan verilmektedir Yara ve enfeksiyonlara karşı da antibiyotikler kullanılmaktadır

Cerrahi

Bir çelik parçası

Çelik parçası denilince Fikret'in bir şiiri hatırlanabilir. Oysa ki, kastettiğimiz şey bir kılıç değildir

Alman cerrahı Curt Emmerich, Peter Bamm takma adıyle harb hâtıralarını yayınlamış bulunuyor Kitabın ismi Görünmeyen Bayrak (L'etendard invisible) dır. Yazar, ikinci dünya savaşında, Rus hududunda kıt'a tabibi olarak ödev görmüş ve hâtıralarını kurşun yağmuru altında toplamıştır

Dniestr sahillerine yakın bir yerdeyiz Alman birlikleri, nehri geçmek için hazırlanıyorlar. Karşı tarafta Ruslar tahkimat yapmaktadırlar. Uzaktan uzağa top sesleri geliyor Başımızın üstünde bulutlar, savaşan bir dünyanın üzerinden geçen beyaz bir sulh armadası gibidirler. Bir köylü arabasına bir fıçı yüklemiştir. Bu şarap değildir Fakat ondan da daha kıymetli olan sudur Dağlarca arasındaki yakın bir köyden temin edilmiştir,

Uzaklardan, üstümüzdeki gök parçasının herhangi bir yerinden bir uçak gürültüsü gelmektedir. Dağ yamacındaki küçük bir ormanı gözden kaçırmayınız Ağaçların altında bir kaç çadır vardır Akasya ve çam dallarile üstün körü gizlenmiş olan bu çadırlar bir sıhhiye bölüğüne aittir. Akasya dalları çadırların üzerine gece yerleştirildiği halde daha şimdiden solmağa başlamışlardır. Bu çadırlardan biri bir ameliyatanedir O da bir savaş alanı demektir. Aynı medeniyet bu çadırın altında, tekniğin bütün inceliklerıyle insan hayatını kurtarmağa çalışırken, 5 6 kilometre ilerde yine tekniğin bütün inceliklerıyle, onu, tahribe uğraşmaktadır

Ameliyathane deyince, döşemesi ve duvarları beyaz çinilerle kaplı bir oda akla gelir. Ortada bir ameliyat masası vardır. Üzeri temiz örtülerle kaplanmıştır. Başka masaların üzerinde de parlak kromdan aletler, dizilidir. Tavanda büyük ve geniş bir lâmba asılıdır. Bir koşede, pansuman için steril pamuk ve gazla dolu, nikelâjlı, parlak tertemiz kaplar göze çarpar. Ameliyathane, tekniğin mükemmelliği demektir Orada, asepsi dediğimiz mikrop yokluğu son haddine vardırılmış olacaktır H.ç bir alet ve malzeme, önceden mikroptan tamamen temizlenmeden yara ile temasa getirilmiyecektir Bir hastahanede kolaylıkla temini kabil olan bu konforun bir çadır altında sağlanmasının ne kadar zor olacağını takdir edersiniz Yaralının kaderi, eline düştüğü ilk cerrahın durumuna bağlıdır Yaralandıktan sonra müdahale yapılmcıya kadar geçen her saat, yaralıma zararına işler, Bir kaç yarasında ilk ikı saatte yapılacak müdahalenin başarısı çok yüksektir On ikı saat sonra ise ameliyat ümitsizdir. O halde ilk yardımın yapılacağı cerrahi teşekküllerin mümkün olduğu kadar savaş hattına yakın olması gerekir O zaman da, düşmanın topçu ateşinden sakınmak imkansızlaşır. Cerrahi mobil bir sıhhiye birliğini düşman silâhlarının tesir alanına sokmak cesur bir hal çaresi ise de ihtiyata uymaz, Savaş talihi ters giderse operatör, gerekli ameliyatları, birlikler çekilirken, gerilerde kalarak başarmak zorundadır Bu zaman da esir olmak tehlikesi baş gösterir. Cerrahi seyyar birliğin yerleşeceği ve ödev yapacağı yeri seçmek de, savaşın gelişmesine, yani taktik duruma bağlı bir olaydır Düşmanın ateş kuvveti arazinin durumu yolların vaziyeti, tren hattının yakınlık, uzaklığı, bu seçimde rol oynar. Su ihtiyacı da gözönünde tutulacaktır. Böyle bir mobil operasyon birliğinin tamamen müstakil ve otonom olması da lâzımdır,

Dniestr'ın altı kilometre doğusundaki küçük ormanda yerleşmiş olan seyyar ameliyathanenin tabanı çini döşeli değildi Ukrayna'nın, yumuşak kara toprağından ibarettı Çadırların eğri duvarları sineklerle kaplı idi Bu eğri duvarlarda pencere yerine küçük delikler vardı. Aletleri kaynatmak için alkol, ameliyat lâmbasını işletebilmek İçin de akumülâtör kullanılıyordu, aletler umulduğundan moderndi Eczane otosunda bu günkü cerrahinin arzuladığı bütün günlük ilaçları bulmak kabildi, Bununla beraber, bu zavallı çadırın altında ameliyat yapmak ne kadar ıptidaî bir iştir.[1]

Bir er, bir canlı varlık yaralanıp etine kurşun girdiği andan itibaren artık bir harb unsuru olmaktan çıkmış, kendini savunamaz bir hale gelmiştir O zamana kadar benliğini ileriten bütün enerji sönmüştür. Bitkindir. Kan kaybetmektedir İçinde müthiş bir üzüntü vardır Acaba arkadaşları kendisini bulabilecekler midir? Yoksa, o zamana kadar yeni bir mermi isabetiyle ölüme mi sürükenecektir? Arkadaşları çekiliyorlar mı? O halde düşman eline mi düşecekti? Bir kaç sıhhiye, eri kendisini bulunduğu çukurdan alıp gerilere götürünceye kadar bu düşünceler içinde geçen dakikalar yüzyıllar gibi uzundur

Bıraz gerıde, bir obüsün açtığı çukurda, tıb ılmının en ılerı karakolunda, bu sanatın en cesur bekçısı, Hıppocrate'ın kahraman evlâdı kıta tabıbı bulunmaktadır. Yaralıya ılk yardımı yapacak, yarayı temızlıyerek saracak, kırık varsa atelleyecek, ağrıyı dındırmek ıçın de bır pıkür yapacaktır. Artık yaralı ılk ihtımamları gormüş bır halde bır kenarda beklemektedır. Dakıkalar uzar. Sankı hıç gerıye gönderılmıyecekmiş gıbı endişelıdır. Nıhayet sedyesile bır yol kenarına getırılır. İşte anbülâns da beklemektedır. Zaman zaman, inıltılerın karıştığı bir sessızlık ıçınde ve başka yaralı sılâh arkadaşlarının arasında gerıye doğru yollanmaktadır. Nihayet daha geniş teşkılâtlı bır hastahaneye getırılır. Burada kendışıne gereken bütün ıhtımamlar yapılır. Ezılmiş, kan lekeleri ıçınde kalmış, üstü başı perışan bir hal almış elan bu zavallı varlık yenıden canlı, bır ınsan hüvıyetıne ve normal bır hasta durumuna getırılmıştır. Bu büyük mucize ellı gram bile gelmıyen bır çelık parçası sayesınde sağlanmıştır Bu çelık parçası şarapnel, kurşun, bomba, havan, obüs değıldır. Bu çelık parçası cerrahın bısturısı, Arıstote'ın bıçağıdır. Bunun keskin tarafında bir hastanın veya bır yaralının kaderi vardır

Hekimden başka hiç kimseye, bir bıçakla hastanın en gizli yerlerıne kadar gırerek araştırma yetkisi tanınmamıştır. Devlet çıkardığı kanunlarla her çeşıt bıçak taşımağı yasak ettığı halde, cemıyet ıçınde bir tek cesur adam, yalnız cerrah, bıçağı elinde dolaşabılmektedır. Bu bıçak uzaktan atılamaz, rastgele saplanamaz. Bunu kullanan kımsenin büyük bır bılgıye ve yanılmaz bir teknığe sahıp olması gerekır. Bu bılgı ve teknık yüzyılların çalışmalarıyle, eskı Yunan devrınden bugünün modern cerrahına ulaştırılmıştır. O halde bu bisturıyi kullanmasını bılen eller lâzımdır. Onu öğrenmek ıçın bir tıb öğrencisi ömrünün en güzel yıllarını vermektedır. Ayrıca bu bisturıyı kullanmak ıçın bir organızasyona ıhtıyaç vardır: Asepsi, antısepsığ post operatuvar bakım, nakıl işleri, hastayı besleme gıbı hızmetler bu organızasyon sayesınde başarılacaktır

Sonra bütün bu ışleri bılen personel lazımdır Bütün bu teşkılât sadece bir gaye ıçin ışlemektedır O gaye de bısturının ucundadır Yaralının vucuduna gırerek yavaş yavaş, tabaka taba ka ılerlemek, hasta kısma ulaşmak, a melıyatsız muhakkak bır ölume mahkûm olana zavallı hastanın derdını bu yoldan yok etmek. Şu halde bisturının kendısıne luzum olan her yerde, hastahanede olduğu kadar savaş bölgesın de çadır altında ve sınırın hemen ya kınlarında bulunması ve ışlemesı lâzımdır

Dnıestr nehrının yanında, Ukrayna göklerının altındakı küçük ormanda kurulmuş amelıyathane çadırının üzerinde gorunmez bır bayrak dalga lanmakta ıdı. Bu, merhametin bayrağıdır.

TURİZM ALEMİNDE

Tarsusu gezecek Amerikalılar

Türkleri mi merak ediyorlar, Türkiyeyi mi?

Teşkilât

Tarsus'un serencamı

İstanbuldan bir gemi kalktı. Türk bayrağı taşıyordu, adı "Tarsus" ıdı Dort yüz yolcusu vardı Seyahat bir kurum tarafından tertıplenmıştı. Onun da ısmı, Türk Turızm Kurumu ıdı

Gazeteler, aleyhte yazmadıklarım bırakmadılar. Yolcuların bol bol para kaçırdıkları ıleri sürüldü - hanı, Allah da var ya! -; şu veya bu lımanda bınlerle Türk lırasının fılânca veya falanca barda havalarda uçtuğu haber verıldı — ıhtımal kı doğrudur—; gemıdekı aşk, meşk hayatıma cazıbesınden bahsedıldı ee, seferde oruç bozmak mübahtır —; nıhayet, en zıyade cıddî olanlar mühim gördükleri bır noktaya parmaklarını bastılar

Kurumun adı Türk Turızm Kurumudur. Gayesi de, turıstik ışlerle uğraşmak! Ama, bu cümleden anlaşılan Türkıyeden turıst ıhraç etmek, Türkıyeye turıst ıthalıne çalışmak olmalıdır. Halbukı Kurum, doviz getırecek yerde açık - kapalı döviz götürüyor. Bu, ne demektır?

Fıkra muharrırlerı fıkralar yazdılar, — başmakalesını bu ışe tahsıs edenler bile oldu —, karıkatürıstler karıkatürler yaptılar, haberlerının ıçıne nükte koymak ısteyen muhabırler bile Tarsus ısmını ıstısmardan gerı kalmadılar.

Ama aynı gazetelerın başka sütunlarında, gene haftalar var kı bır seyahat göklere çıkarılıyor. Seyahat "Tarsus" gemısının seyahatıdır — gıttığı lımanlardakı barlarda havalara uçan bınlıkleri götüren gemi — seyahatı tertıpleyen Türkıye Turızm Kurumudur — memlekete döviz getırecek yerde, döviz akıtan kurum—, yolcular da o dört yüz yolcudur — döviz kaçakçıları! —.

Tarsusun gıttığı her yerde şehırlerın nasıl yerınden oynadığı, halkın nasıl heyecan ıçınde "yaşa, varol Türkıye" dıye haykırdığı, büyük bir sevgı hâlesınin gemıyı kucakladığı, seyyar sergıyı gezenlerin hayranlık ıçınde kalıp duşerek bayıldığı, turıstlerımızın ne mukemmel şekılde memleket propagandası yaptıkları, kadınlarımızın cazıbesi karşısında oralar erkeklerının, erkeklerımızın cazıbesı karşısında oralar kadınlarının mest oldukları uzun ve ballı röportajlarda anlatılıyor, boy-boy, sütun - sütun, renk - renk fotoğraflar neşredılıyor, tâ bırıncı sayfadan ıtıbaren şehır anahtarları, bayraklar, valıler, belediye reısleri teşhır olunuyor.

Sankı Amerıkayı keşfeden ne Krıstof Kolomb'dur, ne Dünya gazetesının bılmecesınde sorulduğu gıbi — Ahmed Emın Yalmandır "Tarsus" yolcularıdır.

İnsanın hatırına, ıster ıstemez "Bu ne pehrız, bu ne lahana turşusu?" dıye sormak gelıyor

Evvelâ, hâdıselerdekı sunilik payını hesaptan düşmek lâzım. Aleyhtekı neşrıyatın bazı müsebbıpleri seyahate bedava alınmamış veya bedava adam

kovduramamış gazeteciler olduğu gibi lehteki neşriyatın "failleri" de o seyahate bedava katılmış gençlerdir. Dışarıdan gelen yabancı ajanı telgrafları da bu ajansların sadece Türk müşterileri içindir ve o haberlerin çoğu başka memleketlere gönderilmez

Ama, ortada bir hakikat var: Türkiye Turizm Kurumunun teşebbüsü, bizim için çok verimli olmuştur. İyi organize edilmiştir, New York'taki Haberler Büromuzun yardımı temin olunarak canlı bir hava yaratılmıştır, New York'un en büyük gazetelerinde bizden bahseden — hem de bizim sanatımızdan, meşhur kuvvetimizden de ğil; nihayet kafamızdan, pazumuzdan değil! — yazılar çıkmış, orada, burada Türkiye Cumhuriyeti günleri tertiplenmiş, denizci tabiriyle "Bayrak gösterme" işimiz muvaffakiyetle cereyan etmiştir Yalnız New-York'ta değil, Amerikanın ve Avrupanın diğer limanlarında da halk Türkleri görmek için gemiyi doldurmuştur

Milletlerarası münasebetlerde faydalı olan, esas itibariyle seyyah mubadelesidir. Elbette ki işin kârlısı, ticarette olduğunun tersine, turist ihracatının turist ithalâtından az olması, memlekete gidenden çok gelen turist çekilmesidir

Fakat insaf edilmeli! Koca bir hükumet, bütün teşkilâtiyle kendi ticaret muvazenesini denk getiremezken bahtsız Turizm Kurumundan turist muvazenesini ayarlaması nasıl, hangi yüzle istenilebilir?

Bir memleketin içinde çalışan turizm müesseseleri gelecek turistin sezip — tozma şartlarını daha iyi hale sokmaya çalışabilirler. Ama, turist avına çıkamazlar Bu, yabancı memlekederde kurulacak kapanların vazifesidir

Buna mukabil, memleket içi müesseseler turist ihracatını plânlar, düzenene koyarlar.

En medenî memleketlerde Türkiye diye bir memleketin haritadaki yerini bilmeyen. "Asya ile Afrika arasında bir taraf" deyip çıkan milyonlarca frısan yaşarken Türkiyeye turist celbi kolay mıdır?

Turizm öyle bir sanayidir ki çok toplanmak isteniliyorsa, çok yatırılmalıdır

Paris! Kim bu şehrin a d ı n ı duymamıştır? Kim ona ait bir şarkı bir film, bir roman, bir şiir, bir tablo bilmez? Buna rağmen, büyücek bir şehirde yaşıyorsanız etrafınıza bakınız, gazeteleri karıştırınız, mutlaka sizi Parisi ziyarete davet eden bir broşür bir afiş, bir orospektüs, bir ilân görürsünüz

Sonra biz, o Parisin dünyanın sanat ve turizm merkezi Parisin bir kırtıpıl dükkânında, bedeli mukabilinde Türkiyeye ait iki resmi, iki gün teşhir ettirdik mi bunu Basın, Yayın ve Turizm Müdürlüğümüzün bir muazzam zaferi gibi gazetelerimizde ilân eder dururuz

Bir yandan memleketin içinde turist celbedecek tesisleri, kanun değişikliklerini — otellerden ve otellere ç i f t l e r i kabul rezaletinden bahsediyoruz — yapmak, diğer taraftan memleketin dışında bir plân dairesinde, adama göre yer değil, yere göre adam prensibiyle bürolar açmak, propaganda faaliyetine girişmek!

İşte, altın yumurtlayan tavuğu hakikat haline getirmenin yolu budur

Gençlik

Çantası sırtta turistler

İstanbulda, Köprünün üstünde çarşaflı, iki yaşlı kadın durdular ve yanlarından geçen iki genç kızı büyük bir hayretle, şaşkınlıkla süzdüler. Sonra birbirlerine döndüler, fakat bir lâf söylemelerine lüzum kalmaksızın anlaştıklarını farkettiler. İkisi de aynı zamanda, içlerinden

— Ne devir, Yarabbi, ne devir? diye geçirmişlerdi

Genç kızlar şansındılar, mavi gözlüydüler, sırtlarında damalı gömlek, altlarına hâki pantalon, ayaklarında sandal, arkalarında izci çantası vardı Güneşten yanmışlardı, gülüyorlar ve yabancı bir lisan konuşuyorlardı

Bunlar turist kızlardı

Türkiye bu neviden turistleri hemen ilk defa görmektedir Halbuki yaz geldi mi, bilhassa Iskandinavya memleketlerinden başlayan bir akın bütün garbi Avrupayı bu neviden gençlerle doldurur. Çoğu seyahatini oto stop vasıtaâiyle yapar Yoldan geçen otomobiller, kamyonlar bunları alır kendi gidecekleri yere kadar götürür, sonra onlar başlarının çaresine bakarlar Aralarında, ekseriya, genç kız çiftleri de vardır ama "zorla ırza geçme" vak'ları seyrektir Nedense böyle yolculuklar tabii görülmektedir, güneşin harareti azgınlıkların mucip sebebi olarak gösterilmez medeni insanlara has hareket tarzından pek uzaklaşılmaz Olanlar, daha ziyade, gönül rızasıyle maceralardır

Harpten sonra evvela Fransaya oradan İspanya ve Portekiz İsviçre ve İtalyaya, Almanyaya başlayan bu seyahatler geçen yıllarda Yugoslavyaya inmiş bu sene de bize kadar uzanmıştır

Hâdisede bizim yüksek tahsil talebe cemiyetlerinin, federasyonun büyük hisseleri vardır Propaganda daha ziyade mektupla olmakta, nihayet bir kaç duvar ilânı veya broşür gönderilmekte. Türkiye hakında bilgi verilmekte, memleketimiz övülmektedir Aynı zamanda federasyonun turizm kolu hakikaten iyi çalışmakta - mahdut imkânlarına rağmen — talebe mubelesi yoluyla temaslarını arttırmaktadır Tabii hükümetten, diğer memleketler hükümetlerine nazaran daha ez müzaheret gördüğü halde,, Meselâ başka hükümetler harice gidecek talebe topluluklarına bir muayyen döviz verdikleri halde — pek çok memlekette, her vatandaşa senede bir defa dışarıya gitmek hakkı tanınmış ve o seyahatı için az da olsa döviz verilmesi muvafık görülmüştür — bizde verilen sadece nasihattır.

Almanyadaki bir festivale gidecek olan gençlik tiyatrosu mensuplarına ise turizm işlerimizin başında yer alan zat muhalefeti zemmetmek suretiyle — ... vur beline kazmayı — mukabele etmiştir

Bundan başka memleketimizde, bu gibi parası az turistlerin yatacakları "Han" lar, frenkçe tâbirle "auberge" ler maalesef bulunmamaktadır. Tabii kamp kurmak ise — bu kamplar tel örgüyle çevrilmedikçe — bahis mevzuu değildir

Köprünün üzerinde ihtiyar kadınların başlarını çevirten genç turistler bir memleketin turizm sanayiine asıl kazancı temin eden kimseler değildir. Onlar yaz aylarında, mekteplerin tatil devrelerinde, sırtlarına çantalarını vurup dere tepe gezerler, yıldızların altında uyur, ekmek peynirle karnını doyurur

Ama, gördükleri bir memleket için en iyi propagandayı yapanlar da, doğrusu istenilirse onlardır

Rolleri ve ehemmiyetleri buradadır

Sayılarının arttığına memnun olmalı, sayılarının artmasına gayret göstermeliyiz.

Hattâ kendi gençlerimizin de onlardan ibret alıp yurt içinde bu neviden turistik hareketlere girişmelerini temenni etmeliyiz

İngiltere

Elizabeth devri

Evvelki sene İngilterede "İngiltere Festivali" yardı. Dünyanın her tarafına afişler, ilânlar gönderildi İngilizler turistleri "İngiltere Festivali" ni görmeye davet ediyorlardı

Geçen sene ilânlar, başka başlıklarla ortaya çıktı. Tabiî. meali gene aynıydı: İngilizler, turistleri, İngiltereye davet ediyorlardı, Yalnız, çağırma sebebi, değişmişti. 1953 yılı, taç giyme yılı olarak ilân edilmişti.

Bu gibi işlerle pek âşinâ bulunmayanlar, böyle mesut ve markalı yolların mahdut olduğu zehabına kapılabilirler

Değildir

Nitekim İngilizler, 1953'ü de Elizabeth devrinin beşi olarak ilân meha betinde bulunmuşlardır

Bütün büyük gazetelerde turistler, Elizabeth İngilteresini ziyarete davet edilmektedirler. Bu suretle her yıl Britanyaya gidenler bir hususi yılda gittikleri zehabına kapılmaktadırlar

Bakalım, 1955 ne olacak?

SANAT DÜNYASINDA

Tiyatro

İstanbul Şehir Tiyatrosu ne âlemde?

İstanbul Şehir Tiyatrosu, kurulalı kırk yıl oluyor O gün, bugün, tıyatroda daim' bir mucadele goruyoruz Sanat için yapılsa, sevineceğiz Mücadele, sadece aktorlerle idare arasında bir salâhiyet, bir makam, bir üstünlük çarpışmasıdır Aktorler idareyi ele almak istiyorlar, idarecilerin aklına sahneye çıkmak gelmiyor Bunu duşunduklerı ve tatbık sahasına koydukları gun, mesele kendiliğinden halledilecek, Yanı, tiyatroda idareci kalmıyacak, tamamen aktorlerın eline geçecek

Bugün, vazıyet aynen böyle olmuştur, İdareciler sahneye çıkmamış iseler de, sakalı tamamen aktörlerın eline vermişlerdir. Meselâ, bundan üç, beş ay evvel, şehir tıyatrosunda intendant Mahmut Moralı, komedi tıyatrosunda kımseye söz geçiremediğinden şıkâvet etmiş, bir buhran ortaya çıkmış, temmuz ayına kadar muvakkat bir ıdare heyetı kurulmuşta. Bunu, İstanbul Valisi ve Belediye Reis Vekılı Fahreddın Kerım Gökay yapmıştı Çünkü, onun ıdare sistemi, meseleleri kokünden halletmek yerine, o günü kurtarmak, yani maslahatı idare etmektir. Fakat zaman çabuk geçiyor. İşte ağustos geldı. Şehir tıyatrosunun yine bir talımatnamesi yok, ıdare heyetı de olmamak lâzımdır Buna rağmen, aktorler kazan kaldıkları vakıt muvakkat kaydıyle seçilen mümessilleri Vasfi Rıza Zobu, Hadı Hun, Reşıt Gürzap, Hüseyın Kemal Gurmen, Mahmut Moralı sıfatlarım muhafaza ediyorlar. Etsınler ama, bir ış gorduklerı var mı? Hayır Bu ıdare heyetının yansı seyahate çıkmıştır. Yenı mevsım geldı, tıyatroda hangı pıyeslerin oynanacağı tesbıt edılmış değildir İpek, Melek Sınemaları, tıyatro halıne getırılmek uzere şehir tıyatrosuna geçmıştır. İpek sineması boş olarak duruyor Melek sınemasının henüz boşaltılmadı Boşalsa ne olacak? Hıç Çünkü, Sümer sınemasının da tahlıyesi lâzım Henüz dâva bıtmedı. Farzedelım orası da şehir tıyatrosuna geçtı İnşaata ne zaman başlanacak, tahsısat var mı? O da yok Eğer belediyede sanat ışlerıne verılecek para ayrılmış olsa, Maçkada dağlar gıbı yatan konservatuvar bınası yapılırdı

Belediyenın parası yok mu? Var ama, ıdam kafası, sanat ışlerının doğrudan doğruya olmasa bile, bılvasıta şehıre gelır kaynağı halıne getırılebıleceğını anlayacak kafası yok

İstanbul Şehir Tıyatrosu ve Konservatuvarı, acınacak hallerını muhafaza edıyorlar Buna da şükretmelıyız Bıraz güç amma, daha da beter olabılırdı

Piyes Yazarı Bir Mimardır

Tennessee WİLLİAMS

Bir tiyatro eserinin esasında iyi bir piyes olması için muhtelif derecedeki nüansların, değişmelerin meydana getirdiği üç türlü yapılış değerine malik bulunması icap eder Organık değer, edebî değer ve plâstık değer

Organık değer bızzat muharrırın vazmış olduğu yazının içinde bulunur. Organık değer muharrırın ıç tabıatından gelir ve muharrır ile seyırcı arasındakı hakıkî münasebetı kuran o kalb ve ruh beraberlığını meydana koyar Bır sanat eserının daıma organık değerı mevcut olacaktır, organık değerı bulunmayan bır esere zaten sanat eserı dıyemeyız Bu organık değerler bır tarafta daıma hareket halında bulunan (yanı değışen) sanat mefhumlarının kıbarlığına dıger taraftan da yine eserde mühım bır rol oynayan hıssın hakıkılığıne (saflığına) bağlıdır Edebî değerlerın ızahına pek lüzum yok Bunlar yazının kalitesi, parlaklığı, akıcılığı, şaırane tabloları vs. lerdir. Edebî değerler de muhımdır, ancak bunlar bır piyesten daha zıyade bır roman veya buna mumasıl kıtaplar ıçın hayatî ehemmıyetı haızdırler Plastık değerlere gelince: Plastık değerler mahıyetleri ıtıbarı le sahneye sıkı sıkıya bağlıdırlar Ben bu değerlerı son eserlerım olan "Rose Tatoo" ve "Camıno Real" adlı pıyeslerımı hazırlarken ön plâna aldım. Uzun zamandan berı, yanı aşağı yukarı onsekız senedenberı, (piyes yazmaya 1935 yılında başlamıştım) bu değerlerın mevcudıyetını hıssetmekteyım fakat bunların üzerinde hakıkî bır kontrol tesis edebılmış olduğumun ancak şımdı farkına varıyorum ve bu da benı fevkalâde heyecanlandırıyor Aynı heyecanı meselâ dört nala gıden bir ata bındığımi veyahut da patenlerımızı takıp da buz üzerınde ılk defa rahat rahat kayabıldığımız, döndüğümüz zamanlarda da duyarız Vaktın darlığından dolayı derhal sahneye koymak mecburıyetınde kaldığımız "Rose Tatoo" pıyesınde plâstık değer, dıger eserlerımkınden daha fazladır; böylece plâstık elemanlar bu pıyesımde sırf telâş yüzünden ve pek mühımsenmıyerek fazla yer almış ve seyırcılerden çoğu, pıyesteki yaban keçısı avının, çocukların vahşı oyunlarının, haykıran kadınların rıtmık hareketlerle bır o tarafa bır bu tarafa gıtmelerının, eserının organık veyahut kuruluş zafiyetını örtmek ıçın neticeden şüpheli bır muharrırın bu nevıden heyecanlı sahnelere bel bağlamasından bambaşka mânalara geldığının farkına varamamışlardır Bana öyle geliyor kı, tecrübelı bir pıyes muharrırı bır muharrırden zıyade bır mımar gıbı çalışmak mecburıyetındedır Eğer o, sanatı üzerınde hakıkaten bır şeyler bılıyorsa, bır Dostojewski gıbı değil, meselâ Brooklyn köprüsünü ınşa eden Frank Lloyd Wirght gıbı çalışmak zorunda kalacaktır Bır tıyatro eserı, mukabıl taraflarında aynı ağırlığı, aynı muvazeneyı taşıyan bır kuvvetler sıstemidır, o her şeyden önce bu ıkı taraftakı kuvvetlerın cezbettığı bır sanat mefhumu çerçevesı ıçıne gırecektır Sanat mefhumlarını hakır gören ve fizikî kanunlar hakkında bılgısı olmayan bır kımse tıyatrodan uzak kalmalıdır İyı hazırlanmış bır piyes, bu muvazene ve gerginlığın zekâ ve tecrübe vasıtasıyle parçalanmış bır piyes, bu muvazene ve gerginlığın zekâ ve tecrübe vasıtasıyle parçalanmış bolümlerinden terekküp eder ve bu bölumler neticede tekrardan birleştırılır. İyi bır piyes, bir ımkânın, bır kabılıyetın akısıdır, aynı zamanda ınşasının sağlamlığından dolayı hemen hemen her türlü sarsıntı ve fırtınaya karşı da durabilir. İyı bır piyesın şekli, muvazenesi ve müştakarlığı vardır, o açık ve temız olarak çızılmış bundan dolayı da tesırlı ve nüfuzlu bir huvıyet kazanmıştır. Sahneye Poesiyi ve dıger edebî şekılleri de mı sokmak ıstıyorsunuz? Bu da şayanı takdırdır, fakat aynı zamanda o eserın teknık, yanı mımarı bakımdan da dört başı mamur olması icap eder ve bılhassa bu noktа uzerınde durulması lâzımdır Bunu da ancak muharrırın hüneri yaratır İyı bır piyes her türlü hunerlerle edebı, organik, plâstık fakat her şeyden önce mımarî hunerlerle donu olmalıdır Unutmayınız. Huner iyi bir seydır, çünkü huner, hakıkate gıden yolu kolayca ve serbestçe bulabılır

Resim

Millet.erarası bir Türk Ressamı Fahrünnısa Zeyd

On yıl oluyor, Fahrünnısa Zeyd, Maçkada bır büyük sergı açarak dıkkatı üzerıne çekiyordu. Sergıde, İstanbuldan manzaralar, bırçok portre vardı. Fakat en alâka uyandıran eser, sanatkârın kâinatı ve ıç âlemını bırleştıren hem mücerret hem de figüratif tasvırı büyük kompozisyonu ıdı

Bu tarihten iki yıl sonra, Fahrunnisa Zeyd, Londrada bir sergi açıyor, daha sonra Patiste, Nevyorkta, Zürihte, Edinburgta muteaddit defa resimlerini teshir ediyordu Avrupalı ve Amerikalı sanat münekkitleri onun eserleri üzerinde alâka ile duruyorlar, fakat Fahrünnisa hiçbir resmi üzerinde durmuyor, mütemadi bir çalışma ve kendi kendini yenileme iradesiyle, âdeta nefes alır gibi, resim yapıyor Şimdi de, Londrada, temmuzun dokuzunda İCA Galeri'de bir yeni sergi açmış bulunuyor Bu, kendisinin 1948 denberi Avrupa ve Amerikada hususî olarak açmış bulunduğu sergilerin sekizincisidir Bundan başka, Fahrunnisa Zeyd Avrupada dokuz milletlerarası sergiye eser göndermek suretiyle de iştirak etmiştir

Son sergisinde, Fahrunnisa, 30 eser teşhir ediyor. Bunlardan onbiri yağlı boya, geri kalanı guaştır. Yağlı boyalar arasında iki metre yükseklikte ve dört buçuk metre uzunluğunda tablolar vardır "Benhn Cehennemım" adını taşıyanın ebadı ise, iki yırmı üserine beş metre elli santimdir. Bu büyük kompozisyonlarda Fahrünnisa neler ifade ediyor? Bir renk yağmuru hattâ fırtınası içinde, ressam, fantezisinin atına binerek bir karınca gayreti, azım ve sebatı ile ancak insiyakın gözleri ile bakılabilecek tablolar meydana getiriyor

Fahrünnisa Zeyd'ın eserlerini on yıldanberi memlekette göremedik. Onun Avrupadaki faaliyetinin ve inkişafının meyvelerini İstanbul ve Ankarada da göstermesini temenni ederiz

Büyük bir resim müsabakası

apı ve Kredi Bankası, eylülün dokuzunda onuncu kuruluş yılını kutlayacak. Bu münasebetle muhtelif sanat şubeleri için müessese yüz bin liralık mükâfat dağıtmaya karar vermiş bulunuyor

Resim için tahsis edilen on altı bin liradır Eserlerin mevzuu Türkiyenin çeşitli istihsal faaliyeti ve ebadı, iki metre üzerine üç olacaktır. Müessese şimdiye kadar, otuz tablo gelmiş bulunuyor. Bunlar, eylülün ilk haftasında Spor ve Sergi Sarayında teşhir edilecek, sonra milletlerarası bir Jüri tarafından birinciden beşinciye kadar derece alanlar tesbit edilecektir, Mükâfatlar beş bin, üç bin, iki bin beş yüz, iki bin ve bin lira olarak tesbit edilmiştir Altıncıdan onuncuya kadar beşer yüz lira tesellî mükâfatı da konulmuştur Derece alan beş tablo, müessesenin malı olacak, mansiyon alan diğer beş tabloyu, sahipleri arzu ettikleri takdirde kendilerine ayrıca iki yüz ellişer lira masraf ödenmek suretiyle bankaya satabileceklerdir

Yapı ve Kredi Bankası, bir de afiş musabakası tertip etmiş, buna, dort bin lira tahsis etmiştir Bin beş yüz, bin ve beşer yüz lira olan mükâfatların dereceleri aynı jüri tarafından teşbit edilecektir Bu müsabakaya iştirakın fazla olacağı tahmin edilirken, pek az kişi girmiştir Gönderilen eser sayısı beştir

Prenses Zeyd Paristeki atelyesinde
Arkasındaki mozaik değil, tablodur

Sanat

Milletlerarası Sanat münekkitleri Kongresi

Milletlerarası sanat münekkitleri beşinci kongresi, sekiz eylülde İstanbulda toplanıyor. Bu, şuphe yok ki Türk sanatında bir dönüm noktası teşkil edecek ehemmiyette bir hâdisedir

Güzel Sanatlar Akademisi binasında toplanacak ve on gün devam edecek kongreye yüz elli belki daha fazla kişinin iştirak edeceği sanılıyor. Kongrede estetik, sanat tenkidi ve felsefe, plâstik sanatlarda kıymet ve üslûp, sanat ve terbiye, ilim ile sanat arasında münasebetler mevzuları ele alınacak, kongreye iştirak eden yabancı münekkitler İstanbul ve Bursanın tarihî sanat eserlerini ziyaret edeceklerdir

Bu kongre munasebetiyle modern Türk resim ve heykel sergisi tertip edilmiştir. Eylülün onunda resim ve heykel müzesinde açılacak bu sergiden başka, kongreye iştirak edenler, açık hava tiyatrosunda yapılacak halk oyunları müsabakasına, Güzel Sanatlar Akademisinde açılacak halk sanatları, ya Spor ve Sergi Sarayında yapılacak Türkiyede çeşitli istihsal mevzulu sergilerin açılış merasimlerinde bulunacaklardır

Bu büyük sanat tezahürünün, ne yazık ki, resmi makamlar tarafından desteklenmediğini görüyoruz. Dünyanın en tanınmış sanat münekkidlerinin geleceği kongreye, yapılan müracaatlara ve vaadlere rağmen ancak altı bin lira tahsis edilmiştir, o da henüz verilmemiştir Bu ehemmiyette bir kongreye bu derece az tahsisat vaadedilmesi doğrusu hazındır Henüz vakit varken bu iş üzerinde durulmasını temenni ediyoruz

Aksi halde, son dakikada bu işten caydığımızı ilân gibi çok tuhaf bir vaziyette düşeceğiz

O zaman sanat münekkitlerini, kendi kendimizin münekkitleri haline sokmuş oluruz

Dünyadan haberler

Dünya akordeon şampiyonası

Stuttgart — Stuttgartlı akordeoncu 28 yaşındakı Fritz Dobler, son yapılan müsabakada 1954 yılı dünya şampiyonluğunu kazanmıştır. Müsabakaya 17 sanatkâr iştirak etmiş, bunlardan Milanolu Mari ıkıncı, Strassburglu Gilbert Veit ise üçüncü olmuştur. Milletlerarası akordeonistler federasyonu (CIA) tarafından tertip olunan bu müsabakaya onbir millet iştirak etmiştir. Seçilen parçalar, teknik ve dinamik bakımından olduğu gibi sanat bakımından da kalıtelı eserlerdı Fritz Dobler kendısıne ısabet eden Bach'ın D Moll Toccata ve füg'ü fevkalâde bir surette çalmış ve müsabakayı aşağı yukarı bu parça ile kazanmıştır Bundan sonrakı dünya akordeon şampiyonası gelecek sene Londrada yapılacaktır.

Milletlerarası müzik müsabakası

Cenevre — Onuncu milletlerarası müzik müsabakası bu sene 20 eylulde başlayıp üç ekımde sona erecektır Müsabakaya ıştırak etmek üzere şimdiye kadar onyedi memleketten ellıden fazla telgraf gelmıştır. Bu müsabakayı Cenevre konservatuvarı tertıp etmektedır

Milletlerarası org haftası acıldı

Nürenberg — Üçüncü milletlerarası org haftası geçen pazar Nürenberg operası salonunda açılmıştır. Bu münasebetle tanınmış Alman ve diğer memleket org üstadları Nürenberge gelerek, org sanatının dünkü ve bugünkü durumları üzerinde fikır teatısınde bulunmuşlardır.

Hönegger yine başkan

Bergen — Bestekâr Arthur Hönegger. milletlerarası muharrir ve bestekârlar birlığı (cısac) başkanlığına tekrar seçılmıştır. Bılındığı üzere bu teşekkulde seçimler İkı senede bir olarak yapılmaktadır

Rus balesi

Kahıre — Hındıcını harbı dolayısıyle Parıste temsıller veremeyen Moskova balesi, bu defa Kahıreye hareket etmıştir Bale orada temsıller verecektır.

Casadeus öldu

Paris — Tanınmış Fransız bestekârı ve orkestra şefi Frsncois Luis Casadeus 83 yaşında olduğu halda Fontainbleau'da ölmuştür, Casadeus meşhur eserleri arasında İskandınav senfonisi zikredilebılır

Leıpzg'ın Thomaner korosu

Moskova — Leıpzıg'ın meşhur Thomaner korosu Sovyet Rusya dahılınde yaptığı seyahat sırasında Lenıngrad ve Moskovaya uğradıktan sonra Kıef'e gelmıştir. Koro buradan Almanyaya dönecektır

OPERA ALBÜMÜ

Don Giovanni

Eser — *Neşeli Dram 2 perde. 10 tablo. Metın: da Ponte. Müzık: W. A. Mozart. İlk defa 29 Ekim 1787 de Prag'da oyandı.*

Mahal — *İspanya. Zaman: 1600 yılı. Küçük koro, küçük bale. Küçük orkestra (33 enstrüman) ve çembalo. Eserın devamı Üç* saat.

MEVZU

Bırıncı perde, bırıncı tablo:

Sevil komutanının konağının önündeki yol. Leporello efendisi Don Giovannı'yı bekler. Don Giovannı gızlıce konağa gırerek komutanın kızı Donna Annayı elde etmek ister. Kızın bağırmasına babası yardıma gelir. Don Giovannı ile düello yaparlar, Don Giovannı komutanı öldürür ve kaçar.

İkıncı tablo.

Donna Elvıra'nın evının önü. Donna Elvıra, Don Giovannı tarafından terkedıldığı ıçın mahzundur. Don Giovannı nışanlısı olan Zerlıne'yı avlamak ıstemektedır Orada bulunanı herkesı konağına zıyafete davet eder Zerlıne böyle bir asıl bay tarafından davet edıldığı ıçın çok memnundur, fakat nışanlısı Massetto, kıskançlığından köpürür

Üçuncü tablo;

Köyde. Zerlıne, Don Giovannı'nın konağına gıderken, Donna Elvıra onun gıtmesıne mânı olur. Bu sırada Donna Anna ile Don Ottavıo gelırler İkısı de komutanın katılını aramaktadırlar, keza katılın Don Giovannı olduğunu öğrenmışlerdir. Donna Elvıra da mıtkam almak ıçın onlarla bırleşır. Köyde bir aralık Don Giovannı, düşmanları tarafından sıkıştırıldığı halde yine kaçmaya muvaffak olur

Dördunçü tablo;

Don Giovannı'nın konağının önündekı park. Zerlıne, fevkalâde hıddetlenmış olan Masetto'yu teselli eder. Kendisi Don Giovannı'nın zıyafetıne gıdecektır. Keza Donna Elvıra ile Donna Anna ve Masetto maskelı olarak bu zıyafete gelmeye karar verırler Orada Don Giovannı yi yakalayacaklarına emındırler

Besıncı tablo,

Zıyafet ve balo. Yemek yenır ve dans edılır Don Giovannı bir fırsatını bulup Zerline'yı bır odaya götürür. Çok sürmeden Zerlıne'nin çığlığı ışıtılır. Sahnedekı müzik durur. Bıraz sonra Masetto, perışan bır halde bulunan Zerline'yı kollarında taşıyıp sahneye gelir. Herkes Don Giovaroni'ye saldırınca, o kılıcını çeker ve yine kaçmaya muvaffak olur.

İkıncı perde, altıncı tablo,

Donna Elvıranın evının önündekı yol. Don Giovannı ile Leporello evın önünde dururlar Ama bu defa elbıselerını değıştırmışlerdır. Don Giovannı Leporello, Leporello da Don giovannı olmuşlar. Elvıra, sevgılısının tekrar geldığınden memnun, sahte Don Giovannı ile parkta gezmeye çıkar. Bu sırada Masetto topladığı köylülerle çıkıp gelır. Don Giovannı yine kaçmaya muvaffak olur.

Yedıncı tablo,

Donna Anna'nın evının önündekı loş hıyaban. Efendısının elbıselerını gıyınmış olan Leporello Donna Elvıra ile gezınır. Bu sırada Donna Anna, Don Ottavıo, arkasından Zerlıne ile Masetto gelır. Don Giovannı yi yakaladık zannıyla Leporello'nun üzerıne atılırlar. Dız çoken Leporello, kendısının Don Giovannı olmadığını söyler ve bır fırsatım bulup ortadan kaybolur

Sekızıncı tablo;

Öldürulen komutama mezarında. kı heykel Don Giovannı ile Leporello heykelın onünde dururlar. Don Giovanni bır kahkaha atarak heykelı o akşam vereceği zıyafete davet eder

Dokuzuncu tablo.

Donna Anna'nın odası Donna Anna, babasının katılı yakalanıncaya kadar düğünün tehırını Don Ottavıo'dan rıca eder.

Onuncu tablo,

Don Giovannı'nın konağındakı zıyafet salonu. Don Giovannı yemek masasına oturmuştur. Donna Elvira bir defa daha ona, kendisine dönmesi ıçin yalvarır. Don Giovannı müstehzi bir eda ile bunu reddeder

Bırden bir çığlık işitilır. Kapı açılır ve kapının önünde, mavi bır ışık ıçınde komutanın heykelı görülür. Heykel yürür, Don Giovannı'nın onüne gelır. Şımşekler çakar, gok gürler, yer açılarak ortaya çıkan alevler, Don Giovannı'yi sarar ve onu alırlar. Don Giovannı bu defa kaçamamış ve cehenneme duşmüştür. Donna Anna ile Don Ottavıo evlenırler, Donna Elvıra manastıra gırer, Masetto ile Zerlıne eskı mesut hayatlarına dönerler, Leporello da artık durüst bır insan olmaya karar verır

SPOR ALEMİNDE

At yarışları

Ankarada jokeyler
Dizgini tutanlar

Tutulmıyan taahhütler

1954 koşuları başlarken vaadler parlak, çabuk kananların gönülleri rahattı. Bunca yıldır ne şikâyetler varsa, hepsi bertaraf edilecekti... Evvelallah!

İzmir bıttı. Ankara ilkbahar koşuları sona erdi. Şimdi İstanbulun göbeğindeyiz. İzmir bir intikaldi. Ankara bir tecrübe idi. İstanbul kemâlin ifadesi olacaktı.

İstanbula, büyük ümitlerle gidildi Atçılar sevinıyordu. Çünkü ikramiyeler büyük, koşu adedi fazla ıdı. Jokey kulubü sevinıyordu. Çunkü oyunlara ıştırak fazla olacak, bahsi müşterek gelıri açıklarını kapayacaktı. Jokey kulübünün sevinmesi için bir sebep daha vardı. Aylıkları çok, işleri yok cayılan zevat, Veliefendide haftalık dolgun ücretlerle kendilerine ış ayıracak, yazın 6,5 gününü güzelim İstanbulda geçıreceklerdi.

Bıraz da halk sevınıyordu, başlayalı berı gözleri görmeden, her hafta bahsı müştereke verdikleri paracıklarını, bu defa gozlerı göre göre yatıracaklardı.

Veliefendıde faalıyet dehşettı. Lüks tribün inşa edılıyordu Kapı duhulıye leri artacaktı. At sahıpleri bınasına teras yapılıyordu. Hakıkî at sahıplerınden çok, idareciler rahat edecekti. Gayet modern ve lüks ıdare odaları ısmarlama mobilyelerle tefriş edılıyordu Başka yapacak bir şey kalmamış tı

Öte yanda halk 2,5 lirayı ödedığı halde — gecen sene aynı yer 1,5 lira ıdi — oturacak yer bulamadı. Çimlerın üzerine serıldı.

At sahıpleri, yeryuzunde at katletmeye mahsus pıstlerın başında gelen araba yolunda, atlarını kör olmaktan mıka gözluklerle korumaya çalışarak koşturmaya mecbur edıldıler. Çunku bir yarış yerının, evvelâ "pıst"in mükemmellığıyle değerlendırıldığını ne düşünen, ne bılen, ne de öğrenen vardı. Öğrenmek isteselerdı, bir İngiliz atçısının, hem de sahalarımızın en mükemmelı diye övündüğumüz Ankara hıpodromu ıçin:

"— Bu tribünler çok güzel, doğrusu Avrupada bile az bulunur ama bu pıstte at koşmaz, pıstın bu kadar berbatı da Avrupada hıç bulunmaz!" dedığını unutmazlardı

At yarışları ıçin en fena mevsımde, en ıyi koşularımızı yapıyoruz. Çünku ıdarecılerın keyfi yerındedir, hakem kulesi bile İstanbulun en ıyı esen yerıdır

İstanbul yarışları devam edıyor!..—C.K

Türkiyede Tenis

Asım KURT
(Dağcılık ve Tenis Fed. Başkanı)

Türk tenisi bugün eskiye nazaran bır haylı ılerlemış bulunmaktadır Her spor şubesinde olduğu gibi tenıste de eskıden tenıs oynamış olanlar kendi zamanlarında tenısın çok daha hareketli ve teknıkte de Heri olduğunu ıddia edıyorlarsa da hakıkat böyle değıldır. Zıra eskıden tenis faaliyeti bıdayette İstanbul, İzmır ve bılâhare Ankara bolgelernde adetlerı çok az ve muayyen şahıslar tarafından yapılırdı. Halbukı bugün, bu üç bölgede bınleri aşan gençlerin tenis oynadıklarına şahıt oluyoruz. Dıger taraftan geçen sene ıstıklâlını ılân eden ve bu sene faalıyete geçen Tenıs Federasyonunun hazırladığı programla tenıs faalıyetının 15 bölgeye teşmıl olunduğu ve bu bolgelerde de daha ılk adım olmasına rağmen yüzlerce gencın faalıyete geçtıklerını memnunıyetle haber almaktayız.

Teknik duruma gelince: Eskıden oyuncular servis, çızgısının gerısıne çekılır, ekserıyetle al gülum . ver gülüm der, yanı, topu toplamaktan pek ılerı gıdememışlerdir. Elde et tıkleri teknik bılgılerınden zıyade mücadele kabılıyetlerının üstün oluşundadır. Bunlar, zaman zaman yalnız bir vuruşlarını kuvvetlendırmışler ve bu sayede memleket dahılınde parlak neticeler elde etmışlerdir. Fakat bu muvaffakıyetlerin mîlletlerarası ölçüde hiç bır kıymet ifadesine ımkân yoktur.

Bu gün ise sağ sol vuruşları, amaçları, voleleri mükemmel ışleyen Nazmı Bari, Engın Balaş, Suzan Gürel, Behbut Cevanşır, Suat Baykurt, Uğur Sevındık, Celâsın Luy, Cıhat Özgenel, Erol Bolel, Kemal Daş, Refet Akpınar, Fehmi Kızıl gıbı komple tenısçılerımız yetışmıştır. Adlarını saydığım bu asların yerını doldurabılecek ve ılerıde daha üstün bir duruma geçecek halen yetişmekte olan bır çok genç elemanlar da mevcuttur Bunlar arasında bılhassa Yıldırım Daş, Yıldır Akın, Bayır Çaylak ve daha bir çok gençleri memnunıyetle sayabılırız

Mılletlerarası karşılaşmalarda gerçi henüz parlak netıceler elde edecek duruma gelmiş değılız. Fakat, buna mukabıl bu karşılaşmalarda bir varlık olduğumuzu daıma gosterıyor ve tenısı modern teknığe uygun bır şekılde oynuyoruz. Bızım ıçın bu şımdılık en büyük bir kazançtır.

Her yıl yerıl ve mılletlerarası bır çok turnuvalar tertıbi suretıyle geniş ölçüde faalıyet gösteren ve memleket tenısının yükselmesine büyük bır hüsnünıyetle çalışan ve bir çok da basarılar elde eden İstanbul. İzmır ve Ankara Tenis Kulüplerımızı kendı gölgelerıyle ve Tenıs Federasyonu ile samımı bır ışbırlığı kurabıldıkleri takdırde, kısa zamanda yabana memleketlerden, mılletlerarası turnuvalara katışmak üzere bir çok davetler alacağımız gıbı aynı zamanda bu yapacağımız temaslar sayesınde mılletlerarası bır varlık batıne gelebılırız.

Hulâsa olarak, bugün Türk Tenısi eskıye nazaran yukarıda belırtıgımız üzere halen çok ileri bır durumdadır. Yakın bir zamanda da çok daha ılerı gıdebıleceğımızı ümıt edıyoruz. Genç Turk tenısçılerının mılletlerarası karşılaşmalarda üstün başarılar sağlamalarını bekleyebılırız.

Tenis

Ankaranın ılk Çalenc'ı

Şımdıye kadar sadece İstanbulda tertıplenen Çalenc kupası tenıs maçları ılk defa bu sene Ankarada da yapılarak netıcelenmiş bulunuyor.

İstanbulun muteşebbıs ve çalışkan ajanı Hasan Aklev'ın şahsî teşebbüsü ile Türkıyede buyük bir turnuva halıne gelen ve bugün memleket tenısçılerının raketlerını konuşturan bu turnuvanın şehrımızde de tekrarı yenı tenıs ajanı ve Ankara Tenıs Kulübü adına müsbet bır nottur. Her sene

temmuz ayı içinde tekrarı kararlaştırılan ve bütün tenisçilere açık bulunan Ankara Çalenç kupasına üç yıl üst üste ismini yazdıran, yani üç yıl peşi sıra kupayı kazanmaya muvaffak olan tenisçi bu değerli kupayı kazanacaktır.

Bu seneki kupanın bir orijinalitesi de birinci ve İkinci turlarda yenilenler için Çalenç kupası teselli maçlarının tertiplenmiş olmasıdır.

İstanbullu tenisçilerin muvaffakiyeti

Bu seneki turnuvaya vaki davete icabet eden sekiz İstanbullu tenisçi Ankara tenis kortu müdavimlerine çok güzel oyunlar göstermekle kalmıyarak gerek tek erkek, gerekse çift erkekler kupasına birinci defa olarak isimlerini yazdırdıkları gibi hususî teşekküller tarafından konulan kopaları da kazanmış bulunuyorlar. Tek erkekler finalinde Nazmi Bari rahat bir maçtan sonra Behbut Cevanşiri üç sette mağlûp ederek İstanbuldaki mağlûbiyetinin açışını aldıysa da, ertesi günü Engin Balaş — Behbut Cevanşir çifti, Nazmi Bari — Suzan Gürel çiftini her bir oyunu çekişmeli geçen 3 setten sonra yenerek bir gün öncenin revanşını aldıkları gibi Nazmi'ye de Ankarada tek mağlûbiyeti tattırmış oldular. Ancak çift erkekler maçında Nazmi'nin arkadaşı S. Gürel'in şanssız olduğunu kabulle beraber bu iki oyuncunun bütün maç devamınca anIslamadıkları da bir vakıadır. Kendisinden ümitli olduğumuz Cihat Özgenel ve Kerval Daş üçüncü tura kadir yükselmelerine rağmen kuvvetli rakipleri karsısında elenmek talihsizliğine uğradılar ikinci tur karşılaşmalarında tek erkekler finalisti Behbut karşısında (7.5), (6.3) gibi cüzî bir farkla mağlûp olan kıymetli tenisçimiz Suat Baykurt teselli kupası tek erkekler birinciliğini almak suretiyle üzüntüsünü biraz olsun hafifletebildi Keza Asım üsfadımızın genç arkadası Refet Akpınar ile birlikte teselli kıması çift erkekler finaline kadar yükselmeleri cidden takdirle karşılanacak bir başarı idi.

Atletizim

Belgrad yarışmalarından sonra

Bir zamanlar bütün Balkan memleketlerinin iştiraki ile yapılan şampiyonaların tarihe karıştığı bir devirde İhdas edilen üçlü Balkan yarışmaları nihayetlenmiş bulunuyor. Üç memleketin iştirak ettiği bu müsabakalarda üçüncü duruma düşmemiz' milli atletizm takımımızın formsuz olduğuna en büyük delildir. Atletizm, memleketimizde üvey evlât muamelesi gördüğü müddetçe bundan iyisini beklemek hiç kimsenin hakkı değildir. Ciritçimiz Halil Zıraman 62 küsur metrelik atışı yanında Erdal Akkanın yüksekteki 1 . 8 8 lik dereceleri tatminkâr, Abdullah üe Ekrem in rakorları ise takdire lâyıktır. Fakat kabul etmek lâzımdır ki;" üç adım, sırıkla atlama, gülle, disk, 200 metre gibi birkaç branşta derecelerimiz çok düşüktür. Bilhassa bu branşlarda hiç bir yeni is. tidadımızın bulunmaması başlıca üzüntümüzdür.

Büyük imtihana doğru

Bu üçlü yarışlardan sonra yakında yapılacak olan Avrupa atletizm birinciliklerine girme hakkım kazanan 7 atletimiz oradan Bern'e hareket edeceklerdir. Ayrıca ordulararası şampiyonada memleketimizi temsil edecek ordu atletleri memleketten ayrılmış bulunan arkadaşları ile Hollandada buluşmak üzere mezkur yere gideceklerdir. Demek' ki Türk atletizmi birbiri peşi sıra üç beynelmilel musabaka ile hakiki kıymetini ortaya koymaktadır. Her ne kadar bu yarışmalarda Avrupa pistlerine henüz yeni çıkmıya başlayan atletlerimizden klâsmana girmelerini beklemek pek fazla iyimserlik olacaksa da kuvvetli rakiplerle yarışacak çocuklarımızın memlekete yeni rekorlar kazandırmaları gayet tabiidir.

Takdirle karşılanan bir hareket

vrupa atletizm şampiyonasına, fe-A derasyonca alınan yerinde bir kararla ancak evvelden tesbit edilen baraj derecelerini tutmaya muvaffak olan atletlerimiz iştirak edebileceklerinden İstanbul bölgesi böyle bir nevi küçük olimpiyattan kendi bölgesine mensup genç ve istidatlı atletlerin de istifadesini temin maksadıyla 4 atleti İsviçreye göndermeğe karar vermiş. Hattâ daha ileri giderek görgüsünün arttırılmasında fayda mülâhaza ettiği

Nazmi Bari
Çalenç şampiyonu

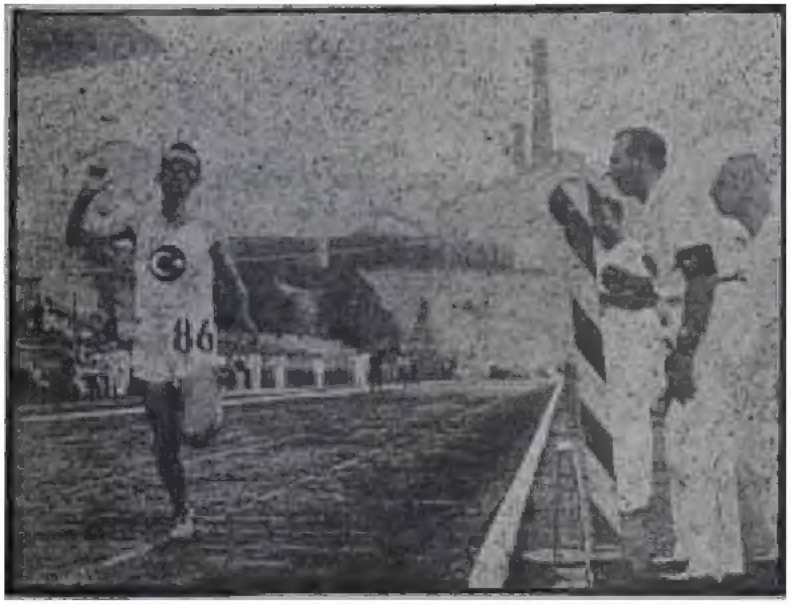

Cahid Önel rekor kırıyor
1500 metre 3.51.6'da

bölge atletizm ajanını da bunlara ilâveyi ihmal etmemiş. Memleket atletizminin yarınının emniyeti olan böyle müstait atletlerimizin bir imkâna kavuşmalarına fırsat veren İstanbul bölgesini tebriki vazife bilirken darısı Ankaranın başına demekten de kendimizi alamıyoruz—N. A.

Futbol

Hakemsiz Şehir İstanbul

Bu yaz sıcağında söylemesi biraz tuhaf olacak ama, yeni futbol mevsimi geldi çattı; öyle ya, Fenerbahçeliler 3 ağustosta, Beşiktaşlılar 5 ağustosta idmanlara başlıyorlar. Galasaraylılar ise, ne idmanı, ne maçları bırakmadılar ki, yenisine başlasınlar; geçen seneden arta kalan lik maçları da böylelikle 20 ağustosta yeni mevsimin perdesini açacaktır.

Maçların tekrar başlaması meraklılar için hoş bir şey ama, müsabakaları elini şakağına koyup şöyle bir düşünen derin endişelere kapılmaktadır. Bitmez tükenmez dertleil olan İstanbul futbolunun en büyük derdi gözler önünde bir heyula gibi dikilince en iyimser olanlar bile ciddî endişelere ve üzüntüye saplanmaktadır. Nasıl böyle bir üzüntüye düşülmesin, memleketin biricik profesyonel likinin oynandığı, Türk futbolunun beşiği olmuş İstanbul muazzam bir hakem buhranı ile karşı karşıyadır. Evet, bugün İstanbul hakemsiz şehirdir!

Geçen sene büyük münakaşalar mevzuu olan, on binlerce meraklıyı yerinden oynatan İstanbul profesyonel likindeki büyük maçları İstanbul hakemlerinden gayri kimseler idare etti: İtalyan hakemi, Ankaralı, İzmirli hakemler.. Hatta kasası üç beş kuruş gören küçük kulüpler bile İstanbul hakemlerine dirsek çevirdiler.

Sebep?

Kulüp idarecileri, içli dışlı olduklan İstanbul hakemlerine itimat etmiyorlar veyahut idareciler bizzat birbirlerine itimat beslemiyorlar. Bunun mesulü?

Hem hakemler, hem de idareciler. İdareciler hakemlerin vukufsuz. luğunu, tecrübesizliğini ileri süremezler. İstanbuldaki hakemler millî müsabakalardan tutun da, ecnebi temasları ile en kritik maçları idare etmişler, mevzua vukuflarını göstermişlerdir. Şu halde taraf tutmalarından endişe edilmektedir. Eğer hakemlerimiz taraf tutuyorlarsa, onla rın bu yola düşmelerinde idarecilerin hakemler kadar hataları yok mudur? Bugün ne ektilerse onu biçmişlerdir; fakat bu arada olan İstanbul futbolüne ve İstanbul hakemlerine olmuştur. Bu işe emek vermiş, muayyen bir isim yapmış hakemlerimiz bir kenara bırakılmakta, yeni yetişmekte olanlar ise kabiliyetlerini gösterme fırsatım bulamadan gün doldurmaktadırlar. Bunun, neticesi olarak, Bugün İstanbulda büyük maçlar idare edebilecek, tecrübe sahibi olmuş hakemler gün geçtikçe azalmaktadır. Bu mevsim istanbul saha. lan yine hakemsizdir ve bilmecburiye bu sene yine İtalyadan, Yunanistandan, Ankaradan, İstanbuldan, kimbilir, iyice tarafsız olsun diye, Adana, Bursa ve Eskişehirden bile hakemler getirtilecektir. Esasen İstanbulun kalburüstü tecrübeli hakemlerinden Feridun Kılıç bu sene yaşı ilerlediğinden sahada belki de gözükmeyecek, Doktor Tank özertekin belki de idari vazife alacağından sahaya çıkamıyacaktır. Geriye Sulhi Garan, Cihad Ergun, Mehmet Reşat, Gazi, Mustafa Güventürk, gençlerden Rifat Atakan, Muzaffer Altın gibi birkaç hakem kalmaktadır. Bunların hangisi maça yetişeçektir? Profesyonel lik, amatör birinci ve diğer kümelerde nasıl vazife taksimi yapılacaktır?

Yapılacak hiçbir iş kalmamışa benziyor, yine İstanbul için bu mevsim de hakemsiz şehir demekle iktifa edeceğiz. Sebep olanlar utansınlar!

Duyulmamış Haberler

** Futbol federasyonu memleketimizde ilk defa olarak yardımcı komiteler seçmiştir. Bunlardan bostu ve propaganda komitesi başkanlığına Adnan Akın, seleksiyon komitesi başkanlığına Niyazi Sel'in getirilmesi düşünülmektedir.*

** Seki Futbol Federasyonu Başkanı Orhan Şeref Apak. kavga gürültü ile uzaklaştırıldığı Gençlerbirliği Kulübü baskanığına tekrar seçilmiş ve bu vazifeyi kabul etmiştir Eski federasyon üyelerinden bir kaçı da Siyah . Kırmızılı kulâbün idare heyetinde vazife almışlardır.*

** Türkiye yüzme rekortmenlerinden Yılmaz Özüak ile Enginin Almanyanın Frankfurt şehrinde yapılan müsabakalara hareketlerinden evvel kulüplerinden istifaları şayi olmuşsa da bunun ne dereceye kadar doğru olduğu anlaşılamamıştır. Dünya derecelerine yakın d e r e c e l e r l e Türkiye rekorlarından bir çoğunu ellerinde tutan bu yüzücülerimize Almanyadan başka diğer beynelmilel müsabakalarda çok doka iyi derece almalarını sağlamak için S Sporları Federasyonu ecnebi bir antrenör getirtmek kararını vermiştir.*

** Önümüzdeki ay Ankarada Türkiye Karakucak güreş şampiyonası yapılacaktır Karakucak güreşlerinin organizasyonu ile bizzat meşgul bulunan Yasar Doğu memleket içinde çıkacağı bir seyahatten sonra mümkün olduğu kadar çok bölgenin bu müsabakalara iştirakine çalışacak ve her sene tekrarlanan bu şampiyona Türk Mitti Güreş Takımının elemanlarını tayin edecektir*

** Gecen futbol sezonu başlarında İngiltereye bir seyahat yapan Fenerbahçe bu sene de Arjantine gitmek üzere bir kontrat imzalamıştır. Halen F Baçe Reisi bulanan Rize Mebusu Osman Kavrakoğlu bundan evvel olduğu gibi transferin son günlerinde memlekette bomba tesiri yanacak seri transferler sağlayacak ve muhtemelen eski Fenerli oyuncuları kulüp içinde toplamaya çalısacaktır.*

EBEDİ HAYAT SEMBOLÜ

EBEDİ SAADET SEMBOLÜ OLDU.

EV
ALTIN
APARTIMAN KATLARI
APARTIMAN DAİRELERİ
OTOMOBİL
ÇEŞİTLİ PARA İKRAMİYELERİ

SÜMERBANK

BU SENE DE

en zengin banka ikramiyelerini

TÜRKİYE İŞ BANKASI

dağıtıyor!

30 BAHÇELİ ev

ÇEKİLİŞ TARİHLERİ:

1 ~~MART~~
3 ~~MAYIS~~
1 ~~TEMMUZ~~
25 AĞUSTOS
1 KASİM
30 ARALIK

3305

küçük çeşitli ve zengin para ikramiyeleri

cem'an

1.500.000

LİRA İKRAMİYE

Hesabınızda daimi olarak en az 150 lira bulundurunuz

TÜRKİYE İŞ BANKASI

sizin bankanızdır

Güzel Sanatlar Matbaası — Ankara